

Institut
d'Estudis
Catalans

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Economia
i Empresa

UNIVERSITAT DE BARCELONA
SCHOOL OF SOCIOLOGY

MCB

Maria Canals
Barcelona

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Ciències
Polítiques i Sociologia

GT1. Sociolingüística	3
GT3. Població i Territori.....	6
GT4. Cultura i Religió.....	19
GT5. Treball	24
GT6. Tècniques i mètodes	28
GT7. Teoria Sociològica	35
GT8. Educació.....	38
GT9. Estats de Benestar i desigualtats socials.....	42
GT10. Família i Infància i II Encuentro Intercongresual del CI03. Sociología de la Familia de la FES	49
GT11. Migracions	70
GT12. Gènere	73
GT13. Sostenibilitat i Medi Ambient	79
GT14. Joventut, Persones grans i Generacions	88
GT15. Poder, Control Social i conflicte.....	94
LT2. Pobles Nacions i Estats.....	99
Joves en Sociologia.....	104

GT1. Sociolingüística

La Sociologia del Llenguatge a través dels autors clàssics. Mirada al passat i prospectiva de futur. Amado Alarcón Alarcón (Universitat Rovira i Virgili)

En aquesta comunicació es fa una revisió teòrica dels autors clàssics A. Smith, K. Marx, M. Weber, G. Simmel i E. Durkheim per a comprendre les arrels sociològiques de la disciplina de la Sociologia del Llenguatge. La comunicació és principalment teòrica i s'exemplifica empíricament a través de projectes realitzats i en curs sobre el paper del llenguatge en els mercats laborals i educatius. S'analitza també la influència d'aquests autors clàssics en la Sociologia del Llenguatge i la Sociolingüística que es practica en l'actualitat a nivell català i internacional.

Alfabetizaciones y Ocupación en la era Digital (ALODIGI/LITERATOS). Amado Alarcón Alarcón (Universitat Rovira i Virgili)

Se presenta el proyecto ALODIGI (LITERATOS por su siglas en inglés) donde se examina cómo las alfabetizaciones del siglo XXI inciden en los perfiles ocupacionales en el contexto de la era digital (Proyecto del Ministerio de Ciencia e Innovación PID2021-122575NB-I00). En la era digital, la información se convierte en materia prima, herramienta y producto. Dado que la información está codificada lingüísticamente, las alfabetizaciones se convierten en competencias clave para las empresas y las personas trabajadoras, así como para la prosperidad social. ALODIGI desarrolla dos nuevas bases de datos (BBDD) que permiten relacionar las alfabetizaciones con variables económicas y sociales entre territorios y grupos de ocupaciones. Con el fin de testar la hipótesis sobre si las definiciones institucionales de alfabetización tienen efecto sobre su valorización en los mercados de trabajo se analizan tres grupos sociales según género, origen y edad. Las BBDDs son: Primero, una BBDD sobre Intensidad Lingüística del Trabajo en la Era Digital (ILTED) que captura información para toda la Clasificación Internacional Uniforme de Ocupaciones (CIUO-08) con respecto a las necesidades de alfabetización de las personas trabajadoras (entre ellos, lengua materna, lenguas extranjeras, sistemas de lenguaje numérico y STEM, alfabetizaciones digitales, etc.). Las bases de datos permitirán comparar y relacionar habilidades y variables socioeconómicas de las personas trabajadoras, concretamente: 1) las consecuencias socioeconómicas de las alfabetizaciones para todas las ocupaciones prestando atención a los grupos destinatarios y en riesgo de vulnerabilidad según género, origen y edad y 2) las alfabetizaciones de los futuros profesionales formados en Educación Superior y Formación Profesional.

La llengua oral en els comerços atesos per persones immigrades a la ciutat de Barcelona. Vanessa Bretxa i Riera (Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya), Albert Fabà Prats (Consorci per a la Normalització Lingüística), Anna Torrijos López (Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya)

El model comercial de Barcelona és clau en l'estructura econòmica de la ciutat, i alhora té un fort impacte en la vida quotidiana dels barris. L'ús i la gestió de les diferents llengües formen part d'aquest model comercial i són instruments de primer ordre per millorar la cohesió social i la convivència a la ciutat. Sabem que l'ús que els ciutadans facin d'una llengua estarà condicionat per l'oferta lingüística que els ciutadans rebin en un territori determinat (Romagosa, Lopez i Fabà, 2003).

Romagosa, Mercè; Lopez, Pilar; i Fabà, Albert (2003). Oferecat: indicadors de l'oferta de català.

Un instrument al servei de la planificació lingüística. Noves SL. Revista de Sociolingüística. Estiu

Comparació dels resultats lingüístics de l'ECEPH 2021 (Cens 2021) i l'EULP 2018: possibilitats i límits.

Vanessa Bretxa i Riera (Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya), Anna Torrijos López (Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya)

El Cens de Població i Habitatges de 2021 és el divuitè cens oficial realitzat a l'Estat espanyol. A diferència dels censos anteriors, el Cens 2021 no s'ha construït recopilant informació a partir d'entrevistes a les llars, sinó que per primera vegada s'ha elaborat mitjançant la combinació de desenes de registres administratius. Ara bé, les dades sociodemogràfiques de la població, com són per exemple les dades sobre llengua, que no s'han pogut recollir a través dels registres administratius s'han obtingut a través de l'Enquesta de Característiques Essencials de la Població i Habitatges 2021 (ECEPH 2021).

Aquesta comunicació té principalment dos objectius: 1) Presentar les principals dades lingüístiques de l'Enquesta de Característiques Essencials de la Població i Habitatges 2021 (ECEPH 2021, cens 2021). 2) Comparar les dades de l'ECEPH 2021 amb les dades de l'EULP 2018 per valorar si són coherents i comparables.

L'ECEPH i l'EULP són les enquestes oficials més importants que recullen dades lingüístiques de la població de Catalunya. L'ECEPH 2021 (elaborada per l'INE) té una mostra teòrica a Catalunya de 36.357 habitatges, el mètode de recollida de dades és multicanal i la responen totes les persones que viuen a l'habitatge que tinguin 2 anys o més. L'EULP 2018 (IDESCAT-SPL) té una mostra de 9.000 persones, la metodologia de recollida de dades també és multicanal i la responen les persones de 15 anys o més.

Les principals conclusions són: 1) el cens de població i habitatges ha passat a ser una enquesta, amb una mostra important però que no té dades per seccions censals sinó que el nivell més baix és el dels municipis de 50.000 habitats o més. 2) L'ECEPH21 ha incorporat moltes més dades de llengua que els censos d'edicions anteriors. 3) Les dades lingüístiques de l'ECEPH21 són molt coherents amb les dades de l'EULP18, tant en coneixements, com usos i llengua inicial.

Els habitus lingüístics en interacció amb l'ús social del valencià i la valoració de la política lingüística: una comparació entre 2015 i 2021. Olatz Ibarluzea Sória (Universitat de València)

Els estudis de sociolingüística catalana permeten aproximar-nos a la realitat que viu la llengua i als usos que se'n fa d'ella a partir d'enquestes i teoria sociològica al respecte. El valencià, com a llengua subordinada i minoritzada, pateix el retrocés ja retratat per algunes autories com Aracil, dins dels territoris de llengua catalana, o de Fishman, qui va ajudar a entendre i centrar alguns conceptes com el de diglòssia o competència comunicativa.

Els actes de parla es configuren com els productes de la trobada d'un habitus lingüístic i un determinat camp social. En aquest camp, un sistema de relacions socials, amb una història específica, la subordinació de les llengües perifèriques al castellà, ha fet que imperen una sèrie de sancions i censure, que contribueixen a determinar la valoració d'uns capitals lingüístics més que uns altres.

A partir de l'enquesta "Coneixement i ús del valencià, 2021" (2022) realitzada per la GVA a càrrec de la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme, es constata la disminució de l'ús del valencià entre els períodes analitzats, tot i el lleuger augment que s'experimenta en quant al coneixement de la llengua de forma generalitzada. És a través de conceptes com el d'habitus, camp, o mercat lingüístic de Bourdieu i de la seua aplicació empírica a través de l'enquesta mencionada, que ens focalitzem en l'estudi de l'ús social que es fa del valencià, i la valoració de la política lingüística que fa la ciutadania. Els resultats ens mostren que l'adquisició de competències lingüístiques no s'associa a un major ús de la llengua i la lleialtat lingüística es troba cada vegada menys present en les consciències de la població valenciana.

Drets col·lectius i reconeixement dels pobles minoritzats en origen a Catalunya. Mariona Lladonosa Latorre (Universitat de Lleida), Özgür Günes Öztürk (Universitat de Lleida)

En el debat sobre l'acomodació dels grups migrants i els drets col·lectius a Catalunya sovint hi queda invisibilitzada la realitat política, social i cultural d'aquelles persones que provenen de pobles minoritzats en origen com ara el poble amazic o sikh, entre altres. Examinar a fons la condició d'aquests col·lectius en termes de drets i política del reconeixement continua sent un repte pendent a Catalunya.

Aquesta comunicació se centra a exposar les principals demandes lingüístiques recollides a través de diferents treballs empírics de les autores entorn de la temàtica dels drets col·lectius dels pobles minoritzats en origen. La comunicació defensa la idea que els drets lingüístics, entesos com un eix dels drets col·lectius, no es poden entendre deslligats de les demandes pròpies de la dimensió de la justícia i la voluntat d'internacionalització dels drets.

D'acord amb la noció de les «lluïtes pel reconeixement» en relació amb les identitats i els grups minoritzats, es formula la necessitat de conceptualitzar un marc de polítiques del reconeixement a Catalunya que permeti comprendre els reptes lingüístics també com un equilibri entre processos materials i discursius vinculats a la identitat.

La comunicació planteja la idea que les accions positives pel que fa al reconeixement d'aquests col·lectius en els països d'acollida, pot contribuir a la protecció del patrimoni sociocultural i polític en origen. I pot ser, així mateix, tant un element de l'espai de construcció nacional català, com una estratègia de justícia global en una esfera pública també transnacional.

Canvi de llengua i gènere: a propòsit de "l'esprint de les dones" i l'Alguer. Ivan Solivellas (Universitat de les Illes Balears)

La llengua catalana a l'Alguer es troba en un procés avançat de substitució lingüística, com apunten diferents treballs (EULA 2004; Chessa 2011). Les causes principals d'aquest fet són, d'una banda, el truncament de la transmissió intergeneracional —que ja era evident d'ençà de finals de la dècada de 1970, com exposa Grossmann (1983)— i, de l'altra, la manca de xarxes socials d'ús de la llengua —com explica Chessa (2011). Així mateix, no podem perdre de vista ni els canvis demogràfics que ha patit la ciutat sarda d'ençà de principis del segle XX ni els canvis socioeconòmics que han tingut lloc a partir de 1960. Tot això ha fet que, avui dia, la vitalitat lingüística de la llengua a l'Alguer sigui mínima (Chessa 2011; Chessa 2014). De fet, entre la població jove els usos i les competències lingüístiques són molt reduïts. Amb tot, sembla que entre els homes joves també s'usa una mena de canvi de codi que consisteix a inserir qualche paraula o expressió en alguerès en els discursos que fan en italià —que és la lingua prima. Així doncs, arran d'un estudi etnogràfic que he desenvolupat a l'Alguer sobre els imaginaris sociolingüístics de la població i de diferents treballs quantitius i qualitius que s'han publicat, en aquest treball em propòs d'estudiar si el gènere és una variable significativapel que fa a l'ús i al coneixement de la llengua. La hipòtesi de partida és que els homes usen més l'alguerès que les dones, per bé que els primers que feren el canvi varen ser els subjectes masculins. En cas de ser així, seria un exemple clar del que Aracil (1982) denominava l'esprint de les dones i, alhora, seria una dada cabdal pel que fa a l'estudi de la situació sociolingüística de l'Alguer.

GT3. Població i Territori

Migracions i renovació poblacional a la Catalunya del segle XXI. Osama Damoun (Centre d'Estudis Demogràfics), Andreu Domingo (Centre d'Estudis Demogràfics), Jordi Bayona (Universitat de Barcelona i Centre d'Estudis Demogràfics)

Amb la globalització, les migracions, internes i internacionals, s'han convertit en el principal motor del canvi demogràfic i la seva intensificació en les últimes dècades ha consolidat el paradigma de la "demografia ràpida". Per mesurar el seu impacte adoptem la perspectiva del metabolisme demogràfic (Ryder, 1965) recentment reexaminada per Lutz (2012), és a dir, la successió de generacions com a motor del canvi social, amb la qual pretenem avaluar la canviant composició sociodemogràfica de generacions al llarg del temps.

Des de l'òptica dels "sistemes de migració" (Mabogunje, 1970), analitzem les migracions a Catalunya considerant el vincle entre les migracions i el creixement natural, per avaluar l'estat del Sistema de Reproducció Demogràfica (Cabré, 1999) que és Catalunya. Això ens permetrà examinar els patrons de migració en un context comprenent dues onades sense precedents de migració internacional on la població nascuda a l'estranger va augmentar de 250 mil a 1,6 milions entre l'any 2000 i el 2022.

Volem mesurar la renovació de la població a través d'una taxa de renovació poblacional (Billari, 2022), és a dir, calcular el pes de les migracions i el creixement natural en l'acceleració del canvi demogràfic, amb la finalitat d'analitzar la canviant composició sociodemogràfica de les generacions catalanes a través de la combinació d'intensos fluxos migratoris i molt baixa fecunditat.

Els nostres objectius són: 1) mesurar durant les dues últimes dècades la renovació de població per generació i sexe, nivell educatiu, i lloc de naixement. 2) Calcular i representar espacialment el pes de les migracions a la renovació poblacional, àrees urbanes i rurals.

Billari, Francesco (2022) "Demography: Fast and Slow", *Population and Development Review*, 48(1): 9-30.

Cabré, A. (1999). *El sistema català de reproducció*. Edicions Proa.

Lutz, Wolfgang (2012). "Demographic metabolism: A predictive theory of socioeconomic change". *Population and Development Review*, 38, 283-301.

Ryder, N. (1965). "The cohort as a concept in the study of social change". *American Sociological Review*, 30(6): 843-861.

Els patrons de gènere de les tasques domèstiques entre la població adulta a Europa. Mireia Almirall Llambrich (Centre d'Estudis Demogràfics), Pau Miret (Centre d'Estudis Demogràfics), Joan Garcia (Centre d'Estudis Demogràfics)

Pretenem establir factors relacionats amb el treball domèstic no remunerat a Europa. La teoria s'emmarca en els conceptes 'doble jornada' i 'fer gènere', per tal de destacar la responsabilitat laboral que el model cultural imperant imposa a les dones.

La font és la vuitena onada de la 'Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe', que inclou per primera vegada informació de l'ús del temps. S'ha seleccionat la població de 55-71 anys que viu en llars privades de 19 països, en total 5.067 homes i 7.769 dones, i s'han agrupat en vuit regions on no s'observen diferències

significatives: 1) Israel, els Països Baixos, Luxemburg, Suïssa i França; 2) Itàlia, Grècia i Espanya; 3) Àustria; 4) Dinamarca; 5) Bèlgica, Alemanya i Suècia; 6) Croàcia i Eslovènia; 7) Polònia i Estònia; 8) la República Txeca i Hongria.

Els primers resultats confirmen que als països del Sud i Est d'Europa es destina més temps a les tasques domèstiques, però que al Nord i Est la divisió és més equitativa, seguint la lògica dels estats del benestar

La metodologia emprada considera els minuts dedicats a la llar com a variable continua i ho relaciona amb les variables independents en un anàlisi de regressió multivariant. Després de controlar l'edat i la tipologia de llar s'analiza la influència de l'activitat laboral, el nivell d'estudis i la renda individual. El patró de gènere persisteix a l'hora d'analitzar les variables i, en tots els casos, les dones són les qui hi dediquen més temps, el que permet determinar que les diferències són primordialment una qüestió de gènere vinculada al context cultural.

Efectos del desplazamiento simbólico en la era del turismo gentrificador: el caso de la Parte Vieja en Donostia-San Sebastián. Aitor Alzaga Artola (Universitat de Barcelona)

Desde la literatura científica se ha escrito mucho sobre el turismo gentrificador y el papel relevante que juega en los cambios económicos, sociales, culturales y en los estilos de vida del barrio. De hecho, la intersección y coexistencia entre la turistificación y gentrificación se da en muchas ciudades alrededor del mundo y suponen una transformación del barrio e incluso, en ocasiones, la expulsión de los vecinos y vecinas de sus espacios de vida. La ciudad de Donostia-San Sebastián y su casco histórico o la Parte Vieja no son una excepción, siendo un gran reclamo como destino turístico. En este sentido, se pretende analizar los efectos, tanto a nivel psicológico como social, que tienen estos desplazamientos simbólicos y esta desposesión de su cotidianeidad provocados por el turismo gentrificador. Este estudio se ha centrado en el desplazamiento simbólico, pero se ha tenido en cuenta también el estrecho vínculo con el desplazamiento residencial y el desplazamiento comercial. Así, en primer lugar, se ha realizado una exhaustiva revisión teórica sobre los efectos o impactos que dichos procesos tienen en el vecindario. En segundo lugar, se han llevado a cabo entrevistas semi-estructuradas de orientación cualitativa a tres vecinas de la Parte Vieja donostiarra. Los primeros resultados reflejan similitudes con las experiencias de otras ciudades estudiadas en investigaciones previas en cuanto al sentirse extraño en el propio barrio, la pérdida de espacios de encuentro para vecinos y vecinas, además de los conflictos en la convivencia con los turistas y su influencia en la identidad, entre otras cosas. En este caso específico también podría destacarse la influencia que la homogeneización cultural impulsada por el turismo gentrificador tiene en el sentimiento de desplazamiento simbólico de las vecinas del barrio.

El rejuveniment del centre urbà de Barcelona: una mirada més enllà del metabolisme demogràfic. Fernando Antón Alonso (IERMB), Sergio Porcel (IERMB)

Les pautes de segregació residencial estan relacionades amb el curs vital. Això no obstant, aquests processos no han estat objecte d'anàlisi amb la mateixa profunditat que ho han estat els altres dos eixos d'estructuració socioresidencial més importants, l'estatus socioeconòmic i el lloc de naixement o l'ètnia. A més, els estudis de la segregació residencial per edat tenen com a denominador comú un enfocament demogràfic predominant i l'atenció prioritària a les pautes de localització de la població envellida. La present recerca busca contribuir a aquest àmbit de coneixement amb un estudi focalitzat en l'àrea metropolitana de Barcelona on es posa l'accent en la població jove. En aquest abordatge, les habituals explicacions centrades en el metabolisme demogràfic són complementades amb la consideració d'altres factors residencials i socioeconòmics que també intervenen en els processos d'estructuració residencial segons l'edat. Els resultats dels índexs de segregació residencial i les anàlisis d'autocorrelació espacial confirmen que s'està produint una localització residencial de la població jove cada cop més segregada

entorn les àrees centrals de la metròpoli de Barcelona. Més enllà del metabolisme demogràfic, s'apunten tres factors més que han contribuït a aquest fenomen: la proliferació i concentració de l'oferta d'habitatge en lloguer; l'esdeveniment del centre urbà com a un hàbitat propici per a la implantació de projectes de transició a la vida adulta, marcats per la inseguretat i la inestabilitat; i la transformació del perfil socioeconòmic de la població jove. Aquesta metamorfosi demogràfica, però, no ha canviat significativament l'estructura socioresidencial de la ciutat central degut a que la població jove s'ha localitzat al territori de manera selectiva, d'acord amb el seu perfil socioeconòmic. És a dir, els processos de reemplaçament poblacional que ha protagonitzat aquesta població han tendit a reproduir les pautes d'estructuració socioresidencial d'aquest territori.

Crisis ecosocial, iniciatives ciutadanas y gobiernos locales en el sur de Europa: prácticas y discursos en la configuración de la agenda de recuperación urbana de la ciudad de Oporto. Karla Berrens (Universidad de Barcelona), Ligia Ferro (Universidad de Barcelona)

El objetivo de esta comunicación es presentar y discutir los resultados del primer paquete de trabajo del proyecto en curso "Agendas de Recuperación Urbana y Prácticas de Ciudadanía frente la crisis ecosocial: discursos e iniciativas" (ECOSOCITIES), (PID2021-123912NA-I00), financiado por el Ministerio de Ciencia e Innovación. Este proyecto investiga el modo en el que las ciudades del sur de Europa están replanteando sus modelos de desarrollo económico en el contexto post-covid. Presta una especial atención a los disensos, consensos e innovaciones entre los actores sociales y públicos involucrados en este proceso, y en lo que respecta al equilibrio entre crecimiento económico y sostenibilidad. En relación con esta pregunta guía, este artículo tiene como finalidad una primera examinación de las respuestas y el rol de la ciudadanía y de las administraciones locales en el marco de la actual crisis ecosocial en la ciudad de Oporto, en Portugal. Para eso, se plantea la relación entre iniciativas socialmente innovadoras (Klinenberg 2021; Parra et al 2020) e infraestructuras sociales (Diani 2011; Eizaguirre, Pradel-Miquel & García 2017) urbanas y un conjunto de cambios en los hábitos y prácticas orientados a la sostenibilidad. El análisis se desarrolla a través de un estudio de caso y, siendo un artículo de una investigación todavía en proceso, está basado en Fuentes secundarias (datos estadísticos, documentación administrativa y de organizaciones de la sociedad civil). Busca generar una cartografía incipiente de las interrelaciones entre todos los agentes implicados, dibujando una hoja de ruta inicial para comprender los cambios habidos y su posible permanencia y el impacto que han tenido.

Diani, M. (2001). Social Capital as Social Movement Outcome. In M. Edwards, Bob, Foley, Michael, W., Diani (Ed.), *Beyond Tocqueville. Civil Society and the Social Capital Debate in Comparative Perspective* (pp. 207–218).

Eizaguirre, S., Pradel-Miquel, M., & García, M. (2017). Citizenship practices and democratic governance: 'Barcelona en Comú' as an urban citizenship confluence promoting a new policy agenda. *Citizenship Studies*, 21(4), 425–439. <https://doi.org/10.1080/13621025.2017.1307609>

Klinenberg, E. (2021). *Palacios del pueblo: políticas para una sociedad más igualitaria*. Madrid: Capitán Swing.

Parra, C., Mehmood, A., Paidakaki, A., & Van den Broek, P. (2020). Bringing back the social in sustainable socio-ecological development. In P. Van der Broek, A. Mehmood, A. Paidakaki, & C.

Parra (Eds.), *Social innovation as Political Transformation: Thoughts for a better world* (pp. 148–154). Cheltenham: Edward Elgar.

La Política dels Futurs Climàtics Imaginats: Una Aproximació Sociològica des de l'Emergència dels Nous Moviments Climàtics a la Ciutat de Barcelona. Anna Clot Garrell (Universitat de Barcelona)

La tematització del canvi climàtic s'ha reconfigurat recentment a través de l'auge d'una nova 'retòrica de l'emergència'. Des de les mobilitzacions climàtiques a escala global fins a les declaracions d'emergència climàtica governamentals, un nou 'imaginari d'emergència' (Calhoun 2004) s'ha creat entorn al canvi climàtic com un problema social comú que demana una intervenció immediata i problematitza el nostre futur. Investigacions sociològiques recents han posat l'accent a la força mobilitzadora del imaginari de futur, indicant maneres alternatives de concebre la imaginació del futur no només com una representació mental i construcció discursiva, sinó com un motor per a l'acció (Adam i Groves 2007; Beckert 2013; Mische 2009). Aquesta interacció entre imaginació del futur i acció és particularment rellevant en aquest context d'emergència perquè malgrat bona part de la gent considera que el clima és important, les circumstàncies per les quals els individus decideixen participar en formes d'acció col·lectiva per fer front als riscos climàtics segueixen sent una qüestió central i especialment significativa si tenim en compte tant els reptes que aquesta emergència planteja per a l'articulació de respostes democràtiques com els efectes potencialment despolititzadors de certs discursos catastrofistes (Brulle i Norgaard 2019; Horn 2018; Urry 2016). Partint d'una investigació empírica qualitativa centrada en els nous moviments climàtics a Barcelona, aquest treball explora el paper dels imaginaris adversos de futur en la configuració de l'acció climàtica col·lectiva. Concretament, examina com aquests imaginaris de futur es processen individualment i col·lectivament en el si d'aquests nous moviments climàtics infonent diferents formes d'agència i trajectòries d'acció en el present. Aquesta anàlisi subratlla la rellevància de considerar les emocions que aquests riscos climàtics produeixen així com els matisos d'aquests futurs adversos en la manera com s'ententeixen amb l'articulació d'imaginari de futurs sostenibles com a motor i resultat de l'acció col·lectiva.

Pla Superilles de Barcelona sota revisió. Isabella Dayana Delgado Blanco (Universitat de Barcelona), Victoria Asensio Medina (Universitat de Barcelona), Amal Bouazza Akhazzan (Universitat de Barcelona), Laia Martínez Güell (Universitat de Barcelona)

En aquesta comunicació s'avalua i analitza l'avaluabilitat del Pla Superilles de Barcelona, el qual forma part del Pla de Mobilitat Urbana de Barcelona 2019-2024. Aquest pla busca revitalitzar i peatonalitzar l'espai urbà, adoptant una visió més sostenible. S'intenta fer una metaavaluació de l'aplicació del programa a través de la revisió d'una selecció d'informes i estudis d'avaluació i impactes, entre ells, l'ISGlobal (2022), BIMSA i ERF (2022) i l'Informe de Resultats de Salut als Carrers (2021). Complementàriament s'entrevistaran experts per aprofundir sobre alguns aspectes. Els principals resultats són els següents: al llarg de la recerca s'ha fet notòria que l'execució del pla de les superilles és percebut de diverses maneres pels actors socials i ciutadans segons la ubicació i el context on s'ha desenvolupat. Com a arguments favorables cal destacar la reducció de costos en salut pública, l'increment de l'estalvi i la reducció de la taxa de mortalitat, la contaminació acústica i l'atmosfèrica. D'altra banda, els arguments desfavorables són: el decalaix entre la planificació urbana original del projecte de les superilles i el desenvolupament real de dit projecte, el qual genera desencant i frustració i, en termes generals, que els carrers dels voltants dels eixos resulten els més perjudicats en l'àmbit de la mobilitat i l'accessibilitat — com en el cas de la superilla de Poblenou — i una part de l'opinió pública es posiciona en contra que el programa continuï. La recerca identifica actors i diferents posicionaments, així com s'analitzarà les propostes al respecte incloses als programes electorals de les properes eleccions municipals de maig de 2023. Davant la problemàtica exposada, s'han considerat altres projectes amb objectius similars i solucions i alternatives al que s'està realitzant actualment a la ciutat de Barcelona.

IES Global. (maig 2022). Informe Científic – l'Impacte sobre la Salut de les Superilles de Barcelona. Barcelona Institute for global health. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/superilles/sites/default/files/ISGlobal_Informe_cientific_impacte_salut_superilles_maig2022.pdf

Estudi Ramon Folch & Associats (abril de 2022). Informe de valoració dels efectes ambientals de la superilla Barcelona sobre l'Eixample. Ajuntament de Barcelona. Recuperat de: https://ajuntament.barcelona.cat/superilles/sites/default/files/ERF_Efectes_ambientals_Superilla_Barcelona_abril2022.pdf

Agència de Salut Pública de Barcelona. Barcelona. (2021). Informe de resultats dels efectes mediambientals i en la salut del model Superilles a Barcelona. Projecte Salut Als Carrers (SAC). Recuperat de: https://www.aspb.cat/wp-content/uploads/2021/09/ASPB_salut-carrers-avaluacio-superilles.pdf

El lleure educatiu com a impulsor del desenvolupament sostenible. Marina Elias Andreu (Universitat de Barcelona), Arnau Palou Forns (Universitat de Barcelona)

Les activitats ecosocials en el lleure educatiu dels infants i els i les joves són una via per a construir una realitat social més equitativa, en aspectes com el gènere, la interculturalitat i les desigualtats socioeconòmiques. Que les noves generacions siguin conscients d'un futur més sostenible en una perspectiva d'adaptació i resiliència socioambiental és fonamental per garantir la seva supervivència en el context de crisi climàtica. PIOELLEC (Proposta per a la Igualtat d'Oportunitats Educatives a través d'un Lleure Ecosocial i Comunitari), desenvolupat en el marc dels ajuts de l'Ajuntament de Barcelona 2022, és una proposta d'activitat en el lleure per a centres educatius d'alta complexitat ubicats en barris amb poca consciència ecosocial, amb escassa oferta educativa no formal i amb gairebé nul·la presència d'entitats i iniciatives basades en el desenvolupament sostenible.

L'anàlisi educativa d'un territori concret que ens ha dut a desenvolupar la proposta PIOELLEC en el marc del barri del Bon Pastor de Barcelona ens serveix també ara com a punt de partida per el treball de camp orientat a entendre el paper de la educació expandida en el si del projecte ECOSOCITES. ECOSOCITIES pretén entendre les estratègies que desenvolupen les ciutats i les pràctiques de ciutadania que es donen en aquestes, per augmentar la cohesió social i lidiar amb els reptes mediambientals reforçats després del context de la crisi del Covid 19. Per tal d'entendre les estratègies que s'han desenvolupat fins al moment en el marc de diverses ciutats cal copsar els desequilibris territorials pel que fa a l'existència de propostes ecosocials al voltant d'infraestructures socials bàsiques com són per exemple les escoles o els centres cívics i socials. Per això que cal una anàlisi aprofundida del territori que tingui en compte els recursos educatius dels què disposa l'entorn i l'impacte en els infants i joves que hi viuen.

Més mortalitat, menys fecunditat? Relació entre fenòmens i pautes Cristina López-Villanueva (Universitat de Barcelona)

L'objectiu principal d'aquest treball és analitzar la variació de la mortalitat i de la fecunditat a nivell provincial en el període afectat per la Covid-19 –en comparació amb el període previ– per respondre a dues qüestions: 1) l'augment de la mortalitat ha determinat la reducció de la fecunditat a nivell provincial? I, 2) es pot establir una tipologia de les províncies a partir de l'evolució conjunta dels dos fenòmens demogràfics? La hipòtesi de partida és que aquelles províncies on la mortalitat va ser més intensa durant les primeres onades de la Covid-19 el 2020 haurien patit un descens més gran de la fecunditat nou mesos després. És a dir, que la

Variació d'ambdues variables hauria d'estar correlacionada de manera significativa i/o mostrar pautes espacials similars. Una recerca prèvia feta pels autors que subscriuen la present proposta va utilitzar les estadístiques experimentals de l'INE (nombre estimat de morts setmanals i les estimacions mensuals de naixements), obtenint resultats no conclouents degut a problemes que les dades presentaven en algunes províncies. El present treball utilitza dades definitives i consolidades de naixements i defuncions mensuals procedents del Moviment Natural de la Població (INE) –que superen els problemes derivats d'aquelles

primeres estimacions— i utilitza diversos mètodes estadístics (anàlisi de regressió, ANOVA, conglomerats) per analitzar la relació entre la variació de les dues sèries de dades i cercar els possibles patrons espacials existents. Els resultats obtinguts mostren una relació espacial entre ambdós fenòmens, més significativa durant la primera onada de la pandèmia. Les províncies que presenten un major increment de defuncions (a la Meseta central) presenten també el descens més gran de naixements el gener-maig del 2021. Patrons geogràfics similars es poden observar a la segona onada, tot i que amb un nivell de correlació menor

Vitalidad y vulnerabilidad urbana: Explorando la relación espacial de dos dinámicas en tensión en la metrópolis de Barcelona. Irene Gómez Varo (Universitat Autònoma de Barcelona), Oriol Marquet (Institut Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA), Universitat Autònoma de Barcelona)

El impacto del entorno construido en la calidad de vida es fundamental, ya que los entornos accesibles y de proximidad nos ayudan a satisfacer nuestras necesidades y actividades cotidianas. La vitalidad urbana, un concepto presentado por Jane Jacobs, es un principio clave en la planificación local en todo el mundo y se usa como un medidor de calidad de vida en las ciudades. No obstante, la promoción de barrios vitales y diversos convive al mismo tiempo con el aumento de las desigualdades urbanas. Este estudio busca determinar si los lugares con vitalidad están asociados a barrios socialmente privilegiados, a través del análisis espacial exploratorio de los datos (ESDA, sus siglas en inglés). Así, los datos empleados provienen de indicadores sintéticos, uno que aporta información sobre el entorno construido de los barrios, el índice JANE de vitalidad urbana desarrollado por Gómez-Varo et al. (2022); y el otro sobre sus características socioeconómicas, el índice vulnerabilidad urbana desarrollado por Antón-Alonso & Porcel (2021). Los resultados muestran que no hay una relación espacial general entre la vitalidad y vulnerabilidad urbana, y ayudan a comprender la relación compleja en áreas específicas. Estos resultados pueden orientar las estrategias de planificación urbana hacia la promoción de ambientes vitales y prevenir la dinámica de exclusión social.

Gómez-Varo, I., Delclòs-Alió, X., & Miralles-Guasch, C. (2022). Jane Jacobs reloaded: A contemporary operationalization of urban vitality in a district in Barcelona. *Cities*, 123(103565), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103565>

Antón-Alonso, F., & Porcel, S. (2021). La vulnerabilitat urbana a Barcelona: Persistència, concentració i complexitat. *Papers: Regió Metropolitana de Barcelona: Territori, estratègies, planejament*, 63, 50-67.

Sistemas de gobernanza tras el proceso de diseño e implementación de políticas de vivienda. Un análisis comparado entre Barcelona (España) y Santiago (Chile). Giovanni Patrocinio Guida Piqueras (Universidad de Barcelona)

Enmarcada en el desarrollo neoliberal globalizado, crece la tensión entre la noción especulativa ligada a la vivienda frente a su componente más social; y la emergencia habitacional se convierte en estructural ante la imposibilidad de garantizar el derecho a la vivienda dentro del Estado de bienestar. Pero, esta cultura de la propiedad deviene de una clara voluntad política que, tras toda su evolución histórica, ha conformado un parque residencial excluyente donde hasta la vivienda social se ha convertido en un bien mercantil. A partir de un profundo análisis bibliográfico y cerca de cincuenta entrevistas en profundidad, esta investigación doctoral en curso profundiza en el análisis del proceso de gobernanza que representa el diseño e implementación de políticas de vivienda en forma de programas de vivienda social, contrastando de manera comparada entre contextos su situación actual desde una perspectiva histórica. Frente a las situaciones comunes entre las políticas de vivienda implementadas en Barcelona y Santiago de Chile, se analizan los sistemas de gobernanza a varios niveles administrativos y enmarcan los principales actores protagonistas, así como su capacidad de incidencia dentro del proceso comentado. Por otro lado, la comparativa ante las diferencias que se establecen entre contextos tan diversos permite analizar el momento actual dentro del

desarrollo histórico, para profundizar tanto en las dinámicas de continuidad como en los elementos de transición del modelo político implementado.

Entre la independència residencial i la vulnerabilitat. Les llars de les persones grans a espanya en temps de pandèmia. Cristina López Villanueva (Universitat de Barcelona), Montserrat Simó Solsona (Universitat de Barcelona)

Les llars de gent gran han protagonitzat grans transformacions a Espanya durant les tres darreres dècades tant pel que fa a la seva estructura i composició. S'ha reduït la grandària de persones que viuen a la llar; ha augmentat la independència residencial -que es manifesta en una proporció creixent de persones grans que conviuen amb les seves parelles o cònjuges i de persones que resideixen en solitari- alhora que ha disminuït la proporció de persones que viuen en llars intergeneracionals.

Malgrat això, la permanència a la llar fins a edats avançades, que representaria els avantatges d'una vida independent es transforma en una arma de doble tall: la presència creixent de persones que viuen soles i la reducció del nombre de convivents a la llar, pot anar associada a certs desavantatges com la manca d'ingressos; insuficients condicions d'habitabilitat; limitacions en el desenvolupament de les activitats quotidianes provocades per afectacions en l'estat de salut, aïllament o solitud. Aquestes dificultats han pogut intensificar el risc i aguditzar la vulnerabilitat de les llars de les persones grans.

L'objectiu d'aquest treball consisteix en determinar la relació existent entre la tipologia de les llars de les persones més grans de 65 anys i la seva incidència en la vulnerabilitat a les principals àrees urbanes espanyoles segons grau d'urbanització durant la pandèmia. A partir de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'any 2021 es realitza una anàlisi multivariant de components principals.

Es realitza una aproximació integral al concepte de vulnerabilitat tenint en compte cinc grans dimensions: els aspectes sociodemogràfics; els residencials; els socioeconòmics; l'estat de salut i la necessitat d'ajuda a les tasques quotidianes; i, els relacionals. S'apunta que la capacitat per sostenir un sistema de convivència té un efecte protector contra la vulnerabilitat i / o les situacions d'adversitat.

Gentrificación transnacional y poblaciones flotantes en el sur de Europa. El caso de El Raval en Barcelona. Álvaro Mazorra Rodríguez (Universidad Nacional de Educación a Distancia), Antonio López-Gay (Universitat Autònoma de Barcelona)

La transformació de Barcelona en un espai de atracció de la economia del coneixement ha incentivat la llegada creixent de professionals qualificats nacionals i, sobre tot, de migrants qualificats d'origen internacional. Se tracta d'una classe cosmopolita i pròspera de professionals i directius que proceden de economies avançades i que s'estableixen, a menuda temporalment, en la ciutat atraïdos pel estil de vida de Barcelona.

La principal característica d'aquests grups de població és el seu caràcter temporal i flotant. Se advertia en aquest sentit que se tracta fonamentalment de migrants qualificats d'origen estranger que arriben a Barcelona per treballar, estudiar i/o fer turisme, però sense establir-se de manera permanent a la ciutat. La bretxa de ingressos entre la població migrante qualificada i la població local, així com la major disposició de les poblacions flotants a pagar alquilers més elevats per estancies curtes, propicia el creixement de les plusvàlies urbanes. En aquest context, la concentració d'aquests grups en determinats entorns de la ciutat, fonamentalment els barris del districte de Ciutat Vella, ha fomentat el carterament de la vivenda en aquestes àrees, el que ha suposat el paulatí desplaçament de la població de baixos recursos d'aquestes àrees.

Es en aquest context en el que se enmarca la investigació que se presenta en aquesta comunicació. Més concretament, l'objectiu del treball és analitzar les dinàmiques sociodemogràfiques que han tingut lloc en

el céntrico barrio de El Raval a lo largo de la década de 2010. Se establece como hipótesis de partida que el barrio está experimentando un emergente proceso de gentrificación debido a la entrada creciente de población extranjera con perfiles educativos y socioprofesionales elevados. A su vez, gran parte de la población desplazada es de origen extranjero, con trayectorias residenciales especialmente precarias e inestables. En este marco, defendemos que el desplazamiento de los grupos de bajos ingresos y su sustitución por profesionales cualificados de origen extranjero convierten El Raval en un caso emblemático, en el contexto del sur de Europa, de los procesos de gentrificación transnacional protagonizados por poblaciones altamente temporales

La caiguda de la fecunditat masculina a Catalunya: encara més avall que la femenina! Pau Miret Gamundi (Centre d'Estudis Demogràfics)

Catalunya constitueix un dels països de menor fecunditat, mesurada com el número de fills i filles per dona. Tanmateix, l'aspecte masculí d'aquest indicador encara es més reduït que el femení, doncs ha caigut d'1,34 al 2003 a 1,08 fills i filles per home al bienni 2020-2021. Un llindar que no s'havia traspassat en la història recent de Catalunya. En contrast, el femení s'ha mantingut una dècima per sobre del masculí, passant de 1,44 al 2003 a 1,18 el 2021. La investigació es pregunta les raons d'aquesta diferència.

La font de dades utilitzada són els registres administratius dels butlletins estadístics de naixements, processats i anonimitzats per l'Institut Nacional d'Estadística, amb els denominadors de les estimacions de població de la mateixa institució. Amb això es calculen les taxes específiques per edat, amb les quals s'elabora l'Índex Sintètic de Fecunditat per homes i dones, i l'edat mitjana a la maternitat i a la paternitat masculina. El disseny d'investigació no planteja tècniques noves, sinó que la seva novetat radica en la incorporació de l'home en l'anàlisi de la fecunditat.

L'explicació demogràfica d'aquest diferencial cal buscar-la en la diversa pauta de fecunditat per edat i sexe, així com en el desequilibri en el nombre de pares i mares potencials en un moment donat. L'anàlisi revela que la raó principal de la diferència entre la fecunditat femenina i la masculina a Catalunya és aquesta segona, és a dir, hi ha un excedent relatiu d'homes en la estructura reproductiva de la població. Aquesta diferència reflecteix les condicions anteriors de natalitat i mortalitat diferencial per sexe, així com també en la migració a o des de Catalunya.

Som conscients que parlar de fecunditat masculina és un oxímoron, doncs només les dones tenen descendència. Però a Catalunya, més d'un 97% dels naixements són registrats amb un pare, fet que possibilita analitzar què fa diferent aquesta població en relació als homes que no ho han estat. Per a fer-ho utilitzarem l'Enquesta de Població Activa, elaborant un model en què la probabilitat de tenir una criatura entre els homes residents a Catalunya d'entre 20 i 50 anys està en funció, a més de l'edat, del moment d'observació (de 1999 a 2022), nivell d'instrucció, relació amb l'activitat laboral i lloc de naixement. S'observa així a 35.004 homes en 122.383 ocasions. La conclusió a la que arribem es que, un cop controlada l'edat, el grau educatiu té molt poc a veure en el camí cap a la paternitat, i la variable clau que els diferencia és la relació amb el mercat laboral.

Llums i ombres de la vinculació laboral femenina a Espanya Anna Montfort (Centre d'Estudis Demogràfics), Rocío Treviño Maruri (Centre d'Estudis Demogràfics)

L'objectiu d'aquesta comunicació és analitzar els canvis en el comportament de les generacions femenines nascudes entre el 1926 i el 2001 amb relació a la dinàmica laboral i com aquests canvis han transformat les trajectòries vitals, tenint en compte el nivell d'instrucció i la situació familiar, a més dels diferents cicles econòmics.

Partim de la hipòtesi que mentre les dones de les generacions més antigues suposaven un excedent de reserva dins el mercat de treball en què la participació laboral fluctuava conforme a la conjuntura econòmica imperant, les més recents s'han convertit en un element estructural d'aquest, si bé continuen patint les tensions laborals i familiars.

Basant-nos en l'Enquesta de Població Activa, es realitzarà una explotació de les microdades dels segons trimestres de 1977 a 2022 pel conjunt d'Espanya a partir d'una reconstrucció de cohorts fictícies. En aquest sentit, s'obrirà una finestra d'observació per a les cohorts implicades en cadascun dels moments del cicle laboral: inserció, permanència adulta i retirada. De la mateixa manera, la posició que ocupa l'individu en la llar, una de les variables centrals, es relegarà a les cohorts més recents perquè només es disposa de dades des del 1999.

S'espera trobar diferències intergeneracionals entre les cohorts amb relació a la dinàmica laboral. Més concretament:

- 1-El no abandonament del mercat laboral en l'etapa de permanència adulta per aquelles nascudes en l'inici de la dècada dels '50, quan es fa més incompatible la conciliació familiar i laboral,
- 2-Canvis en les pautes de jubilació en aquelles cohorts que en el període estudiat tenien entre 56 i 65 anys,
- 3-Les generacions femenines les quals van ser beneficiàries de l'expansió educativa a Espanya presentaran, a diferència de les que les antecedeixen, unes entrades laborals molt més massives i menys dependents de la conjuntura econòmica imperant.

Donar vida als terrats des de la mirada de les veïnes. El cas del districte de Ciutat Vella de Barcelona.

Joel Oliveras Lorente (Universitat de Barcelona), Ana Belén Cano Hila (Universitat de Barcelona), Montserrat Simó Solsona (Universitat de Barcelona), Marc Pradel Miquel (Universitat de Barcelona), Gonzalo Piasek (Universitat de Barcelona)

En aquesta comunicació es presenten els resultats preliminars derivats de la primera fase del projecte Reviure els Terrats, finançat per l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació La Caixa.

Els principals objectius del projecte són co-dissenyar, prototipar i valorar l'aplicabilitat de solucions de baix cost en l'espai comunitari dels terrats, que permetin millorar la qualitat de vida durant l'envelliment de les comunitat residencials, des d'una perspectiva de gènere i de les cures al districte de Ciutat Vella.

D'acord amb aquests objectius, la primera fase de la recerca es focalitza en la selecció de les comunitats de veïns i les finques d'estudi, així com la realització d'un diagnòstic sobre les necessitats, interessos, potencials beneficis i neguits que expressen les veïnes en relació als usos, la vida comunitària als terrats i la convivència a la comunitat de veïnes.

La metodologia desenvolupada en aquesta primera fase de diagnòstic s'ha basat en tres tècniques de recollida de dades: d'una banda, l'observació simple; d'altra banda, la revisió documental de dades secundàries sobre les característiques socio-demogràfiques del districte i la seva població, així com sobre la morfologia de les finques seleccionades específicament i; finalment, una dinàmica de diagnòstic participatiu mitjançant un grup de discussió combinat amb entrevistes en profunditat amb les comunitats de veïnes implicades en el projecte.

Els principals resultats preliminars són: 1) el redescobrimet del terrat per part de les veïnes com a espai comunitari i veïnal a partir del confinament la primavera del 2020. 2) les principals motivacions expressades en relació a les activitats a realitzar al terrat són, d'una banda, habilitar-lo com un punt de trobada i de socialització amb família i amics; per exemple, organitzant una barbacoa o festa d'aniversari. D'altra banda, un espai on poder realitzar tasques de jardineria i manteniment del terrat. 3) els neguits més recurrents tenen a veure amb les normes d'ús, d'accés, convivència, neteja i manteniment d'aquest espai. Si bé l'espai té moltes potencialitats, el no respecte de les normes bàsiques, afavoreix a què sigui un espai generador de conflictes i potenciador de la gentrificació del barri, ja present en zones del districte. Finalment, 4) la percepció sobre la potencialitat d'un espai comunitari als terrats canvia en funció de la pressió turística al

que està sotmès el districte. En zones més turístificades, el veïnat es mostra reticent a generar espais d'ús comunitari davant la possibilitat de ser utilitzats per turistes.

Evolució recent de les llars de població immigrada segons la seva composició a través de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona, 2017 i 2020. Carolina Orozco-Martínez (Universitat de Barcelona), Jordi Bayona-i-Carrasco (Universitat de Barcelona i Centre d'Estudis Demogràfics), Fernando Gil-Alonso (Universitat de Barcelona)

A la ciutat de Barcelona la proporció de població nascuda a l'estranger coneix una evolució ascendent i actualment se situa en un 28% dels empadronats. Basant-nos en les dades de les dues edicions de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona (2017 i 2020), en aquesta comunicació s'analitza l'evolució recent de la composició de les llars on resideix població immigrada, després dels anys amb els fluxos migratoris de major intensitat registrats a la ciutat i de l'impacte de la pandèmia. Si bé l'enquesta classifica les llars segons el seu pressupost comú, en el nostre treball s'ha realitzat una reclassificació d'aquestes segons la seva composició, a partir dels parentius dels integrants seguint la tipologia proposada per Peter Laslett (1972) i a la classificació agregada de llars adoptada per l'INE (2001).

Els primers resultats descriptius mostren un augment del volum de llars amb presència d'immigrants, així com una major tendència a la complexitat en la composició de les seves llars (múltiples, nuclears extenses i sense nucli) i una disminució generalitzada de les llars unipersonals. L'any 2020, un 29,5% de les llars amb presència d'immigrants són complexes, contrastant amb el 13,5% dels autòctons. Al mateix temps, les llars sense nucli familiar se situen en el 8,2%, creixent des del 6,8% de 2017. Tant locals com immigrants registren un augment en aquesta tipologia de llar, encara que a 2020 aquesta proporció és significativament més elevada en les llars amb presència d'immigrants (12,5%), gairebé duplicant les llars d'autòctons (6,7%). Si bé l'enquesta permet visualitzar la tipologia de llars sense nucli, que pot reflectir els pisos compartits i recull dades de persones que viuen en sotsarrendament, continua essent difícil reflectir objectivament la totalitat del fenomen. Així, l'elevat nombre de llars sense nucli suggereix que el volum de sotsarrendament és major que el declarat, aspecte que centrarà el nostre treball.

“Et trobes sola a tot arreu”: persones grans i transformacions als barris de Barcelona. Anna Ortiz Guitart (Universitat Autònoma de Barcelona), Miguel Solana Solana (Universitat Autònoma de Barcelona) Núria Font Casaseca (Universitat de Barcelona)

En aquesta comunicació presentem els principals resultats d'una recerca qualitativa centrada en analitzar els factors que condicionen el grau de soledat de les persones grans a Barcelona en relació amb les seves vivències, experiències i sentit de pertinença al barri on viuen. A partir de la narrativa de 38 persones (30 dones i 8 homes) coneixem com és i com ha canviat la seva vida quotidiana, la seva mobilitat, els equipaments que utilitzen i quines són les propostes de millora que fan, des de la seva experiència, pel barri i la ciutat.

En el nostre estudi veiem com les persones grans entrevistades parlen del barri destacant aspectes personals (relacionats amb la soledat, com la cita que introdueix el títol), socials (relacionats amb els familiars i amistats que hi viuen; veïns d'escala, comerços i comerciants que ja no hi són, activitats que han deixat de fer), així com aspectes urbans (relacionats, per exemple, amb els espais públics, els carrers, els bancs per seure, el transport públic).

El barri és un concepte dinàmic i significa coses diferents per a les persones depenent de l'edat, estat de salut, recursos econòmics i sobretot de les seves xarxes personals i comunitàries de suport. Per aquest motiu fer-se gran a la ciutat amb qualitat de vida depèn de les seves condicions personals i familiars, però també en certa mesura del barri on viuen i de les transformacions que ha viscut aquest.

Las fronteras invisibles de la ciudad de L'Hospitalet de Llobregat. Ana Romero Fernández (Universitat de Barcelona)

El fenómeno de la globalización ha tenido un impacto significativo sobre la vida social y la estructura poblacional a nivel mundial. Este ha acelerado e intensificado los procesos de expulsión y concentración poblacional, generando nuevas tensiones y conflictos entre grupos sociales, especialmente en los nodos centrales de la economía global, donde han surgido nuevas formas de desigualdad y exclusión, incluyendo la segregación residencial.

El presente trabajo estudia la fragmentación espacial en Hospitalet de Llobregat, ciudad colindante con Barcelona situada en su área metropolitana. Esta, se caracteriza por una alta multiculturalidad y densidad, en la que se encuentra el kilómetro cuadrado más poblado de Europa. En este contexto, se busca responder a las siguientes preguntas: ¿La ciudad de Hospitalet de Llobregat padece segregación residencial o diferencias significativas entre barrios o distritos? Y en caso de ser afirmativo, ¿Qué componentes la explican? Se parte de la hipótesis de que existen notables diferencias socioeconómicas entre el sur y el norte de la ciudad, donde factores como la renta, la densidad y las características habitacionales evidencian tales discrepancias.

Esta investigación busca realizar una exploración preliminar del concepto de segregación residencial. Para ello, se realiza una revisión sistemática de la literatura y se lleva a cabo un análisis estadístico utilizando datos extraídos de fuentes primarias, como el portal estadístico del Hospitalet de Llobregat e Idescat. Los datos utilizados incluyen el padrón municipal, la renta familiar disponible bruta, la densidad de población y la superficie útil de las viviendas.

Los primeros resultados revelan diferencias sustanciales entre el norte y el sur de la ciudad, donde la zona norte muestran un mayor riesgo de vulnerabilidad poblacional al manifestar elevados niveles de pobreza, inmigración y densidad. Además, su cercanía a Barcelona y la creciente tendencia de turistificación podrían exacerbar esta situación, favoreciendo la suburbanización.

Prácticas comunitarias heterogéneas en torno a la crisis ecosocial de Quintero-Puchuncaví, zona central de Chile . Una lectura en relación con las agendas de desarrollo. María Olga Vallejos Lamig (Universitat de Barcelona)

Este trabajo indaga en las prácticas comunitarias de respuesta ciudadana que emergen en Quintero-Puchuncaví, territorio ubicado en la zona central de Chile en donde sus comunidades conviven con industrias altamente contaminantes hace más de 50 años. Se trata de respuestas ciudadanas que se materializan de diversas formas.

La situación de crisis socioecológica del territorio ha dado pie al establecimiento de agendas de desarrollo por parte de gobiernos locales y regionales, las cuales en el último tiempo se enfocan en la recuperación socioambiental y la transición socioecológica justa.

La comunicación reflexiona respecto de la heterogeneidad de prácticas comunitarias que emergen en este espacio situado y se pregunta cómo estas prácticas se acercan o alejan de los planes de desarrollo comunal establecidos por los gobiernos locales y la agenda de recuperación socioambiental planteado desde el gobierno regional.

Lo anterior ha sido explorado a través de la revisión de fuentes secundarias y el desarrollo de 35 entrevistas semiestructuradas con activistas y vecinos en la zona. Entrevistas desde las que fue posible la producción de la información del trabajo realizado.

Dentro de los principales resultados, la comunicación da cuenta de las diferentes alternativas de prácticas comunitarias de respuesta ciudadana al escenario de crisis socioecológica: entre ellas emprendimientos,

huertos familiares, movimientos feministas, iniciativas que buscan proteger el patrimonio cultural y la biodiversidad.

La comunicación finaliza dando cuenta de las relaciones entre dichas prácticas y las estrategias impulsadas desde gobiernos locales y regionales.

Convergencias, divergencias y límites entre los procesos de Regeneración Urbana y la producción de Iniciativas Socialmente Innovadoras. Un estudio de los últimos 25 años de transformación del barrio Bon Pastor de Barcelona. Javier Vergel Faro (Universitat de Barcelona)

La segregación, la exclusión social y la vulnerabilidad socioeconómica y territorial continúan siendo importantes desafíos para la política pública y para los proyectos colectivos generados en los barrios de nuestras ciudades. En este sentido, la Regeneración Urbana adquiere una relevancia significativa al ser entendida como un enfoque de intervención transversal dirigido a actuar sobre los diferentes vectores de vulnerabilidad. De manera similar, los enfoques de innovación social buscan caracterizar las iniciativas colectivas creativas, orientadas a la justicia social, a la profundización democrática y al empoderamiento de individuos y grupos vulnerables.

En las últimas décadas, en la investigación social y la práctica política, se ha buscado hacer converger estos dos campos de acción dando lugar a diversas aproximaciones que exploran las interrelaciones entre las acciones para la mejora de las condiciones de vida en entornos urbanos vulnerables y la promoción de la transformación social. Algunos enfoques sostienen que la mejora de los territorios, desde la transversalidad, con una apuesta por la participación y la sostenibilidad integral (económica, social y ambiental), puede favorecer el desarrollo de iniciativas socialmente innovadoras. Otros enfoques advierten que, mientras no se superen las condiciones estructurales que generan segregación, los programas de intervención pueden derivar en desactivación cívica, expulsión residencial y, con ello, gentrificación.

En este contexto, presentamos las conclusiones de una investigación en marcha que explora estas dinámicas y tensiones a través del análisis del barrio del Bon Pastor en la periferia de Barcelona. Este barrio ha estado inmerso en un complejo proceso de transformación en los últimos 25 años. La investigación en el barrio del Bon Pastor muestra la importancia de comprender la complejidad de las relaciones institucionales entre agentes y actores diversos y las convergencias, divergencias y los límites que emergen en los procesos de transformación para avanzar en la búsqueda de barrios más justos.

Vulnerabilidad urbana y métodos de investigación. Una aproximación cualitativa al barrio de Otxakoaga. Gonzalo Piasek (Universitat de Barcelona)

En el marco de un proyecto competitivo (RE-INHABIT) sobre políticas de regeneración urbana en barrios vulnerables de Barcelona y Bilbao realizado entre 2019 y 2022, esta ponencia se propone recuperar algunas de sus contribuciones más relevantes, especialmente aquellas vinculadas a los modos de acercarnos al territorio con técnicas de análisis cualitativo. El proyecto RE-INHABIT se ha focalizado en el estudio e identificación de situaciones de vulnerabilidad socio-residencial, con el apoyo de técnicas estadísticas y georreferenciadas (sistemas de información geográfica), que han permitido una comparación entre los diferentes territorios, permitiendo asimismo la selección de ciertos casos de estudio (barrios), sobre los que se ha trabajado también de manera cualitativa. Dentro de este marco, la presente ponencia se propone recuperar una serie de entrevistas realizadas entre 2020 y 2021 a técnicos municipales de urbanismo y a representantes de entidades locales (asociación de comerciantes, asociación del pueblo gitano y asociación vecinal) del barrio de Otxarkoaga en Bilbao. El objetivo de este escrito es el de presentar algunas conclusiones extraídas del análisis cualitativo en torno a las dimensiones de la vulnerabilidad urbana desde la perspectiva de los actores entrevistados, vinculadas a las maneras de vivir los procesos de segregación socioresidencial, así como las necesidades, dificultades y demandas de intervención en la rehabilitación de los edificios, y la

regeneración urbana de Otxarkoaga. Si bien se trata de un estudio de caso, son temas transversales a gran parte de barrios vulnerables del Estado.

GT4. Cultura i Religió

Institucionalització de la pràctica i l'ensenyament musical a l'escenari artístic. Marta Casals-Balaguer (Universitat de Barcelona)

En aquesta presentació analitzarem el paper protagonista que tenen les escoles i els conservatoris d'educació superior de música a Barcelona a l'hora d'institucionalitzar la pràctica i l'ensenyament d'aquesta disciplina artística i el paper que ocupen pel que fa a la significació de l'escenari artístic de la ciutat. El cas d'estudi se centrarà en la ciutat de Barcelona, que concentra una gran diversitat de centres de formació artística, tant públics com privats, on s'imparteixen estudis de diferents nivells educatius (elemental, professional i superior), així com estudis extracurriculars. Es presentarà una anàlisi de quin rol ocupen les escoles i conservatoris d'educació superior de música a Barcelona actualment i es farà a partir de dues dimensions: i) el rol que adopten els centres que institucionalitzen la pràctica i l'ensenyament musical dins l'escenari artístic de la ciutat, i ii) les trajectòries musicals individuals i de cercles col·laboratius dels músics professionals que van estudiar en aquests centres. Es parteix d'una recerca de metodologia qualitativa amb entrevistes en profunditat i l'observació participant com a tècniques de recol·lecció d'informació principals, en les quals es van entrevistar músics professionals de l'escena musical barcelonina i agents del sector educatiu musical entre 2017 i 2021.

Política de la traducció: assimilació i reflexivitat en la transformació de textos acadèmics. Mattea Cussel (Universitat Autònoma de Barcelona), Carme Bestué (Universitat Autònoma de Barcelona), Esperança Bielsa (Universitat Autònoma de Barcelona)

Per a molts investigadors de la perifèria o semi-perifèria la traducció o auto-traducció a l'anglès s'ha convertit en un requisit de la carrera acadèmica. Encara que la sociologia demostra un reconeixement creixent de les crítiques postcoloniales, el paper de la multiplicitat lingüística i la traducció en relació al domini de conceptes i teories anglòfones no ha estat objecte d'una atenció sostinguda. Paradoxalment, les idees postcoloniales importades de l'esfera anglòfona poden ser objecte d'una auto-colonització voluntària a la semi-perifèria (Inglis, 2022). És necessari investigar empíricament els termes en els quals els autors de la (semi) perifèria participen en uns intercanvis acadèmics altament desiguals i com la traducció pot servir per reforçar o qüestionar el domini de teories, idees i conceptes anglòfons. Aquesta comunicació presenta l'anàlisi d'una sèrie d'entrevistes semi-estructurades amb traductors acadèmics del català/castellà a l'anglès en l'àmbit de les ciències socials i les humanitats. S'analitzen els seus perfils professionals i les condicions en les que treballen per tal de reflexionar sobre la seva intervenció crucial però invisible en la producció de textos acadèmics. S'elabora una teorització de la política de la traducció centrada en els conceptes de traducció reflexiva i assimilatòria, argumentant que en el context predominantment assimilatori de la traducció acadèmica les col·laboracions existents entre autors i traductors acadèmics fan possible formes de traducció reflexiva que permeten un escrutini de les estratègies de traducció per part dels seus usuaris.

La traducció acadèmica en ciències socials i humanitats a l'Estat espanyol. Visions i pràctiques d'autors i autores. Oriol Barranco (Universitat Autònoma de Barcelona), Mattea Cussel (Universitat Autònoma de Barcelona), Judith Raigal (Universitat Rovira i Virgili)

A l'Estat espanyol, les traduccions acadèmiques a l'anglès en les ciències socials i humanitats han incrementat substancialment els darrers 15 anys, en bona mesura perquè publicar en aquesta llengua ha esdevingut una necessitat per optar a places de professorat permanent i a fonts de finançament de la recerca. Sota aquesta pressió, els acadèmics/ques que no tenen l'anglès com a primera llengua destinen una important quantitat de temps, esforços i recursos econòmics per traduir els seus textos. Al respecte, la comunicació es pregunta:

Quines estratègies i pràctiques de traducció desenvolupen aquests acadèmics/ques per aconseguir textos en anglès publicables? Quines visions i percepcions tenen en relació amb aquestes pràctiques?

La comunicació aborda aquestes qüestions des d'un enfocament teòric que, per una banda, concep la traducció com un veritable procés de transformació lingüística de textos (Bielsa 2022) i no com un simple procés de substitució de termes d'un idioma a un altre. Per una altra banda, les estratègies de traducció dels autors/es s'analitzen des de la perspectiva de la relació de dominació que l'anglès manté amb la resta de llengües en el món acadèmic (de Swaan 2004; Heilbron et al. 2018).

La comunicació presenta els resultats obtinguts en una recerca mitjançant 18 entrevistes semi-dirigides realitzades el 2022 a acadèmics/ques dels àmbits de la sociologia i dels estudis de traducció. En destaca que els entrevistats/des valoren positivament l'anglès com a llengua franca de comunicació acadèmica internacional, però entenen injust que aquesta llengua determini l'autoritat i la visibilitat acadèmiques. Consideren que els qui no tenen l'anglès com a primera llengua sempre estaran en una situació de desigualtat i major dificultat que els anglòfons en la comunicació internacional. En la traducció, es valoren els professionals especialitzats en les pròpies disciplines i majoritàriament els autors/es solen adoptar un paper intervencionista i col·laborador en la traducció.

Participación cultural fragmentada. Una aproximación reflexiva sobre usos compartidos en espacios públicos urbanos de Porto y València. Ricardo Klein (Universidad de Valencia)

La propuesta presenta algunos avances de una investigación actualmente en desarrollo. El objetivo principal es debatir sobre la relación de los espacios públicos en contextos urbanos, la posible constitución de nuevos escenarios y la participación de sus habitantes como eje articulador. Se considera que en el espacio público es donde se nutre y se amplifica la vida social, en un intercambio constante de acciones individuales y colectivas. A modo práctico se hará un primer acercamiento analítico de tres ciudades del sur de Europa, como casos elegidos: Barcelona, València y Porto (Portugal). Como metodología, se trabaja desde una perspectiva cualitativa, con entrevistas a expertos, observación participante y análisis de fuentes secundarias como técnicas de recolección de información. En cuanto al análisis documental, el mismo se constituye a partir de una importante cantidad de imágenes realizadas in situ en los casos de estudio mencionados. Entre los principales resultados, se considera que la incidencia de fenómenos como el turismo masivo y la búsqueda por fortalecer la marca ciudad son dos aspectos que no sólo se mantienen sino que se han intensificado en las ciudades analizadas, más allá del impacto desestabilizador del COVID19 en el uso social del espacio público. Asimismo, estos casos de análisis mantienen el interés por consolidar el imaginario urbano de lugar cultural, idea global que mejora su imagen local. Finalmente, mencionar que la investigación es financiada con fondos del Ministerio de Universidades de España y Unión Europea-Next Generation UE.

El Antropoceno a la luz de las ciencias del espíritu y cultura. Jordi López Ortega (UPC)

El Antropoceno define una era geología dominada por el hombre. No impide que el hombre tenga una imagen deplorable de sí mismo. Dejó de ser el protagonista de la historia; para ganar protagonismo las inevitables innovaciones tecnológicas. Ulrich Beck sitúa el cambio climático como el agente de la metamorfosis del mundial: una revolución sin teoría y sin sujeto. La era post-ilustrada tiene la paradoja de una razón pública eclipsada por la razón científica y una pre-ilustración dominada por la prepolítica. Los ciudadanos pierden de reencontrar una perspectiva capaz de configurar el futuro. Nos queda una política secundaria basada en los medios: digitalizar, innovaciones tecnológicas, fondos de inversión, etc. La pregunta teleológica del para qué se desvanece.

El término Antropoceno tiene otra inexplorada dimensión. Sus creadores recuperan autores silenciados y olvidados. Pondremos el foco en Goethe y Pierre Teilhard de Chardin. En ellos encontramos una evolución de la tierra y de la humanidad. Por un lado, busca recuperar la dignidad del ser humano y, por otro lado, recupera el sentido, la finalidad. Una idea recuperada por Rudolf Steiner al establecer una psicología anímica, siguiendo la inconclusa psicología de Brentano y la obra de Dilthey, en el que el hombre está compuesto de

tres facultades anímicas: el querer, el sentir y el pensar o representar. Coincide con su fisiología: sistema metabólico, neuro-sensorial y rítmico. El órgano “sensorial interior” que descubre Fichte. Ese desarraigo le obliga construir un mundo interior desde el cual nutre de motivos tanto a la política como la ciencia. La política no es el terreno de los sentimientos individuales, ni hechos alternativos, ni emociones privadas. Buscamos recuperar la noción de espacio público; que está dominado por un lenguaje secular de imágenes exteriores que excluye la capacidad de expresar desde el mundo interior motivaciones.

Transferibilitat de les evidències científiques. Les Comunitats religioses contra la violència de gènere. Roger Campdepadrós (Universitat de Girona), Cristina Pulido (Universitat Autònoma de Barcelona), Lena De Botton (Universitat de Barcelona)

La violència de gènere és un repte internacional. És present en moltes institucions socials i, per tant, també en les religioses. No obstant, no és exclusiva ni està més present a les institucions religioses que en altres institucions. La literatura científica evidencia com en el sí de diferents comunitats religioses s’ha trencat el silenci contra l’assetjament i violència de gènere que tenia lloc per membres de la pròpia comunitat (Pulido et al., 2021). De forma creixent hi ha una demanda per a dur a terme accions de suport a les víctimes i donar majors garanties de crear espais lliures de violència. Les evidències científiques indiquen com construir espais religiosos segurs és clau per superar i prevenir la violència. Així mateix, també cal protegir aquelles persones que donen suport a les víctimes doncs és habitual que pateixin també el que s’anomena Violència de Gènere Aïlladora (Flecha, 2021) i que va ser inclosa en la modificació de la Llei catalana 05/2008 sobre violència masculista. La comunicació analitza el procés participatiu que inicia la xarxa catalana de diàleg interreligiós a Catalunya recollint aquesta necessitat de les comunitats religioses. Aquest procés encara vigent, es caracteritza per la reflexió i diàleg sobre evidències científiques d’impacte en la prevenció de la violència (a través de materials de formació científics, una jornada de formació i un manifest). La pregunta de recerca que ens plantejem és identificar la transferibilitat i l’impacte que les evidències científiques han tingut en la prevenció de la violència en el sí de les entitats religioses participants. La metodologia es basa en un anàlisi documental de la formació i de la jornada, així com entrevistes als participants d’aquest procés. Els primers resultats revelen canvis personals en alguns membres pel que fa a la detecció i normalització de la violència, així com canvis organitzatius en diferents comunitats.

Pulido, C., Vidu A., Rodrigues de Mello, R., Oliver, E. (2021). Zero Tolerance of Children’s Sexual Abuse from Interreligious Dialogue. *Religions*. 2021; 12(7) ,49. <https://doi.org/10.3390/rel12070549>

Flecha, Ramon. 2021. Second-Order Sexual Harassment: Violence Against the Silence Breakers Who Support the Victims. *Violence Against Women*, 1–20

Interfaith Alliance. 2018. Interfaith Alliance for Safer Communities: Child Dignity in the Digital World. Available online: <https://iafsc.org/resources/publications/child-dignity-global-forum-event-report>

Valls, Rosa, Lúdia Puigvert, Patricia Melgar, and Carme Garcia-Yeste. 2016. Breaking the Silence at Spanish Universities: Findings From the First Study of Violence Against Women on Campuses in Spain. *Violence Against Women* 22: 1519–39.

Puigvert, L.; Vidu, A.; Melgar, P.; Salceda, M. (2021). BraveNet Upstander Social Network against Second Order of Sexual Harassment. *Sustainability*, 13, 4135. <https://doi.org/10.3390/su13084135>

¿Cómo hablar de los (de ciertos) públicos femeninos? Una reflexión sobre conservadorismo e innovación a partir de la experiencia del Museo de Historia de Marseilla (Francia). Gloria Romanello (Aix Marseille Université)

La literatura científica sobre los públicos culturales hace a menudo hincapié en el prisma de género como elemento de diferenciación para entender los comportamientos y las actitudes hacia las instituciones culturales. En el marco de la museología, los estudios de género se han centrado en las desigualdades que afectan a las mujeres artistas y las profesiones museísticas, así como en la frecuentación, donde el género femenino suele ser el más representado. Pero, ¿cómo hablar de estos públicos femeninos?, ¿se debe de ver como un conjunto homogéneo?

Diez años después de su última renovación, el Museo de Historia de Marsella ha anunciado la puesta en marcha de unas acciones vueltas a mejorar las propuestas a sus públicos. Pese a la voluntad innovadora expresada por el museo, los estudios llevados a cabo revelan la presencia de unos públicos muy anclados a aquellos códigos que reflejan la exaltación del prestigio de la institución museal y su papel legitimador del relato tradicional y manifiestan una no disimulada reacción de rechazo a las potenciales novedades. Esta posición es particularmente evidente en un “micro-público” femenino, que, pese a las diferencias en cuanto a edad, clase socio-económica y capital cultural, presenta características comunes en cuanto a conservadorismo político. Las emociones movilizadas por este colectivo de mujeres tienen que ver con la esfera del alivio, del respaldo de conocimientos previos, en una actitud de condescendencia y aprobación. Estas mujeres atribuyen al museo la función intrínseca de lugar de conservación, léase de protección, de los “valores tradicionales”. Registrar la presencia de este micro-público femenino “conservador” no significa incapacitar la voluntad innovadora del museo, sin embargo, nos lleva a plantearnos algunas preguntas acerca de la percepción del museo como lugar de debate y diálogo entre actores cuya experiencia de visita puede ser muy diferente, a menudo divergente.

El fet geganter des d'una perspectiva de gènere i social. David Caelles Fernández Romanello (Universitat Autònoma de Barcelona)

El fet geganter aporta una visió històrica de la representació dels gèneres en la cultura popular, ja que va sorgir el segle XV i ha esdevingut una tradició arrelada a la societat contemporània. Tot i això, la investigació realitzada constata que, fins a dia d'avui, no hi ha cap estudi complet del fet geganter des d'una perspectiva de gènere. Tanmateix, la recerca empírica duta a terme descobreix les connotacions socials, els mandats de gènere i la dominació masculina intrínsecs en el fet geganter —basats en estereotips i rols de gènere i en la reproducció social—, els quals es perpetuen en les gegantes i els gegants, en les persones geganteres i les de l'entorn dels elements folklòrics.

Nogensmenys, el disseny metodològic del present treball es fonamenta en la investigació qualitativa i en el mètode etnogràfic a partir de dos casos d'estudi: els gegants del Carnaval de Solsona i els gegants de La Pedrera de Barcelona. En consonància amb la investigació realitzada, el projecte de intervenció que es presenta combina les necessitats socials amb les necessitats culturals a través de la realització artística i creativa d'una parella de gegantes, que trenca amb la normalitat discriminatòria establerta en el fet geganter.

El gir digital de les arts: Etnografies de practiques artístiques Dafne Muntanyola Saura (Universitat Autònoma de Barcelona)

Com ha canviat el gir digital en la formació artística la manera de projectar, construir i imaginar dels artistes professionals i experts? La digitalització de les disciplines artístiques ha resultat en la progressiva substitució professional i acadèmica dels instruments analògics pels digitals. I les maneres de treballar de les professions artístiques s'ha anat transformant. Es tracta d'un procés d'institucionalització de pràctiques: els currículums formatius canvien, els programes informàtics de moda també, i apareixen nous productes com diagrames, models i renders. L'objectiu general del projecte és identificar els canvis provocats pel gir digital en la pràctica artística de professionals consolidats. Així, compararem el discurs i les pràctiques de fotògrafs, arquitectes, editors de cinema, dissenyadors, ballarins i productes musicals, reconeguts en el seu camp i vinculats a

escoles o centres d'educació superior artístiques, de dues generacions diferents, la més gran educada en allò analògic, l'altra en allò digital. Les mirades tradicionals de la creativitat giren entorn de la inspiració, i el geni impregna la mítica romàntica imperant en els imaginaris del món de l'art (Muntanyola-Saura, 2020). Però la creativitat és un procés observable. El valor afegit del model que presentem aquí és que integra diversos nivells d'anàlisi sense reduccionismes, incorporant evidències del nivell neuronal, el psicològic i el sociocultural pragmàtic. Seguint la sociologia cognitiva (Cicourel, 2007), tota definició social implica una operació cognitiva. Els recursos digitals són objectes de judici epistèmic (Knorr-Cetina, 1999). La hipòtesi de treball és que el procés de digitalització determina les modalitats comunicatives i els objectes epistèmics del procés artístic. L'etnografia, la sociologia visual i l'anàlisi de xarxes socials seran els mètodes per analitzar els processos artístics de les diverses disciplines seleccionades. I amb la incorporació de la mirada de gènere, esperem poder delimitar el grau de verbalització del procés creatiu, el temps i les maneres d'interacció. A partir dels canvis en les formes d'aprenentatge artístic podem explicar el que realment succeeix a la caixa negra de les fases de conceptualització, execució i avaluació.

GT5. Treball

Evaluabilidad de los Planes de Igualdad. Elvira Andreu Ruiz (Universitat de Barcelona)

La evaluación de los planes de igualdad en la empresa es uno de los puntos a revisar y que no se está haciendo con la debida celeridad. Existe una falta de aplicación de esta política pública. Es un tema muy actual. La justificación del presente estudio, no es más que la necesidad de fomentar políticas completas, ya que de nada sirve tener un plan confeccionado, si no se implementa en la organización o bien no se sigue dicha implementación por algún mecanismo de control. Lo que plantea es hacer un seguimiento de lo ya impuesto desde RD 6/2019 (se expresa la obligatoriedad de la implementación del plan en todas las empresas de más de 50 trabajadores) hasta la actualidad (Ley 15/2022), a través de una revisión teórica. Ver de qué manera se podría plantear una propuesta de evaluación, siguiendo una reflexión metodológica. Todavía no ha habido tiempo suficiente para la realización de estudios, desde su implementación obligatoria, debido a la falta de tiempo. Los primeros resultados vistos, son la no evaluación del plan, actualmente solo es de obligado cumplimiento el registro de este (REGCON), donde se revisa únicamente la exigencia y efectos del plan, sin embargo, no se tiene en cuenta el contenido, que considero un aspecto importante para evaluar. Así se plantea la siguiente propuesta de investigación: ¿Cómo se puede mejorar la evaluación de un Plan de Igualdad?

+Resilient Estudi Transnacional: Organitzacions més sostenibles i resilients. Lúdia Arroyo (Universitat Oberta de Catalunya)

La comunicació presenta els resultats de l'estudi internacional realitzat en el marc del projecte +Resilient (Mediterranean Open Resources for Social Innovation of Socially Responsive Enterprises). L'objectiu de l'estudi és la identificació de les competències professionals i elements organitzacionals per a la generació d'innovació social digital y ser més resilients y sostenibles.. La metodologia es basa en la combinació de tècniques qualitatives i quantitatives que contenen amb 366 persones participants 7 països diferents (Espanya, França, Portugal, Itàlia, Eslovènia, Croàcia, Albània). A partir dels resultats de l'estudi, hem pogut identificar la importància de les "soft skills" y els elements organitzatius que permeten desenvolupar-les, així com la necessitat d'equilibrar les competències digitals tècniques amb les competències analítiques pròpies de les ciències socials.

La cuestión social en siglo XXI. Una aproximación al fenómeno de la precariedad. Héctor Escudero Castro (Universitat de Barcelona)

Una nueva cuestión social emerge al calor de las transformaciones en el sistema capitalista desde mediados de la década de 1970. Esos cambios cristalizan en el abandono del modelo fordista de organización del trabajo, pero también en el cambio del espíritu que construyó los Estados de Bienestar. Los nuevos signos del tiempo reflejan la erosión de los vínculos que unen y mantienen a las personas; el tiempo de la flexibilidad y la precariedad. Por ello, el trabajo asalariado y los derechos de ciudadanía no aportan seguridad para construir una vida. Por el contrario, propongo que el giro neoliberal del capitalismo conlleva nuevas formas de vulnerabilidad por falta de marcos sociales. Para poder dar respuesta a mis intuiciones realizaré un trabajo de campo con veinte entrevistas semiestructuradas a veinte hombres y mujeres de entre veinte y cuarenta años de un mismo centro de trabajo, una multinacional del sector de la moda y la venta de ropa. Los resultados esperados pretenden mostrar 1) el valor de la juventud tiene fronteras móviles; 2) una redefinición de la relación de los jóvenes precarios con el mundo del trabajo; 3) la distinción entre empleo y

trabajo; 4) las distintas visiones de la flexibilidad según la clase o la ocupación ostentada; 5) la permanencia de los valores de la familia, la amistad y la planificación.

Comparativa de sistemas de gestión en Seguridad y Salud en el Trabajo en dos dominios esquiabiles: fortalezas y debilidades. Cristina Fernández-Farina (Universitat d'Andorra)

Los sistemas de gestión de Seguridad y Salud en el Trabajo tienen como objeto principal proteger la integridad física y mental de los trabajadores, previniendo accidentes y enfermedades de origen laboral. Las funciones clave de la normativa legal relativa a la SST y de los Sistemas de Gestión en SST (SG-SST) son la identificación, la prevención y control de riesgos laborales, la formación e información a los trabajadores, la investigación y el análisis de accidentes e incidentes y la evaluación continua del sistema para mejorar su eficiencia.

El objetivo de este estudio es el de identificar el SG-SST implementado en cada uno de los dominios de esquí alpino de Andorra y conocer cuáles son las fortalezas y debilidades de cada sistema de gestión implementado, así como fomentar la equidad en el entorno laboral y el futuro sostenible de las organizaciones actuales.

La metodología es cualitativa a partir de entrevistas en profundidad a los agentes claves responsables de la SST de los dos dominios esquiabiles, ya que son las personas que tienen un conocimiento o experiencia relevante sobre la gestión de la SST.

Los resultados presentan un análisis detallado de las entrevistas, donde se comparan los dos SG-SST, se destacan las fortalezas y debilidades de cada uno de los sistemas y se identifican las principales diferencias observadas a lo largo del estudio.

Canvis en els perfils professionals i necessitats de formació. Perspectiva 2030. Oriol Homs i Ferret

L'objectiu de la recerca és detectar els canvis en els perfils professionals actuals i previsibles pels pròxims anys i els seus impactes en les necessitats de formació de la població activa.

La metodologia emprada es basa en una anàlisi qualitativa amb entrevistes a 41 empreses de 7 sectors productius de tot l'estat espanyol complementada amb una anàlisi estadística sobre les transformacions dels perfils professionals i les seves implicacions en el mercat de treball.

La transformació de la societat industrial cap a la societat del coneixement i digital està comportant un nou model de qualificació que impacte en una nova combinació de competències professionals en la gran majoria de perfils i ocupacions amb una tendència a la hibridació de les professions actuals amb una nova relació entre polivalència i especialització.

La recerca analitza els canvis en els sis eixos que constitueixen les qualificacions: la relació amb la tecnologia, la relació amb la informació, la relació jeràrquica, la relació d'especialització, la relació entre les competències tècniques i les transversals. S'identifiquen els impactes en els sectors de l'automoció, el turístic, el químic, internet, el socio-sanitari, la indústria alimentària i l'economia verda.

Aquest canvis requereixen una reforma del sistema de formació professional perquè sigui capaç de proveir la mà d'obra qualificada que requereix el sistema productiu. La consolidació d'una nova cultura del treball comporta una nova cultura de gestió de la qualificació per part de les empreses i una nova cultura de la formació professional.

Encuesta sobre condiciones de trabajo y coeficiente reductor de la jubilación por razón de la actividad en el sector de la química y del refino. Resultados preliminares para Cataluña.. Mariangeles Serrano Alfonso (Universidad de Extremadura)

En esta comunicación se expone el proceso metodológico llevado a cabo en la investigación sobre condiciones de trabajo de los/as trabajadores/as del sector químico y del refino a nivel español. Dicha investigación tiene como objetivo analizar la realidad de la salud profesional en el sector para justificar la solicitud de un cociente reductor de jubilación (CRJ). Así, y tras efectuar un análisis preliminar de las condiciones de trabajo del sector de la química y del refino, se establece como hipótesis de partida que la ejecución de una buena parte de los trabajos y de las tareas asociadas a las labores de este sector implica realizarlos bajo unas condiciones laborales que fomentan un continuado deterioro físico y psíquico de la salud laboral; más evidenciado según se incrementa su edad, lo que redundará en una mayor posibilidad de siniestralidad de un colectivo que, a nivel estatal, se situaría en torno a los 260.000 trabajadores. Metodológicamente, y dada la escasa existencia de datos cuantitativos sobre este colectivo de trabajadores, proponemos acercarnos a su realidad a través de la facilitación de una encuesta diseñada específicamente para responder a la realidad profesional del sector químico y del refino y al objeto de poder obtener datos fiables y representativos. En particular, la presente comunicación se centra en el análisis de los datos para Cataluña, aportando algunos resultados preliminares. Como conclusiones, destacar que en Cataluña existen ciertos aspectos que diferencian la visión de los trabajadores de sus puestos de trabajo con respecto al resto del Estado.

El reto de las discapacidades en materia laboral. Mar Raventós Auñón (Universitat de Barcelona)

La sociedad actual plantea muchos retos; a nivel laboral, social, educativo... Un acelerado ritmo de progreso, tanto tecnológico como de mentalidad, provocan un reparto desigual de oportunidades a aquellos que no se pueden acoger a este "avance social".

Las personas con discapacidades, diversidad funcional u otros factores condicionantes, se han visto en mayor o menor medida en el margen de diferentes escenarios sociales, uno de ellos, el laboral.

El objetivo del ensayo, es, acotar que efecto produce en las personas con discapacidad la inserción laboral, como las empresas deben colaborar a esta integración de manera desinteresada, el techo de cristal al que se enfrenta una persona con discapacidad en el ámbito laboral... Entre otros puntos que atañan el tema.

La metodología planteada a seguir, se divide en 2 partes; En primer lugar, se plantearán artículos con una base científica sobre el tópico provenientes de Web of Science. Por otra parte, se indagará sobre un estudio de caso pionero en el Prat de Llobregat y que actualmente sigue funcionando como Fundació Rubricatus.

Con tal de acercar el máximo, el ejercicio a la realidad, se va a complementar con una entrevista, que reforzará el trabajo con la parte más "humana" con la que las cifras no cuentan.

La motivación por realizar esta temática surge por distintos motivos, uno de ellos es la relación que tiene con los estudios que estoy cursando, Administración y Dirección de Empresas, por tanto, se tenía que ver reflejado de algún modo dicha inquietud.

Finalmente, el estímulo subyacente, es la estrecha relación entre mi entorno más cercano y las discapacidades, y el haber comprobado de manera próxima que efecto produce el ámbito laboral a una persona con una enfermedad mental discapacitante.

GT6. Tècniques i mètodes

Reptes i eines per a la comparació internacional de l'experiència viscuda dels treballadors no estàndard: aportacions i reflexions del projecte PWR. Mireia Bolívar (Universitat Autònoma de Barcelona), Marisol Ruiz (Universidad Austral de Chile)

La comunicació té com a objectiu reflexionar sobre els reptes i eines per a l'anàlisi de casos múltiples a nivell internacional mitjançant metodologies qualitatives. Es presenta el disseny d'investigació desplegat en el context del projecte PWR (Precarious Work Research, A Research Program on Non-Standard and Precarious Employment) i s'analitza críticament els elements claus de l'aproximació adoptada.

El projecte PWR té com a objectiu conèixer l'experiència viscuda del treball no estàndard i com aquest influencia la salut i benestar dels treballadors i les seves famílies en el context de diferents sistemes de protecció social i regulació del mercat de treball. Així, el projecte compara el fenomen en sis països diferents: Bèlgica, Suècia, Espanya, Canadà, Xile i Estats Units fent ús d'entrevistes semi-estructurades a 250 treballadors d'aquests països. El projecte adopta un disseny d'investigació de casos múltiples adaptant la proposta de Stake (2006). Aquesta aproximació permet examinar els casos (països, en aquest cas) tant separatament –per estudiar el fenomen en la seva situació singular– i de forma conjunta per aprofundir en el fenomen en si mateix.

En la comunicació es presenta com aquest projecte resol la tensió entre l'adaptació del mètodes de recollida de dades (com ara la selecció de casos o el guió d'entrevista) a la realitat de cada context i alhora la necessitat d'homogeneïtzar els instruments per poder comparar els casos; com s'integren les dades del context social, polític i econòmic de cada cas i el gran volum de dades qualitatives de les entrevistes als treballadors; i reflexiona sobre les dificultats i potencialitats de la dinàmica de treball en equips amplis, diversos (en tradicions disciplinars i paradigmàtiques) i allunyats geogràficament.

Es conclou presentant alguns dels resultats sobre l'experiència de les mancances en la protecció social i laboral i sobre l'impacte en salut i benestar de la vivència de la inseguretat.

Texturas temporales: La idoneidad de la Investigación Cualitativa Longitudinal (ICL) para trabajar en los itinerarios vitales de informantes frágiles. Jordi Caïs Fontanella (Universitat de Barcelona), María Virginia Matulič Domandžič (Universitat de Barcelona), Laia Folguera Cots (Universitat de Barcelona)

El tiempo es el elemento central y explícito que da sentido a la Investigación Cualitativa Longitudinal (ICL); tanto en el diseño del modelo de investigación como en el análisis de los datos obtenidos. Por ello, la ICL es particularmente útil para estudiar procesos que contienen la noción de trayectoria o carrera. Son diseños de investigación enfocados a estudiar procesos que implican desarrollo; especialmente de evolución o de creación de identidades. El enfoque cualitativo longitudinal también es válido para estudiar procesos de transición, examinar cómo las personas se adaptan a circunstancias cambiantes y ver cual es el impacto de eventos clave en sus vidas. Por ello es un enfoque metodológico adecuado para trabajar con informantes frágiles, con personas que han sufrido eventos traumáticos que han configurado sus vidas.

En una gran mayoría de estudios, el tiempo se percibe como un fenómeno lineal, de manera parecida al concepto de trayectoria o carrera. Existe un orden, una progresión del pasado al presente, y de éste al futuro. El tiempo no emerge del estudio, sino que los estadios temporales ya están predefinidos a nivel teórico antes

de empezar el estudio. Pero este enfoque temporal es poco útil para el estudio de las vidas de las personas que han sufrido eventos traumáticos que han marcado el devenir de sus vidas. Es importante tener en cuenta que los episodios de crisis marcan un punto esencial en la vida de los individuos y en la construcción de su identidad y por ello se convierten en un referente analítico de primer orden en el que la variable tiempo está presente. Cualquier crisis marca un “antes” y un “después”.

Para el trabajo con informantes frágiles, la ICL es ideal por su capacidad de analizar conjuntamente las dimensiones temporales y culturales de la vida social. En este tipo de estudios, el tiempo no esté predefinido, sino que surge del análisis. Ello permite desplazarnos desde la idea de tiempo medible, entendido como un constructo contextualizado de manera física, a una idea de tiempo construida y entendida como experiencia subjetiva. En el caso de personas que han sufrido algún tipo de trauma, la toma de conciencia de que existe un desajuste vital fuerza al sujeto a reinterpretar los parámetros de su vida y esta perspectiva implica en sí misma la variable temporal. El punto de corte es básico para el diseño de investigación, ya que puede convertirse en un referente bajo el que definir un “antes” y un “después” en un proceso vital, por ejemplo, de reconstrucción identitaria.

Analizar el mundo con la imagen. Sara Carmona Benito (Universitat de Barcelona)

Las sociedades del siglo XXI reivindican y reconocen el acceso a las tecnologías de la Información y la Comunicación (TICs) como uno de los derechos básicos, resultado de su importancia para el desarrollo de las actividades humanas.

Las generaciones TIC (Generación Net, Generación Digital), nacen y aprenden en mundos globalizados y dominados por las tecnologías de la información y comunicación diferenciándose por su accesibilidad y por su alfabetización en dichas tecnologías.

Las universidades de la era digital son agentes clave en una alfabetización digital de calidad. Una docencia que se acomoda con la tecnología y la adapta a la diversidad de capacidades y necesidades del alumnado, a la vez que estimula a aprender conscientemente la responsabilidad del saber profesional que se está adquiriendo. Será una docencia que responda a las necesidades competenciales de las y los nuevos profesionales.

El presente artículo aborda la práctica sociológica docente que recurre al arte cinematográfico, a la metodología audiovisual, a través de la creación de cortometrajes para investigar y comunicar los resultados investigativos. El enfoque está basado en proyectos: el proyecto de investigación, las y los estudiantes de forma activa analizan las problemáticas sociológicas filmando, dejando filmar, conviviendo directamente con las actrices y actores y las diferentes realidades sociales, aprendiendo a transmitir los nuevos conocimientos de sus investigaciones en el lenguaje tecnológico de la pantalla, un lenguaje audiovisual capaz de estimular, afectar o provocar respuestas en el espectador y/o en la espectadora y que pueden usar con facilidad las generaciones contemporáneas.

Discurs Upstander a la xarxa per combatre el discurs d'odi. Lena De Botton (Universitat de Barcelona), Cristina Pulido (Universitat Autònoma de Barcelona)

Som testimonis d'un augment de les manifestacions racistes, antisemites i de xenofòbia en el nostre context. Les xarxes socials se'n fan ressò i es converteixen en un dels canals que permet una difusió més ràpida i canviant en el discurs d'odi. Les dues recerques europees on s'emmarca la comunicació parteix d'una pregunta de recerca: quines són les estratègies i accions eficaces per contrarestar el discurs d'odi a la xarxa?. Des del projecte europeu ALRECO s'ha treballat en el disseny d'un algorisme i una eina per identificar el discurs d'odi concretament a twitter. Permet una aproximació de la realitat de les Xarxes Socials contribuint a una detecció incipient del discurs d'odi i la contra-narrativa. La continuïtat del projecte amb REAL-UP

permet introduir millores en l'algoritme i centra l'atenció en la definició d'uns criteris i eines per afavorir de forma eficaç la construcció de narratives alternatives que contrarestin els "bulos" i el discurs d'odi. Metodològicament s'ha construït un algoritme de forma dialògica e interdisciplinària en la definició del banc de paraules i posteriorment les 4 categories de classificació automatitzat del discurs d'odi i del upstander.

Principals resultats: creació d'una eina d'anàlisi del discurs d'odi a la xarxa amb un ús públic basada en l'entrenament i l'automatització del llenguatge prèviament etiquetatge sobre col·lectius que pateixen racisme, xenofòbia, antisemitisme, islamofòbia i antigitanisme incloent la variable gènere. Així mateix, l'anàlisi de resultats i literatura científica ens permet definir orientacions per contrarestar el discurs d'odi de manera més efectiva.

BERGER, P. y LUCKMANN, T. (1968): La construcción social de la realidad, Buenos Aires, Amorrortu editores.

ENTMAN, Robert M. (2010): "Media framing biases and political power: Explaining slant in news of Campaign 2008", Journalism, 11 (4), pp. 389-408.

NORIEGA, Chon A. e IRIBARREN, Javier (2009): "Hate Speech on Commercial Talk Radio. Preliminary Report on a Pilot Study". Latino Policy & Issues Brief, UCLA, 22: http://www.chicano.ucla.edu/press/briefs/documents/PB22_000.pdf

Flecha, R., Gomez, J (1999). Racismo moderno y postmoderno. Bcn: el Roure

La reorganització social de les cures en pandèmia: visions des de qüestionaris del CIS. Màrius Domínguez Amorós (Universitat de Barcelona), Leon Freude (Universitat de Barcelona), Jordi Bonet Martí (Universitat de Barcelona)

La pandèmia COVID-19 ha implicat importants transformacions socials. En relació al treball de les cures s'està assistint a una (re)hogarització d'algunes necessitats de cures, modificant les estratègies familiars per donar resposta als treballs de cures i atenció. En aquest sentit s'accentua la crisi de les cures, consolidant-se les desigualtats socials per classe i gènere. L'afebliment de l'estat com a proveïdor de cures emfatitza el paper de les iniciatives comunitàries, però també força una major implicació dels homes en un treball de cures, no remunerat, tradicionalment feminitzat.

Per contrastar aquestes propostes a nivell de l'Estat espanyol es revisen les enquestes que des del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) s'han dut a terme en el context de la pandèmia COVID-19. Es planteja identificar aquells indicadors que fan referència a les necessitats, repartiment i valoració del treball de cures i que permeten aprofundir en els processos de desigualtat social. A més, es proposa una estratègia metodològica per mesurar el canvi derivat de la pandèmia COVID-19. Tot i que no es compta amb qüestionaris específics sobre el treball (remunerat o no) de cures, aquest està present a tots els estudis realitzats, ja sigui en preguntes concretes o ítems de resposta en bateries més àmplies.

Per a aquesta ponència l'anàlisi es limita a les enquestes del CIS Efectos y Consecuencias del Coronavirus I-VI. Aquestes sis rondes s'han recollit en l'interval de temps comprés entre octubre de 2020 i desembre de 2021. Malgrat que les enquestes no són idèntiques, algunes preguntes apareixen en diferents moments temporals. En concret, preguntes retrospectives que permeten mesurar el canvi pre- i post-pandèmia. Es presentaran les preguntes i ítems més rellevants per a l'anàlisi de la reorganització social de les cures en el context de pandèmia COVID-19. També es presentaran models operatius que permeten identificar aquelles variables sociodemogràfiques i de control que tenen un major poder explicatiu per detectar desigualtats socials en la reorganització social de les cures.

Dels determinants als condicionants socials de la salut: Estructura social i interseccionalitat en l'estudi de la salut sexual de la població jove. Aina Faus Bertomeu (Universitat de València), Nina Navajas Pertegás (Universitat de València), Elisabet Marco Arocas (Universitat de València), Olatz Ibarlucea Sória (Universitat de València),

L'epidemiologia i la sociologia són les disciplines des de les quals s'analitzen les desigualtats socials en salut, i per tant en salut sexual. Tot i compartir un mateix objecte d'estudi discrepen epistemològicament i metodològicament, sent més legítima la medicina si considerem les jerarquies entre les ciències, tot i que oblida l'estructura social en l'estudi de la salut.

Des de la sociologia entenem que la interacció entre les estructures de dominació –classisme, sexisme, capacitisme, edatisme, racisme, colonialisme, etc.– configuren diferents posicions en l'estructura social que deriven en situacions de dominació/vulnerabilitat i que regeixen les condicions de vida, i per tant de salut i de salut sexual, del individu. El paradigma de la interseccionalitat es presenta com un marc analític que supera les anàlisis monosistema per focalitzar-se en la discriminació múltiple i que es fa servir per mostrar com els diferents eixos/sistemes de dominació, s'interrelacionen i modelen experiències individuals de discriminació i desigualtat i que comprèn que són les relacions de poder desiguals les que sustenten les desigualtats en salut i salut sexual. A aquest incorporem la teoria social de Bourdieu, model que assenyala teòricament i empírica les posicions (resultat de les diferents dotacions de capitals) i de de les disposicions (habitus associats a cadascuna de les posicions). D'aquesta manera configurem el marc analític i empíric des del que analitzem la salut sexual de la població jove valenciana.

Mitjançant les dades d'un qüestionari plantejat ad hoc, observem com els diferents sistemes de dominació interfereixen en la salut sexual de la població jove derivant en les diferents posicions socials i habitus. El qüestionari compta amb una mostra de 660 individus valencians entre 18 i 30 anys, i les dades es tracten atenent a tècniques sofisticades que permeten aplicar la interseccionalitat i la teoria dels camps.

Reptes i estratègies per a la innovació i coordinació docent en metodologia i tècniques de recerca. Laia Folguera Cots (Universitat de Barcelona), Edgar Manjarín Castellarnau (Universitat de Barcelona)

El domini de les bases metodològiques i de tècniques de recerca és clau per als futurs investigadors en ciències socials; tant per realitzar recerca de qualitat com per obrir portes en el mercat laboral. Aquí presentem els reptes que afrontem en el marc d'un "Grup d'Innovació Docent (GID) en Metodologia i Tècniques de Recerca" (GINDO-UB/195) recentment constituït que pretén millorar la formació metodològica i tècnica dels estudiants del grau de criminologia de la UB i coordinar el professorat implicat en les assignatures de metodologia, estadística i tècniques de recerca; tant pel que fa a les estratègies docents i criteris d'avaluació d'aprenentatge com pel que fa a la coordinació en els blocs temàtics en la lògica temporal dels primers 3 cursos de l'alumnat implicat. Es constata que son assignatures que es coordinen tradicionalment amb professorat de diferents departaments, amb formació diversa, i on al llarg dels anys s'hi han anat incorporant nous docents de suport necessiten adaptació.

En concret, el GID es proposa: 1. Establir un marc de coordinació entre les assignatures implicades que ajudi tant a la tasca del professorat com a la formació tècnica dels estudiants del grau perquè arribin amb les eines necessàries per enfocar els seus Treballs Final de Grau. 2. Generar un marc estable d'acció que faciliti la coordinació amb possible professorat que s'hi incorpori de nou. 3. Plantejar projectes de millora concrets en els sistemes d'avaluació i activitats formatives que tinguin en compte el nivell de formació inicial de l'alumnat i les demandes que els alumnes tindran en futures assignatures on sigui necessari un coneixement de metodologia i tècniques de recerca. Entenem que els reptes en aquest context son diversos, exigents, i que demanen accions meditades i coordinades. El marc que ofereix el Grup de Treball "Tècniques i mètodes" serà d'utilitat per debatre els reptes que afrontem.

Investigando en entornos digitales: una propuesta metodológica aplicada a las apps de citas.. Paula García Muñoz (Universidad Complutense de Madrid), Aarón Hocasas de Blas (Universidad Complutense de Madrid)

En el marco de las investigaciones sociológicas aplicadas en espacios digitales nos encontramos ante dificultades para abordar y aplicar técnicas de investigación que nos permitan profundizar en el espacio y el objeto estudiado. Sota este contexto de dificultad e incertidumbre, en esta contribución se pretende transmitir el conjunto de conocimientos metodológicos adquiridos durante una investigación etnográfica sobre la identidad del yo digital en Grindr -a través de los propios usos y herramientas que la aplicación permite- con el fin último de proponer un conjunto de mecanismos que nos permitan repensar el trabajo de campo en los espacios digitales. Así pues, y bajo el marco de la teoría de las affordances -que afirma que las affordances o las posibilidades de acción de los entornos digitales condicionan y favorecen las formas de interacción y sociabilidad de los usuarios- este trabajo pretende dar cabida a una reflexión metodológica que permita maximizar la eficiencia de la investigación digital en general y, en concreto, en las aplicaciones de citas. Se busca, por tanto, transmitir que las posibilidades técnico-sociales de las aplicaciones no sólo son un objeto de estudio, sino que también pueden ser entendidas como el medio para estudiarlo. En concreto, y en este sentido, las aplicaciones de citas son plataformas de interacción de usuarios/as y también artefactos culturales cuya aproximación de estudio no se limita exclusivamente al ámbito offline con la aplicación de las tradicionales técnicas de investigación, sino que hay cabida a nuevas herramientas de investigación social digital y digitalizadas.

Cultura política indígena en México desde la etnografía y las epistemologías del Sur. Robert González García (Universitat Autònoma de Barcelona)

Almond y Verba (1963) concibieron la cultura política como las orientaciones de la ciudadanía hacia la política y definieron tres tipos: las culturas súbdita, la parroquial y la participante. Es cierto que, con base en este marco teórico se han hecho diversos estudios sobre la cultura política en México, la mayoría de ellos cuantitativos, en los que sobresalen sus rasgos autoritarios, como el corporativismo, el clientelismo, el caudillismo y las formas de participación verticales y no autónomas (Hernández, 2008). Sin embargo, aun cuando el término haga alusión a la cultura, poco se le ha abordado desde su vertiente más antropológica, tanto por los planteamientos teóricos como metodológicos. La presente ponencia presenta la metodología de una investigación realizada en Hidalgo, México, el sexto estado en presencia indígena, en específico con comunidades nahuas, hñähñus y tepehuas en las regiones del Valle de Mezquital, la Huasteca y la Sierra Otomí Tepehua. Para comprender cómo es su cultura política, consideramos imprescindible entender -desde un marco decolonial- las diferencias culturales tan marcadas entre sus contextos y los contextos mestizos occidentalizados, si es que realmente se busca favorecer al establecimiento de diálogos interculturales que consideren la comunalidad y otras formas de participación que atraviesan la cultura política indígena. La ponencia se enfoca en la forma en que hemos trabajado con etnografía y entrevistas a profundidad para estudiar los rasgos más sobresalientes de la cultura política indígena en Hidalgo, México. El objetivo es aportar herramientas metodológicas y reflexiones epistemológicas que nos permitan reflexionar a profundidad sobre estas cuestiones en los marcos de las políticas afirmativas y de discriminación positiva que la democracia mexicana pretende fomentar en los pueblos originarios.

Influencia de la regulació emocional cognitiva als aspirants a policia. Anàlisi en base un model de regressió logística jeràrquica. Jordi Niñerola i Maymí (Institut de Seguretat Pública de Catalunya), Mireia Cano Gallent (Institut de Seguretat Pública de Catalunya), Inés Martínez Capón (Institut de Seguretat Pública de Catalunya), Laia Sancho Domenc (Institut de Seguretat Pública de Catalunya)

El col·lectiu de policies freqüentment experimenta estrès en l'execució del seu treball. La utilització d'estratègies efectives d'afrontament és important per gestionar l'estrès laboral (Zulkafaly et al., 2017). Tenint en compte els recursos destinats a la formació policial, és necessari comprendre l'afrontament a

l'estrès originat en el lloc de treball, per tant, els diferents actors implicats en la formació han de treballar per reduir les fonts d'estrès i desenvolupar tècniques de gestió emocional i de l'estrès més eficaces davant les situacions adverses (Anshel, 2000).

L'objectiu d'aquest treball és justificar el perfil dels aspirants davant determinades situacions que es van trobant la seva formació com a futurs agents de la seguretat, com per exemple el fet de superar el Curs de Formació Bàsica per Polícies (CFBP) i en la que intervenen factors sociodemogràfics, proves psicotècniques, aspectes de regulació emocional o components acadèmics, entre d'altres.

Per poder extreure conclusions utilitzarem les regressions logístiques jeràrquiques per observar si les variables del nostre model tenen algun efecte sobre el fet de la justificació de l'Apte al CFBP a mesura que afegim noves variables al model. Els resultats preliminars utilitzant la mitjana de cada una de les variables del model ens mostra que un 97,75% dels aspirant amb aquestes característiques concretes justifiquen haver superat el CFBP.

En conclusió fent us d'aquesta tècnica podem establir diferents perfils d'aspirants i podem observar quines son les variables que influeixen positiva o negativament en el model, així com explorar altres interessos lligats als processos de selecció oferint-hi millores.

Ecologia metodològica sensorial urbana. Karla Berrens (Universitat de Barcelona)

La tradició de la sociologia sensorial està poc present a Espanya. A Canadà té més de tres dècades d'història. A França està present a través recerques arquitectòniques i "d'ambients", i per tant està present a la recerca urbana. Al Regne Unit fa començar a ser la seva pròpia branca de la Sociologia fa gairebé vint anys. A nivell metodològic, des de l'etnografia sensorial de Pink (2009) s'ha recorregut un ampli camí i cada cop es desfan més les fronteres metodològiques entre disciplines (Back & Puwar 2013).

Les metodologies híbrides combinen mètodes sònics, sensorials, corporals, cartografies emocionals, focus grups, entrevistes i altre mètodes més tradicionals de les ciències socials. La sociologia dels sentits ens pot obrir un camí per a trobar una ecologia metodològica sensorial que ajudi a visibilitzar els beneficis de treballar des de l'aprenentatge en i amb la diversitat funcional de cada individu.

Aquest article vol, a partir d'un repàs històric de l'evolució de la metodologia sensorial, argumentar com les metodologies híbrides qualitatives son eines clau per a garantir una recerca equitativa i que permeten visibilitzar i incloure les varietat de realitats socials perceptives i el seu impacte en la concepció de l'entorn. És una metodologia que permet, dins la sociologia urbana, recollir maneres d'entendre l'espai des del cos que poden ser més accessibles per segons quins col·lectius amb diversitat funcional, per tant és una metodologia inclusiva i equitativa, generant facilitat d'accés.

Aquest article conclou amb un argument per a encoratjar l'ús en la sociologia urbana de la metodologia híbrida que es fa servir en la sociologia sensorial com una eina clau per la construcció activa de l'equitat urbana i social. .

L'ètica de la cura en la recerca científica. Enrico Mora (Universitat Autònoma de Barcelona).

En el disseny i realització d'una recerca científica cal incloure de forma transversal els principis ètics de la investigació. El nucli central d'aquests principis estan recollits i explicitats en els codis de bones pràctiques promoguts per diverses institucions acadèmiques tant a nivell internacional com locals. En els casos que ho requereixi el tipus específic de recerca que es realitza, cal comptar també amb un informe favorable d'una Comissió d'Ètica, que acostuma a ser universitària o hospitalària i que és l'encarregada de fer-ne una avaluació ètica.

Sovint, quan parlem de l'ètica en la recerca, ens referim a qüestions com ara els consentiments informats i les seves diverses modalitats d'aplicació, com garantim la confidencialitat i anonimat de les dades, els drets de les persones que participen en les nostres recerques, com preservem les dades recopilades, etc.

Tanmateix, en aquest text m'agradaria posar l'accent sobre un aspecte que no forma habitualment part dels debats sobre les consideracions ètiques en la recerca. Quan parlem d'ètica en la recerca, correm el risc de fer-ne una lectura androcèntrica. En aquest sentit, penso que es fonamental aplicar a les consideracions ètiques en la recerca una perspectiva de gènere. Carol Gilligan, en els seus famosos estudis sobre la formació de la moral i de l'ètica, publicats al 1982 al llibre *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development* introdueix una distinció analítica en el concepte d'ètica que permet identificar i eliminar-ne el seu biaix androcèntric. A partir de les seves aportacions i del camí conceptual que inaugura, desenvolupo els conceptes d'ètica de la justícia i ètica de la cura aplicades a la recerca científica, i de forma especial exemplificada en la recerca sociològica, amb l'objectiu d'assenyalar com introduir la cura en el procés d'investigació.

Una exploración de las trayectorias laborales inestables “discordantes” de individuos con bajo nivel de estudios utilizando métodos mixtos. Joan Miquel Verd Pericàs (Universitat Autònoma de Barcelona)

La comunicació presenta un anàlisis de trayectorias laborales juveniles a partir de un enfoque de métodos mixtos en donde, en una primera fase, se utilizan técnicas cuantitativas para clasificar dichas trayectorias y, posteriormente, se utilizan técnicas cualitativas para profundizar en ellas. En primer lugar, se analiza la relación entre estas trayectorias y el nivel de estudios del individuo. En segundo lugar, se procede a la selección cuantitativa de casos, en función de si los casos son ilustrativos de la relación estadística con la covariable o se alejan de dicha relación. Este procedimiento da pie a identificar casos “discordantes” que pueden tomarse como contraejemplos o casos divergentes. Finalmente, seleccionamos los casos discordantes y cualitativamente estudiamos, con un enfoque exploratorio, qué los hacen contraejemplos o divergentes y qué variables pueden explicar que no tengan las trayectorias típicas según la relación estadística. Para esta comunicación, se eligen los contraejemplos de los individuos con nivel bajo de estudios.

GT7. Teoria Sociològica

Sociologia dialògica, una transformació pr. ofunda de les ciències socials. Mar Joanpere (Universitat de Barcelona), Marta Soler (Universitat de Barcelona), Ramon Flecha (Universitat de Barcelona),

Des dels seus orígens, les persones que han desenvolupat la sociologia contribuint a una millora de la societat, com Jane Addams, han creat processos dialògics involucrant a totes les persones per tal d'assolir una major transformació social. El diàleg és present en tots els aspectes de les nostres vides, no tan sols de les persones que es dediquen a la sociologia. El diàleg és l'element indispensable per afavorir la democratització dels processos científics, la presa de decisions, l'elecció racional de les nostres formes de viure i organitzar-nos. Molts han estat els autors que s'han dedicat a crear conceptes abstractes o teoritzacions sense haver-les posat prèviament en diàleg ni amb els seus col·legues ni amb la ciutadania, per la qual cosa s'han generat en sociologia molts conceptes que no han obtingut cap tipus d'impacte ni han servit per descriure les nostres societats. Segons Flecha (2022), el diàleg inclou les dues dimensions de la realitat social i de la realitat individual que autors com Habermas van intentar analitzar. A vegades, "diàleg" es redueix a un intercanvi de paraules però hi ha dualismes que perviuen encara avui: "La Teoria de l'Acció Comunicativa" inclou el tipus de dualisme entre sistemes i mons vitals sense prioritzar-ne cap dels dos. El que planteja aquesta comunicació és la necessitat de les teories socials que analitzin ambdues dimensions (sistemes i éssers humans), no com dues fonts separades de la realitat social, sinó com a fonts interactives, per tal d'aproximar-nos a les teories dialògiques.

Flecha, R., Saso, C. E., Torras-Gómez, E., & Joanpere, M. (2022). The time of dialògic sociology. *International Sociology*, 37(4), 457–474. <https://doi.org/10.1177/02685809221111890>

Flecha R, Soler M (2014) Communicative methodology: Successful actions and dialògic democracy. *Current Sociology. La Sociologie Contemporaine* 62(2): 232–242.

Flecha, R. (2022). *The Dialogic Society*. Hipatia Press. Open Book. <https://hipatiapress.com/index/2022/12/04/the-dialogic-society/>

Profiguració i sostenibilitat: El nou contracte social intergeneracional. Fidel Molina-Luque (Universitat de Lleida)

Desenvolupem un nou concepte, fruit de la Teoria Fonamentada (Grounded Theory), de diverses recerques mixtes i qualitatives, que ho han anat argumentant. Aquest neologisme és el de la Profiguració que identifica i posa en valor la interdependència intergeneracional.

Allò "profiguratiu" reflecteix i ens fa reflexionar sobre la sostenibilitat humana (social), i ho fa des de la perspectiva de la interdependència entre generacions. És una perspectiva "glocal". Amb els resultats i conclusions de diversos projectes estatals i europeus (TOY -Together Old and Young-, ECAVINAR y PRO-SUEDAD -MINECOS), advoquem pel desenvolupament de la profiguració (com a prova de concepte) en àmbits com el de l'Educació i la Salut, de les polítiques públiques i de la sostenibilitat social, entre d'altres, tot consolidant una nova estratègia de socialització.

La profiguració (Molina-Luque, 2021 i 2022) identifica i promociona la interdependència i la cura intergeneracional. En definitiva, promou un nou contracte social entre generacions, amb el concurs de totes

les edats. Està basada en la comunicació i en el diàleg, en la interacció social i la interdependència humana. Descubrim la necessitat de l'Altre, de la convivència, de l'altruisme i de la solidaritat: les relacions intergeneracionals enriqueixen la saviesa necessària per aprendre l'art de viure entre nens/es, joves, adults i gent gran... i superar l'edatisme, i la discriminació per raons d'edat (tant en relació amb la gent gran com amb els joves). La profiguració adverteix sobre la suposada ruptura entre generacions i ajuda a evitar-la o superar-la, tot tenint en compte les generacions presents i les generacions futures i proposant una nova estratègia de socialització contemporània.

La importància d'indexar històricament els conceptes per fer bona teoria social: la noció de llibertat política en Francisco Pi y Margall. Jaume Montés (Universitat de Barcelona)

En les darreres dècades, s'ha constatat la historicitat de l'aparell conceptual que es fa servir en diferents camps de les ciències socials. Enfront dels abordatges clàssics de la història intel·lectual —que considerava bé que el significat dels conceptes era eternament invariable, bé que aquest estava determinat pel context social—, les perspectives complementàries de la denominada escola de Cambridge (Q. Skinner, J. G. A. Pocock, J. Dunn) i de la Begriffsgeschichte de R. Koselleck i els seus col·laboradors han posat de manifest que el significat de les nocions que estructuraven qualsevol àmbit de pensament remet a variables diverses, tant lingüístiques com extralingüístiques. Així doncs, aquesta comunicació pretén examinar, analíticament, els factors que condicionen la modificació i permanència semàntiques dels conceptes politicosocials fonamentals i, normativament, la necessitat d'incorporar aquestes observacions per fer una teoria social ben informada.

Aquests raonaments s'il·lustraran a través de les oscil·lacions que experimenta la noció de "llibertat política" en l'obra del dirigent republicà federal Francisco Pi y Margall. Si, en *La reacción y la revolución* (1854), Pi fonamenta el concepte de llibertat en la capacitat racional de l'ésser humà i, per tant, en la possessió d'un conjunt de drets naturals inalienables; en el context de les polèmiques al si del Partit Democràtic succeïdes una dècada més tard, Pi vincula el gaudi de la llibertat a l'accés a mecanismes institucionals —assenyaladament, la propietat de la terra— que garanteixen l'existència material individual i social. Aquesta variació semàntica, que només pot ser plenament compresa mitjançant l'abordatge històric-conceptual descrit, permetrà enriquir una idea de llibertat política cabdal en les democràcies contemporànies i que necessita ser reelaborada per construir alternatives de futur socialment més justes.

Concepto de Progreso económico: Reconstrucción de la auto-comprensión colectiva en Chile y España. Rommy Morales-Olivares (Universitat de Barcelona)

El trabajo apunta a estudiar teóricamente las controversias en torno a la noción de progreso económico por parte de actores organizados en la esfera pública desde el año 2011, desde una perspectiva comparada en Chile y España, y como han cambiado temporalmente sus formas de comprensión del progreso económico. En términos sociológicos el progreso económico se caracteriza por una constante incertidumbre sobre el futuro; la confianza en el sistema económico y la vivencia de la contingencia (Bourdieu, 1979; Habermas, 1999; Koselleck 2004; Luhmann 2007; Wagner 2016; Beckert, 2016). Este futuro indeterminado ofrece la posibilidad de darle forma por parte de los actores, se sostiene en la legitimidad promisorio y expresa un imaginario próximo (Beckert, 2016). Beckert definió la legitimidad promisorio como "el apoyo que la autoridad política puede obtener de la credibilidad de las promesas que los líderes políticos hacen con respecto a los estados futuros del mundo para justificar las decisiones y persuadir a los demás de que les sigan en el curso de acción propuesto" (Beckert, 2020: 318) Si los actores sociales pierden la esperanza, la legitimidad falla y surge una crisis de legitimación pues las esperanzas que los actores tenían con respecto al futuro se destruyen (Habermas, 1973; Beckert, 2019).

Aparentemente en Chile y España los actores colectivos han adquirido una conciencia opositora a la institucionalidad del Progreso Económico sin precedentes en la historia reciente, que se ha visto radicalizada desde 2011 con condiciones culturales e institucionales favorables para su despliegue; ya no sostienen una

versión legítima del progreso económico; se expresan de ese modo Nuevos reclamos de futuro. El motivo de esta crisis de legitimidad no está del todo zanjado, no obstant varios/as autores/as plantean que se debe a que las promesas del progreso económico no se han cumplido. P

ara ello se desarrolla una revisión sistemática de la literatura asociada al progreso y progreso económico que entregue elementos conceptuales para el análisis empírico de estas controversias.

Semàntica conceptual i contextos socials: per què és important entendre la noció de solidaritat de Durkheim en el món social i polític de la Tercera República francesa?. Gerard Serralabós Ferré (Universitat de Barcelona)

Tot i la seva importància en la teoria sociològica i la història dels segles XIX i XX, així com la seva confusa presència en el debat públic actual, són escassos els estudis sobre el concepte “solidaritat”. Part d’aquest desinterès s’atribueix a la influència de John Rawls: el seu enfocament en la “teoria ideal” desdenya les institucions socials inspirades per la solidaritat i la simplifica equiparant-la a la seva també limitada concepció de la fraternitat. Reduïda a actitud de recolzament de l’Estat del benestar, coexisteix amb altres significats: substituïda de la fraternitat a la tríada revolucionària, caritat secularitzada al discurs dels partits democristians i nom de sindicats com el polonès Solidarność i el de VOX. Però també la trobem com a consigna de moviments socials emancipadors: a la lluita obrera, el feminisme, l’ecologisme i l’antirracisme (p. ex. Black Solidarity).

Un context històric clau per explorar la història del concepte “solidaritat” és la Tercera República francesa: a La divisió del treball social (1893) Émile Durkheim l’eleva científicament a concepte sociològic troncal i a Solidarité (1896) Léon Bourgeois, primer ministre pel partit radical, el popularitza com a doctrina oficial de la república social. Indexada històricament, l’articulació política de la solidaritat es desvela com a estratègia de domesticació de la càrrega emancipadora de la fraternitat, associada als excessos de la Revolució de 1848, i com a resposta a l’urgent “qüestió social”. En el seu lloc, la solidaritat (entesa com a interdependència i impulsada pels desenvolupaments de la incipient sociologia) supera la confusa fraternitat dotant-la d’una base institucional (el “dret social”) alhora que manté la igualtat política i civil i enforteix la llibertat individual. Aquest exercici històric-conceptual il·luminarà una noció cabdal per a la sociologia que les recents crisis (pandèmica, bèl·lica i ecològica) han revalorat, un mecanisme habitual per a generar consensos en temps convulsos.

GT8. Educació

Gènere i salut. La rellevància de formar en competències de gènere. Maria Teresa Bartual Figueras (Universitat de Barcelona)

Nombrosos investigacions han evidenciat la importància del gènere com a causa de les iniquitats en la salut, mostrant l'existència d'un biaix de gènere en l'assistència sanitària (Ruiz Cantero, 2019). En aquest entorn, pren rellevància el paper dels i les professionals de la salut, ja que la seva forma d'interpretar les narratives, estereotips i comportaments dels i les pacients pot comportar avaluacions més o menys esbiaixades. (Kristoffersson et al., 2016; Bockers et al., 2017; Lindsay et al., 2019). Però, Es la formació sanitària sensible al gènere?. Aquesta recerca estudia el nivell de competències de gènere de l'estudiantat d'Infermeria i Medicina de les Universitats de Barcelona i Cantabria, entenent que això implica identificar els seus coneixements i actituds envers les interaccions sexe-gènere en la salut, la comprensió de que hi ha diferències socialment determinades entre dones i homes i la capacitat de percebre les desigualtats de gènere en la manifestació i evolució de les malalties i en l'assistència sanitària.

Per respondre a la finalitat de l'estudi s'ha optat per una metodologia mixta. Es va realitzar una enquesta, obtenint 387 respostes y 8 grups de discussió. Els resultats preliminars, revelen l'existència de nivells relativament alts de consciència de gènere quan es considera teòricament l'atenció sanitària però també constaten posicionaments estereotipats sobre pacients femenins i masculins. Tanmateix, les persones participants perceben insuficient la implementació de l'enfocament de gènere en la seva formació acadèmica. Atès que la revisió bibliogràfica ha evidenciat l'efectivitat que té la formació en gènere en el reconeixement i abordatge de les malalties i en la millora de la qualitat diagnòstica i assistencial (Lindsay et al, 2019), es pot inferir que enfortir la perspectiva de gènere en aquests estudis permetria oferir una atenció específica de gènere, contribuint a una major equitat i igualtat en els serveis de salut

Bibliografia

- Bockers A, Grab C et al. (2017). Implementation and sex-specific analysis of students' attitudes toward a longitudinal, gender-specific medical curriculum—a pilot study. *Educ Health*, 30(1), 1–10.
- Kristoffersson E, Andersson J, et al. (2016). Experiences of the gender climate in clinical training – a focus group study among Swedish medical students. *BMC Med Educ.*, 16(1), 283–294
- Lindsay S, Cagliostro E, et al.(2019). Gender matters in the transition to employment for young adults with physical disabilities. *Disabil Rehabil.*, 41(3), 319–332.
- Ruiz-Cantero, M. T., Tomás-Aznar, C. et al. (2020). Agenda de género en la formación en ciencias de la salud: experiencias internacionales para reducir tiempos en España. *Gaceta Sanitaria*, 33, 485-490.

Reasons for early school leaving among Roma girls – the case for Hungary. Ildikó Husz (Centre for Social Sciences)

Reducing the rate of early school leavers is of great importance in promoting European employment and social inclusion objectives. The EU-level target for this rate is to be less than 9% by 2030. From an equal opportunities perspective, it would also be desirable if improvements were extended to the most vulnerable groups.

The Roma communities are among the groups most affected by early school leaving. The drop-out rate for Roma aged 18-24 ranges between 57% and 92% in most European countries, many times higher than the rate for the young population in the given country. (FRA 2018, 2020, Fundación Secretariado Gitano, 2013). It is also worth noting that early school leaving rates for Roma girls are higher than for boys in most countries (FRA 2018), although the opposite is usually the case (Delaney, and Devereux, 2021). The proposed presentation will explore the main causes of early school leaving among Roma youth in Hungary, with a special focus on girls. According to previous Hungarian research, the reasons for Roma drop-outs from secondary school are partly the lack of material and cultural resources of families, and partly structural problems of the school system (segregation, spatial inequalities in access to high-quality education) (Kertesi - Kézdi, 2016). However, little is known about the causes of gender differences in drop-out rates.

Data and methods: This paper is based on an analysis of interviews with young Roma mothers (N = 27) and girls who have just finished primary school (N = 59), and 13 interviews with primary and secondary school teachers. Thematic coding was used to analyze the interviews.

Results: From the interviews, several family and school factors emerged which are responsible for Roma school drop-out regardless of gender. In addition, gender-specific factors were also found. Contrary to expectations, early childbearing is a consequence rather than a cause of early school leaving. However, teachers' perceptions of Roma girls' future, the role of these perceptions in career guidance, and the limited availability of vocational training for girls in the regions studied were also important factors.

Delaney, J.M. – Devereux, P. J. (2021): Gender and Educational Achievement: Stylized Facts and Causal Evidence. IZA Discussion Paper Series No. 14074 <https://docs.iza.org/dp14074.pdf>

FRA (2018): Second European Union minorities and discrimination survey: Roma: selected findings. European Union Agency for Fundamental Rights, Publications Office.

FRA (2020): Roma and Travellers in six countries: Roma and Travellers survey. European Union Agency for Fundamental Rights, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/30472>

Fundación Secretariado Gitano. (2013). Roma Students in Secondary Education in Spain. A Comparative Study. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Kertesi G. – Kézdi G. (2016): A roma fiatalok esélyei és az iskolarendszer egyenlőtlensége. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP 2016/3

Preferencias de aculturación, enriquecimiento cultural y conflicto en el ámbito educativo. Un análisis de mediación. Cecilio Lapresta-Rey (Universitat de Lleida)

De manera sintética, la Teoría de la Aculturación (Berry, 2005; Lapresta et al., 2020, entre otros) postula que en función del mantenimiento/adopción de las culturas mayoritarias de la sociedad y de las heredadas, los grupos minoritarios (descendientes de migrantes en nuestro caso) construyen diferentes perfiles de aculturación más o menos pluralistas. Pero los perfiles no se construyen libremente, sino que se encuentran sujetos a otros procesos, entre los que destaca las actitudes de aculturación, entendidas como las preferencias de aculturación que los miembros del grupo mayoritario proyectan sobre ellos/as.

Situados en Catalunya, esta comunicación persigue dar respuesta a las siguientes preguntas: ¿cuáles son las preferencias de aculturación que los estudiantes de Educación Secundaria del grupo mayoritario proyectan sobre sus compañeros/as descendientes de marroquíes y de rumanos? ¿Se encuentran relacionadas con el grado de conflicto intergrupal? ¿ejerce el enriquecimiento cultural percibido un efecto mediador en esta interrelación?

Con el fin de dar respuesta a estas cuestiones se aplicó un cuestionario a un total de 349 alumnos y alumnas de origen no inmigrante en Catalunya.

Los principales resultados muestran que el porcentaje de preferencias de aculturación pluralistas es reducido, siendo predominantes las de asimilación o segregación. Además, el conflicto percibido es mayor con descendientes de marroquíes que de rumanos, mientras que el enriquecimiento cultural es más alto con rumanos que con marroquíes. Finalmente, existe un bajo efecto de medicación del enriquecimiento cultural en la relación entre las preferencias de aculturación y el conflicto.

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. *International Journal of Intercultural Relations* 29(6), 697–712

Lapresta, C., Huguet, Á., Petreñas, C. y Ianos, A. (2020). Self-identifications of youth in Catalonia: a linguistic acculturation theory approach. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 41(10), 829-843

Profiguració i Projecte Educatiu de Ciutat. La construcció d'una ciutat educadora sostenible. Fidel Molina-Luque (Universitat de Lleida)

El Projecte Educatiu de Ciutat (PEC) és el pla estratègic sobre l'Educació al municipi: el desenvolupament d'una ciutat educadora. L'Educació, com a Socialització, no té lloc únicament al sistema educatiu formal, tot i que aquest sigui un element molt important del procés educatiu a les societats modernes. L'educació té lloc també en d'altres àmbits, per això parlem d'educació formal, no formal i informal.

L'elaboració del PEC, s'ha emmarcat en la metodologia mixta: hem dut a terme una recerca bibliogràfica i documental (quantitativa i qualitativa), anàlisi de discurs, entrevistes en profunditat, entrevistes documentals i focus grup, per tal de complementar i triangular la informació i el contingut que s'anava elaborant gradualment.

El PEC articula la reflexió i l'acció sobre l'educació a la ciutat i genera noves fórmules de present i de futur per fer ciutadania, tot generant llaços de pertinença i inclusió, de participació, cohesió i convivència.

Una de les aportacions més destacades que presenta aquest PEC de la ciutat de XXXXXXX, com a proposta innovadora -d'innovació educativa i socialitzadora- és l'orientació intergeneracional, intercultural i d'inclusió. En el marc de la innovació educativa que implica aquest PEC, la profiguració esdevé un element clau. La profiguració és un nou concepte teòric (i aplicat) que promou el desenvolupament de la interdependència intergeneracional. Aquest neologisme és un concepte descriptiu i una proposta ètica-política: descriu un nou tipus de socialització i proposa un tipus d'intervenció per superar la ruptura generacional i l'edatisme, i millorar la convivència social, en el marc d'un nou contracte social entre generacions.

Aquest PEC també és una proposta innovadora a nivell metodològic, ja que inclou el nou Índex de Desenvolupament Socioeducatiu (IDSE), per tal d'acompanyar i avaluar el desplegament mateix del PEC. En aquesta línia, la socialització profigurativa afavoreix i impulsa aquesta interdependència intergeneracional, la solidaritat i la sostenibilitat.

Superando los bulos en educación. Adhyayana la plataforma de evidencias científicas para toda la ciudadanía. Elisabeth Torras (Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Barcelona), Teresa Morlà (Universitat de Barcelona), Alba Crespo (Universitat de Barcelona), Garazi Lopez de Aguilera (University of Wisconsin-Madison)

El proyecto ALLINTERACT Widening and Diversifying Citizen Engagement in Science (Horizon 2020) ha creado nuevos conocimientos de cómo transformar la participación de la ciudadanía en la ciencia. Los resultados del proyecto han desvelado nuevas formas de implicar a los agentes sociales, incluidos los ciudadanos jóvenes y los grupos tradicionalmente excluidos de la ciencia, en temas de género y educación. Esta comunicación se enmarca en el objetivo del Desarrollo sostenible relacionado con la Educación de Calidad, con el fin de construir espacios educativos también más equitativos para todo el alumnado, y para este objetivo es esencial que toda la ciudadanía conozca las evidencias científicas en educación. Para ello,

esta contribución se centra en el impacto de la facilitación de las evidencias científicas en educación a toda la ciudadanía a partir de la plataforma Adhyayana. En nuestro análisis hemos seguido la Metodología Comunicativa. Por un lado, se ha realizado un análisis documental de los posts y respuestas generadas dentro de la plataforma y, por otro lado, se han analizado las interacciones y aportaciones realizadas para diferentes miembros de la comunidad educativa a partir de talleres realizados presentando la plataforma. A través de los resultados, se demuestra cómo los diálogos igualitarios entre diferentes miembros de la ciudadanía alcanzan un nivel científico e intelectual superior a muchas aportaciones realizadas por las ciencias de la educación. Se presentarán los debates educativos actuales, los posts comentados y los impactos de los miembros de la comunidad una vez conocen, dialogan y utilizan las evidencias científicas para la mejora de los resultados educativos.

Contacte interètnic, percepció d'amença i actituds d'aculturació lingüística entre joves autòctons.

Josep Ubalde (Universitat de Lleida)

En societats cada cop més diverses, les actituds cap a les minories ètniques i la seva aculturació tenen conseqüències clares per a fomentar les relacions socials. El contacte interètnic ha demostrat ser una condició important per millorar diversos resultats com les actituds, el respecte i la tolerància. Tanmateix, la proporció creixent d'immigrants també s'ha relacionat amb l'amença percebuda i els resultats negatius. En aquesta investigació, aportem noves evidències sobre les teories del contacte i les amenaces mitjançant l'anàlisi de les preferències d'aculturació de joves nadius a la ciutat de Lleida (N=350). Aquest és el primer estudi que analitza les actituds dels joves envers el manteniment-adopció de les llengües dels immigrants a la llum d'aquestes teories. Pensem que la llengua és un aspecte clau de l'autoidentificació, però també una font de conflicte i discriminació. L'estudi també millora els coneixements previs distingint entre diferents tipus de contacte. L'anàlisi es centra en el conjunt dels immigrants, així com en grups ètnics específics (marroquins, romanesos i sud-americans). Els resultats provisionals mostren que l'assimilació lingüística és la preferència d'aculturació del jove català. Tanmateix, el contacte interètnic té un clar impacte sobre aquestes preferències: El contacte personal directe millora la preferència per l'aculturació integradora gràcies a que incrementa el suport cap al manteniment cultural de les minories. Al contrari, l'amença percebuda augmenta la preferència per l'assimilació. La mida de l'exogrup no té cap relació significativa. Aquestes mateixes conclusions són bastant similars quan distingim entre grups ètnics.

GT9. Estats de Benestar i desigualtats socials

Aproximació qualitativa a les conseqüències de la COVID-19 en la configuració de les cures a l'Estat Espanyol. Isabel Nadal Amengual (FUEIB)

El projecte RESCUPAN cerca analitzar l'impacte de la COVID-19 sobre les necessitats de cures en les llars, aprofundint en les conseqüències de les desigualtats de gènere i en la reorganització social de la cura en l'Estat espanyol, en un context de profundes transformacions que operen en un marc on les dones continuen essent les principals cuidadores (Almeda, 2015; Carrasco i Domínguez, 2011; Durán, 2012; Gálvez, Rodríguez i Domínguez, 2011). Planteja una metodologia qualitativa transversal, complementària de la quantitativa. Seguint una estratègia de triangulació seqüencial, a partir de l'anàlisi quantitativa es defineixen tipologies d'organització social de la cura segons els models de provisió i les estratègies familiars, per aplicar un disseny tipològic de la selecció de casos qualitativa. S'han realitzat prop de 30 entrevistes episòdiques en profunditat i grups de discussió en cadascuna de les comunitats autònomes participants del projecte (Catalunya, Comunitat Valenciana, Euskal Herria i Balears), per obtenir narratives que capturin les conseqüències de la COVID-19 en el treball de cures, en relació a les vivències de la malaltia i el confinament. S'ha utilitzat un guió semi-estructurat, deixant espai perquè emergeixin continguts no previstos. La selecció de casos segueix un plantejament de mostreig intencional, sent el criteri de saturació el que determina el nombre final de participants. Per als grups de discussió s'ha convidat a integrants d'entitats, col·lectius i xarxes comunitàries que van fer tasques d'assistència, suport i solidaritat en els treballs de cura durant la pandèmia. Presentarem els resultats preliminars basant-nos en l'anàlisi temàtica inductiva, apuntant cap als elements de convergència i divergència en les experiències de les persones entrevistades i participants dels grups de discussió.

Almeda, E. (2015) "Genero, diversidad y familias monoparentales" en Torres, C. (ed.). España 2015. Situación social, pp: 360-367, Madrid: CIS

Carrasco, C.; Dominguez, M. (2011). "Family Strategies for meeting care and domestic work needs: Evidence from Spain". *Feminist Economics*, 17, pp. 159-188.

Duran, M.A. (2012). *El trabajo no remunerado en la economía global*. Bilbao: Fund. BBVA.

Galvez, L.; Rodriguez, P.; Dominguez, M. (2011). "Too much Family and Too Much Gender Inequality: Women's and Men's Total Work in Mediterranean Countries". En Addis, Degrave, de Villota y Eriksen (Eds.). *Gender and well-being*. Farnham: Ashgate

Anàlisi de la pobresa menstrual. Els determinants socioeconòmics de la higiene menstrual, l'impacte en la vida digna i les polítiques aplicades. Laia Monferrer Vicente (Universitat de Barcelona)

La pobresa menstrual és un problema social emergent perquè hi ha un nombre elevat de dones joves que no disposen dels recursos suficients sobre la gestió de la higiene menstrual. La manca d'accés a recursos menstruals provoca que optin per usar materials inadequats que posen en risc la seva salut general. L'estigmatització de la menstruació ha perjudicat encara més a les dones, que des d'una perspectiva interseccional, compten amb una sumatòria de factors de desigualtats socials que alcen el risc a caure en exclusió social. Aquest estudi pretén conceptualitzar la pobresa menstrual, demostrar com la desigualtat social influeix en els resultats de la salut menstrual, i com cal abordar la gestió pública. A partir de l'enquesta de Joventut de Barcelona (EJOB) duta a terme per l'Ajuntament de Barcelona, s'ha investigat quins són els condicionants que impliquen que una dona sigui més propensa a caure en risc de pobresa menstrual. L'ús del mètode de la regressió logística permet calcular la probabilitat de disposar d'una inadequada higiene menstrual donades les 4 variables següents: l'origen, el nivell d'estudis del pare, el nivell d'estudis de la mare

i el nivell d'ingressos. Tanmateix, s'analitza si el fet de patir pobresa menstrual implica una menor satisfacció amb la vida, mitjançant les variables de freqüència de temps d'oci i de suport social. El resultat de la recerca evidencia per un lloc, que els nivells socioeconòmics baixos generen pobresa menstrual, i, per altre lloc, que la pobresa menstrual és una problemàtica perquè té un impacte negatiu en la satisfacció amb la vida. Per tant, les conseqüències de la iniquitat menstrual i la falta de polítiques aplicades a satisfer les necessitats reproductives de les dones afecten en garantir la seva vida digna. Recentment, s'han establert una sèrie de polítiques educatives que estan encaminades a millorar aquesta qüestió. Paraules clau Higiene menstrual, pobresa menstrual, desigualtat menstrual, estigmatització, salut sexual i reproductiva, gestió de la higiene menstrual, polítiques estructurals i dret de vida digna

Ajuntament de Barcelona (2021): Enquesta a Joventut de Barcelona- 2020. Registre Públic d'Enquestes i Estudis d'Opinió, Barcelona, Versió 1.0.

Holst, A. S., Jacques-Aviñó, C., Berenguera, A., Pinzón-Sanabria, D., Valls-Llobet, C., Munros-Feliu, J., Martínez-Bueno, C., López-Jiménez, T., Vicente-Hernández, M. M., & Medina-Perucha, L. (2022). Experiences of menstrual inequity and menstrual health among women and people who menstruate in the Barcelona area (Spain): a qualitative study. *Reproductive health*, 19(1), 45. <https://doi.org/10.1186/s12978-022-01354-5>

Plan International UK. (2020) Let's Talk. Period. <https://plan-uk.org/act-for-girls/lets-talk-period>

Soeiro, R. E., Rocha, L., Surita, F. G., Bahamondes, L., & Costa, M. L. (2021). Period poverty: menstrual health hygiene issues among adolescent and young Venezuelan migrant women at the northwestern border of Brazil. *Reproductive health*, 18(1), 238. <https://doi.org/10.1186/s12978-021-01285-7>

To identify elements of exclusion or inclusion in urban communities for ex-prisoner women in Catalonia. Kasra Barzideh (Universitat de Barcelona), Ana Belen Cano Hila (Universitat de Barcelona), Elisabet Almeda Samaranch (Universitat de Barcelona).

The aim of this research is to understand the situation of ex-prisoner women after their release in order to know the possibilities and limitations of exclusion and integration for them in urban community of Catalonia focusing on the neighborhood. For this purpose, the study is organized in two main parts: theoretical framework and practical framework. In the first framework, a documentary and bibliographic review of the history, approach, and achievements of feminist criminology in the last three decades has been examined. In this regard, Spain's approaches have been examined by focusing on Catalonia as study and research fields, along with some of its approaches at the global level. One of the most important goals of this research is to create a link between feminist criminology and the theories of urban sociology and urban criminology in order to gain a deeper understanding of the position of ex-women prisoners after release in urban communities in Catalonia. Such studies not only contribute to our better understanding of the situation of incarcerated women, but also enable the resilience of urban social environments in moving towards more sustainable societies. Addressing the special situation of women prisoners as a marginalized group with multi-layered and intersectional experience of oppression deepens this understanding. For this purpose, we need an efficient method to combine previous data and new field data. Therefore, in the second framework, the practical framework, we discuss the methodology used in the research, which is based on the qualitative method and the multi-grounded theory approach in combination with the analysis of documentary and quantitative data. In this mixed method the qualitative findings play the main and dominant role, but there is a constantly admix between them.

Almeda Samaranch, E. (2017). Feminist Criminologies, Research and Women's Prisons in Spain. *Papers-Revista de Sociologia*, 102(2), 151-181.

Arifin, S. R. M. (2018). Ethical considerations in qualitative study. *International journal of care scholars*, 1(2), 30-33.

Asio, J. M. R. (2021). Research designs in the new normal: A brief overview. *Academia Letters*, 1-8.

Corbin, J. (2021). Strauss's grounded theory. In *Developing Grounded Theory* (pp. 25-44). Routledge.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Cullen, M. M., & Brennan, N. M. (2021). Grounded theory: Description, divergences and application. *Accounting, Finance & Governance Review*, 27.
- Global Prison Trend 2021(special focus; prison in crises), 2021. Penal reform international and Thailand institution of justice.
- Guerreiro, A., Gomes, S., & Sousa, P. (2022). Feminist criminology and women in organized crime: a theoretical exercise. *ex æquo*, 45.
- Guest, G., Namey, E., & Chen, M. (2020). A simple method to assess and report thematic saturation in qualitative research. *PloS one*, 15(5), e0232076.
- Hesse-Biber, S. (2010). Qualitative approaches to mixed methods practice. *Qualitative inquiry*, 16(6), 455-468.
- Miller, T., Jessop, J., Mauthner, M., & Birch, M. (2012). Ethics in qualitative research. *Ethics in Qualitative Research*, 1-208.
- Moles-López, E., & Añaños, F. T. (2021). Factors of prison recidivism in women: A socioeducational and sustainable development analysis. *Sustainability*, 13(11), 5822.
- Quinlan, C., Baldwin, L., & Booth, N. (2022). Feminist ethics and research with women in prison. *The Prison Journal*, 102(2), 172-195.

El fenómeno del sinhogarismo en las sociedades mediterráneas familistas. Jordi Caïs Fontanella (Universitat de Barcelona), María Virginia Matulič Domandžič (Universitat de Barcelona)

Este artículo estudia la importancia que tiene la pérdida de los lazos familiares en el relato de las personas sin hogar en las sociedades familistas. La familia es la principal razón por la que la pobreza no conduce directamente a la exclusión social en los países del sur de Europa. Sin embargo, las crisis económicas sucedidas durante las dos últimas décadas han debilitado la capacidad de la familia para proteger a sus miembros. Las nuevas formas de pobreza que implican procesos de exclusión social individualizada que conducen al sinhogarismo, en el sur de Europa pueden entenderse como consecuencia de la sobrecarga que padecen actualmente las familias en esos países. El aislamiento social y el abandono por parte de la familia tienen repercusiones más peligrosas este tipo de sociedades precisamente porque el modelo de bienestar se basa más en la solidaridad informal y muestra insuficiencias en los programas y servicios públicos de reinserción social. De esta manera, se podría hablar de un modelo de sinhogarismo propio de las sociedades mediterráneas familistas

A partir del análisis de 17 relatos de vida a hombres y mujeres sin hogar vinculados a siete entidades de acogida de la ciudad de Barcelona, se puede observar como las personas entrevistadas estructuran el relato alrededor de sucesos vitales traumáticos en el entorno familiar que llevan a la pérdida de esos lazos familiares. En algunos casos, estos sucesos acontecen durante la infancia de las personas, en hogares disfuncionales, con historias de abuso físico y/o sexual, abuso de sustancias y/o enfermedad mental por parte de los padres, muerte de los progenitores, fuga o institucionalización. En el análisis de los relatos se pueden observar la importancia de los procesos de victimización y de duelo de la persona por la pérdida o la inexistencia en su vida de un entorno familiar protector.

Contact sports and their role and acceptance in deprived neighbourhoods. Áxel De León Marcos (Universidad de Salamanca).

Introduction. Boxing has become increasingly important among deprived neighbourhoods' as a self-discipline tool.

Objective: To study the perceptions that determine the rise in the practise of boxing. In both long-term and newly deprived neighbourhoods in Spain.

Method. We selected three areas of different socioeconomic level in Madrid. We classified Madrid's neighbourhoods according to socioeconomic level. We built an index out of which we stratified Madrid neighbourhoods into three tertiles: high, medium and low. Following the aforementioned criteria, we selected the first districts of each tertile. 37 semi-structured interviews (SSIs) were conducted, out of which 31 were to residents over 40 years old and 6 to key informants, whose profile ranged from school principals to healthcare centres heads. In addition, we steered 29 Focus Groups (FGs), 14 in low SES (socioeconomic situation) neighbourhoods, 11 in middle SES neighbourhoods and 4 in high SES neighbourhoods.

Results. Among working-class and deprived middle-class neighbourhoods boxing has become a shelter against socioeconomic crisis. Moreover, boxing as a physical activity has improved both self-discipline and health. In several cases boxing has become a trait of the neighbourhood, not only that, it has become a source of pride. While once middle-class neighbourhoods have only seen the rise recently, working class neighbourhoods have developed a culture around boxing

Conclusions. There is a clear need to move forward measures aimed to spread sport, specifically boxing and contact sports not only among the schooling system of the studied areas but as a tool for newcomers' integration within the social fabric. Henceforth, ensuring safer neighbourhoods, making it a path for integration.

Potencialidades y limitaciones de la mentoría social en la intervención con infancias y juventudes en riesgo de exclusión. Lady Alexandra Durán Oliveros (Universidad Pública de Navarra)

La intensificación de los procesos de exclusión social en los últimos años ha afectado especialmente a las personas menores de 18 años (Ruiz Villafranca et al., 2022). Ante este escenario los programas de mentoría social se encuentran en auge como estrategias complementarias a las políticas sociales que involucran a la sociedad civil y que pretenden favorecer los procesos de inclusión social de diversas personas y colectivos. La literatura académica sostiene que la mentoría suele mejorar el desarrollo emocional, académico y conductual de las personas mentoradas (Prieto-Flores & Feu Gelis, 2018; Pryce et al., 2021; Sánchez-Aragón et al., 2021). No obstante, su impacto modesto y los riesgos derivados de una inadecuada implementación instan a la comunidad académica y profesional a ahondar en la reflexión e investigación al respecto (Rhodes et al., 2009; Sánchez et al., 2021). El objetivo de esta comunicación es ahondar en el análisis de la mentoría social como metodología de intervención que afecta a infancias y juventudes en riesgo de exclusión social, partiendo de la pregunta ¿Cuáles son las potencialidades y limitaciones de la mentoría social en la intervención con infancias y juventudes en riesgo de exclusión social? Para tal fin, se ha optado por un estudio de caso mixto que toma por unidad de análisis el Proyecto Ruiseñor-Urretxindorra de la Universidad Pública de Navarra. Los resultados preliminares muestran que la mentoría social puede contribuir al fortalecimiento de redes de apoyo social y a la construcción de ciudadanía activa. Sin embargo, dado el perfil de personas mentoradas, es necesario avanzar en la incorporación de enfoques como la interseccionalidad y el antirracismo a fin de prevenir la reproducción de desigualdades sociales en las relaciones de mentoría.

Prieto-Flores, Ò., & Feu Gelis, J. (2018). ¿Qué impacto pueden tener los programas de mentoría social en la sociedad? Una exploración de las evaluaciones existentes y propuesta de marco analítico. *Pedagogía Social Revista Interuniversitaria*, 31, 153. https://doi.org/10.7179/PSRI_2018.31.12

Pryce, J., Deane, K. L., Barry, J. E., & Keller, T. E. (2021). Understanding Youth Mentoring Relationships: Advancing the Field with Direct Observational Methods. *Adolescent Research Review*, 6(1), 45-56. <https://doi.org/10.1007/s40894-019-00131-z>

Rhodes, J., Liang, B., & Spencer, R. (2009). First do no harm: Ethical principles for youth mentoring relationships. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40(5), 452- 458. <https://doi.org/10.1037/a0015073>

Ruiz Villafranca, R., Soriano Segovia, Y., & Fresno García, J. M. (2022). Capítulo 6. La crisis de la COVID-19 aumenta los procesos de exclusión social. En L. Ayala Cañón, M. Laparra Navarro, & G. Rodríguez

- Cabrero (Eds.), Evolución de la cohesión social y consecuencias de la COVID-19 en España. Fundación FOESSA : Cáritas Española Editores.
- Sánchez, B., Anderson, A. J., Weiston-Serdan, T., & Catlett, B. S. (2021). Anti-Racism Education and Training for Adult Mentors Who Work With BIPOC Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 36(6), 686-716. <https://doi.org/10.1177/07435584211043288>
- Sánchez-Aragón, A., Belzunegui-Eraso, A., & Prieto-Flores, Ò. (2021). Revisión sistemática de la evaluación de la mentoría social dirigida a jóvenes vulnerables. *OBETS. Revista de Ciencias Sociales*, 16(2), 481. <https://doi.org/10.14198/OBETS2021.16.2.16>

La necesidad de un nuevo contrato social: generadores de riqueza y políticas públicas en el siglo XXI. José María García Martínez (Universidad de Murcia)

¿Cómo ha afectado la evolución de los procesos de generación de riqueza a la crisis del contrato social de las sociedades contemporáneas? En el siglo XXI podemos observar una presencia hegemónica de las clases medias (Therborn, 2020) y del sector financiero (Krippner, 2011), junto con la sustitución de determinados empleos manuales e intelectuales a consecuencia de la automatización. Piketty y Saez escribieron que “es fundamental tomar en cuenta impuestos diferentes al impuesto individual a los ingresos” (Piketty & Saez, 2007: 23). En España, la existencia de más de 300.000 trabajadores “falsos autónomos” (El País, 2022), la importancia de los grandes tenedores de vivienda (El Mundo, 2021) y el hecho de que los impuestos a las ganancias corporativas disminuyeron de un 4,59% del PIB en 2007 a un 2,70% del PIB en 2021 (OECD, n.d.) refleja la crisis del contrato social actual y la necesidad de reflexionar sobre las políticas públicas necesarias para construir una mejor relación entre las generaciones y un futuro más sostenible para la mayoría de la población.

- Therborn, G. (2020). Dreams and nightmares of the world’s middle classes. *New Left Review*, 124, 63-87.
- Krippner, G. (2011). *Capitalizing on crisis. The political origins of the rise of finance.* Harvard University Press.
- Piketty, T. & Saez, E. (2007). How progressive is the U.S. Federal tax system? A historical and international perspective. *Journal of Economic Perspectives*, 21(1), 3-24.
- El Mundo (2021, 6 de octubre). El mapa de los grandes tenedores en España, ¿Cuántos hay y dónde se concentran?
- El País (2022, 20 de diciembre). UPTA calcula que hay más de 300.000 falsos autónomos en España.
- OECD. (n.d.). Tax on corporate profits, total, % of GDP, 2000-2021 [Infographic]

Anàlisi i impacte social de les activitats dels Mossos d’Esquadra als centres educatius. Jordi Martínez Busom (Universitat Rovira i Virgili) i Blanca Deusdad Ayala (Universitat Rovira i Virgili)

La Policia en un Estat democràtic modern té la funció de trobar l’equilibri entre el benestar i la repressió, és a dir, la Policia no només té el deure de detenir els delinqüents, denunciar les infraccions o fer complir les lleis sinó també complir amb les activitats assistencials i les resolucions de conflictes entre particulars.

L’article analitza l’impacte social de les activitats que es realitzen als centres educatius per part del cos de Mossos d’Esquadra (MMEE).

El seu objectiu és conèixer si aquestes activitats s’adeqüen a les necessitats personals de l’alumnat, tenint en compte el context sociocultural. Es parteix de la hipòtesi que les activitats que imparteix el cos de MMEE als centres educatius no respon a la demanda de l’alumnat, i per tant, no generen un impacte social prou eficient en la prevenció i la reducció de la delinqüència i les desigualtats socials.

Per aconseguir-ho, s'ha utilitzat una metodologia quantitativa a partir de l'anàlisi descriptiva i analític de les activitats en els últims anys. A partir d'aquí s'avalua la seva progressió i es comparen aquests resultats amb la reducció o no dels fets penals. L'anàlisi de les activitats i dels fets delinqüencials permeten obtenir una visió global de la seva prevenció i reacció, i així obtenir les primeres conclusions sobre els seus efectes.

Els resultats de l'anàlisi mostren que el nombre d'activitats realitzades pel cos de MMEE als centres educatius no correspon proporcionalment amb la trajectòria dels fets penals. Amb la qual cosa l'esforç que realitza el cos de MMEE i els centres educatius per disminuir la criminalitat no està sent proporcional amb l'evolució de les problemàtiques juvenils. En conseqüència, es corre el perill de no donar resposta a aquestes problemàtiques i a què no es faci un treball en profunditat sobre la prevenció.

- Alponte, J. M. (2012). Hobbes y la defensa del absolutismo. Instituto Nacional de Administración Pública. <https://archivos.juridicas.unam.mx/www/bjv/libros/10/4518/9.pdf>
- Anderson, P. (2013). Lineages of the Absolutist State. World History Series.
- Andrés, A. y Redondo, S. (2007). Predicción de la violencia: entre la peligrosidad y la valoración del riesgo de violencia. Papeles del psicólogo, 28 (3), 157-173. <https://www.papelesdelpsicologo.es/pdf/1500.pdf>
- Balanç de seguretat i activitat policial. (2021). Evolució dels fets penals coneguts per la Policia de Catalunya. https://mossos.gencat.cat/web/.content/home/01_els_mossos_desquadra/indicadors_i_qualitat/estadistica/evolucio_fets_penals_2021.pdf
- Barletta, G. (1992). Evolución de la imagen de la Policía y nuevos condicionantes. Harlax.
- Campos, A. (2015). La policía local como policía integral básica en el sistema policial español [Tesis doctoral, Universitat de València]. <file:///C:/Users/admin/Downloads/Dialnet-LaPoliciaLocalComoPoliciaIntegralBasicaEnElModeloP-47368.pdf>
- Catàleg de dades obertes de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra. (2022, març). Contactes amb la comunitat – presentacions i xerrades - Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra. https://mossos.gencat.cat/ca/els_mossos_desquadra/indicadors_i_qualitat/dades_obertes/catalog_dades_obertes/
- Cohen, S. (1988). Visiones de control social: delitos, castigos y clasificaciones. PPU.
- Deusdad, B. (2013). El respeto a la identidad como una forma de inclusión social: interculturalidad y voluntariado social. Revista Educatio Siglo XXI, 31, (1), 89-104. <file:///C:/Users/admin/Desktop/175351-Texto%20del%20art%C3%ADculo-641781-1-10-20130524.pdf>
- Fundació Salut i Comunitat (s.d.). Què son les violències sexuals? <https://www.violenciassexuales.org/que-son-les-violencias-sexuals/>
- Generalitat de Catalunya (2016). Protocol per a l'abordatge dels matrimonis forçats. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_protocol_matrimonisforcats_girona.pdf
- Guillén, F. (2015). Modelos de policía y seguridad [Tesis doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona]. <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/291813/fgl1de1.pdf>
- Gutmann, A. (2004). Unity and diversity in democratic multicultural education: Creative and destructive tensions. In Diversity and citizenship education: Global perspectives, 71-96. Jossey-Bass.

Landaeta, P., Espinoza, R. y Arias, J.I. (2015). La función de la policía como debate de libertades. *EIDOS*, 23, 93-116.

L'Ingrés Mínim Vital tres anys després de la seva implementació: anàlisi de la seva evolució i canvi a través d'una perspectiva combinada. Andreu Puigvert Domingo (Universitat Autònoma de Barcelona)

Al juny de 2023, l'Ingrés Mínim Vital (en endavant, IMV) complirà tres anys des de la seva aprovació. Aquesta prestació econòmica de la Seguretat Social en la seva modalitat no contributiva fou implementada, en un primer moment, com a mesura per frenar l'impacte que la Covid-19 estava tenint vers el conjunt de la societat espanyola; i, concretament, pel què feia a l'augment de les taxes de pobresa. Fou precisament aquest context d'implementació, marcat per les necessitats immediates i el poc temps de meditació, que va comportar diversos problemes en el disseny i execució d'aquesta prestació. Així, al llarg dels seus tres anys posteriors de vida, s'han impulsat un conjunt de canvis respecte aquest disseny inicial, amb l'objectiu de pal·liar els dèficits apuntats anteriorment. A la llum del què s'ha dit, l'objectiu d'aquesta comunicació consistirà, en primer lloc, en analitzar quins han sigut, de quina naturalesa, i quines conseqüències han comportat els canvis que aquesta prestació ha protagonitzat al llarg del seu recorregut vital. Pel què fa aquest primer aspecte, es tindran en compte les – escasses – fons de dades que el Ministerio de Inclusión, Seguridad Sociales y Migraciones ha facilitat al llarg del període tractant. Tal fet permetrà construir les línies macro i quantitatives del treball que ens ocupa. I, en segon lloc, posar en valor com els debats polítics han influït en aquest procés de canvi. Pel què fa aquest segon aspecte, es tindran en compte, principalment, els debats parlamentaris que s'han succeït al llarg del període tractat. Tal fet permetrà construir les línies micro i qualitatives del treball que ens ocupa. D'aquesta manera, per mitjà de la combinació d'aquestes dues dimensions analítiques, es pretindrà capturar més satisfactòriament el conjunt de forces causals que han intervingut en la configuració de l'actual IMV.

“Més enllà de l'accés”: Desigualtats i oportunitats de l'alumnat gitano universitari. Olga Serradell Pumareda (Universitat Autònoma de Barcelona), Teresa Sordé-Martí (Universitat Autònoma de Barcelona) i Catalina Ramírez (Universitat Autònoma de Barcelona).

La desigualtat en les oportunitats educatives que enfronten col·lectius vulnerables, com són les i els estudiants gitanos, han estat àmpliament analitzades des de les barreres d'accés a l'educació superior. No obstant, han estat menys estudiats els factors que afavoreixen a l'abandonament o bé a la permanència que condueix a l'augment de les taxes de graduació d'aquest alumnat. En el marc del projecte UNIROMA. Gitanas y gitanos en la universidad española: dificultades y acciones para su superación, finançat pel Plan Nacional I+D+i (Ministerio de Ciencia, Investigación y Universidades, 2019-2022), aquesta comunicació presenta resultats que defineixen les limitacions específiques experimentades per les persones gitanes en el procés de formació universitària. En una primera etapa de recollida d'informació quantitativa, a través d'un qüestionari a 100 estudiants gitanos de diferents titulacions i universitats espanyoles es van definir els perfils d'estudiant tradicional (42%) i no tradicionals (58%), així com les característiques de cadascun. En la recollida qualitativa de dades, es van dur a terme 20 relats de vida a estudiants gitanos que aporten evidències sobre la interseccionalitat dels diferents eixos de desigualtat que operen en les trajectòries educatives i en el seu procés de permanència a la universitat, com són l'estatus socioeconòmic, l'ètnia, el sexe, ser estudiant de primera generació i no tradicional. Les 16 entrevistes en profunditat realitzades a informants clau responsables acadèmics i de gestió de programes dirigits a alumnat universitari de primera generació i minories ètniques a la universitat van complementar l'anàlisi. L'estudi conclou amb la definició de recomanacions i orientacions per a millorar la permanència de les i els estudiants gitanos a la universitat organitzades en els quatre blocs de mesures següents: 1) la col·laboració entre iguals, 2) el suport econòmic, 3) l'acompanyament acadèmic i, 4) el foment de la presència gitana a la universitat.

GT10. Família i Infància i II Encuentro Intercongresual del CI03. Sociología de la Familia de la FES

FAMILIA, VALORES Y CAMBIOS EN LA SOCIEDAD ESPAÑOLA

Imágenes del familiarismo en España: el estudio sobre las herencias en la sociedad digital. Luis Ayuso (Universidad de Málaga)

El estudio de las herencias sigue siendo un ámbito muy poco analizado desde la sociología. Familia y herencias son dos conceptos que han estado tradicionalmente muy unidos. Desde la Economía y el Derecho el estudio de las herencias ha enfatizado la importancia del legado económico para la movilidad social intergeneracional, así como la regulación de las normas familiares entre padres e hijos. Al poner el énfasis en la perspectiva sociológica, el estudio de las herencias en España muestra la importancia que sigue mantenido el familiarismo como cultura que regula el pacto de ayudas informales entre padres e hijos. Se trata de un familiarismo que se encuentra muy presente pero que tiende a transformarse por aspectos como el alargamiento de la esperanza de vida, la disminución del número de hijos por mujer, o la diversidad familiar. Este trabajo presenta los resultados de la encuesta Las herencias en la sociedad digital, llevada a cabo gracias al patrocinio a partir de una Beca Leonardo por la fundación BBVA (2021). La encuesta ha sido realizada a una muestra representativa de 1.128 personas de toda España mayores de 60 años. Los resultados señalan, la importancia que para estas generaciones sigue teniendo el familiarismo a la hora de gestionar su patrimonio familiar. En el imaginario compartido de esta generación, los hijos son los principales destinatarios de la herencia familiar independientemente de la relación que tengan con sus padres (88%); estos descendientes no tienen poque hacer nada en vida para heredar de sus padres, pues se considera que esta herencia es suya (57%); y los padres consideran que lo acumulado durante su vida no es de ellos principalmente sino también de sus hijos (73%). Estos valores familiaristas están presentes con apenas diferencias de sexo o nivel educativo, siendo solo en las generaciones más jóvenes donde se observan ciertas diferencias. Los cambios que trae consigo la sociedad digital posiblemente alteren también la cultura de herencias pero eso dependerá de como evolucione el pacto intergeneracional entre padres e hijos muy importante en este ámbito en la actualidad.

Ser mujer en la sociedad andaluza: ¿Cambios en la imagen social de la mujer?. Eladia Illescas Estévez (Universidad de Málaga) i Raúl Lucena Martínez (Universidad de Granada)

La investigación se centra en los datos recopilados por un estudio realizado por la Fundación Centra en la que se examinaron las percepciones de las mujeres andaluzas en relación con diferentes aspectos de la sociedad actual. Los datos se recopilaron mediante focus group y encuestas, y proporcionaron conclusiones importantes acerca de la perspectiva de la mujer andaluza en cuanto a la familia, el trabajo, la igualdad de género, la conciliación y la administración pública.

Este estudio concluye que la mujer andaluza sigue valorando la familia como un valor importante, aunque reconoce que la institución familiar ha experimentado cambios significativos y que estos cambios afectan la reconfiguración de los roles de género y la inserción laboral de la mujer. Las mujeres andaluzas muestran preocupación por la educación de sus hijos e hijas y por el impacto de las nuevas tecnologías en su uso. A pesar de los avances logrados en la igualdad entre hombres y mujeres, la mujer andaluza percibe que todavía no existe un reparto equitativo en las tareas del hogar.

El trabajo es un valor fundamental en la vida de la mujer andaluza y se reconoce en el trabajo, lo que conduce a sentimientos de satisfacción y utilidad. La conciliación entre el trabajo y la vida familiar es un objetivo difícil de lograr, ya que la responsabilidad recae principalmente en la mujer. Las mujeres andaluzas sienten una desconexión con la administración pública y demandan ayudas que cubran a determinados intervalos etarios y que mejoren su formación.

La mujer andaluza se siente más libre que sus madres y abuelas, pero aún existe presión para tener hijos y opiniones negativas hacia las rupturas de pareja. Además, la salud propia y la salud mental son aspectos importantes para la mujer andaluza, aunque a menudo no disponen de tiempo para ellas mismas y su bienestar.

En general, la imagen de la mujer andaluza no ha cambiado significativamente, pero se observan cambios en la imagen de la mujer en general.

En conclusión, la investigación destaca la importancia de seguir trabajando en la igualdad de género y en la conciliación de la vida laboral y familiar en Andalucía, así como en la mejora de la educación y el uso responsable de las nuevas tecnologías. También se debe prestar atención a las necesidades de cuidado de los padres y/o familiares mayores y a la salud mental de las mujeres andaluzas.

Análisis temporal de los cambios de valores en la crianza en las generaciones de los padres en España. Carles Vañó Agulló, Diana Jareño Ruiz i Pable de Gracia Soriano (Universidad de Alicante)

Most of the measures designed to facilitate the reconciliation of work and family life for employed parents in Spain are used by middle-class families and employees with stable working conditions. However, research indicates that these families do not necessarily achieve a more equal sharing of household and care tasks than working-class families. This 'class paradox' - which has much to do with the expectation of very long working hours faced by high-level professionals and the lack of affordable work-life balance options for working-class families - has been detected in liberal welfare states (UK and US), but we know little about the reality in other welfare state regimes. This paper examines whether this paradox also exists in Spain. To do so, we explore how belonging to different socio-economic groups influences the relative time spent on domestic and childcare in interaction with work-life balance measures offered at the firm level. We perform descriptive and logistic regression analyses using data from a nationally representative survey launched in July 2020. We find relevant variations in the gender division of labour across socio-economic groups and some evidence in line with the above paradox.

Infancia y derechos de los niños en los paradigmas sobre maternidad y maternajes del siglo XIX al XXI. Julia Ramiro Vázquez (Universidad Nacional de Educación a Distancia).

La maternidad como institución e imagen colectiva y los maternajes como práctica social y política han suscitado un gran interés desde finales del siglo XVIII, en la medida en que, a través de ellas, se interiorizan y transmiten valores morales y cívicos, creando y reelaborando modelos de derechos y espacios de ciudadanía. Sin embargo, pese a la extensión y profusión de estudios en ciencias sociales sobre maternidad y maternajes (funcionalismo, postestructuralismo, feminismo, ecofeminismo, etc.), se sigue observando una infrateorización sobre la infancia, como categoría social, y sobre el niño/a, como agente, aun formando partes constitutivas de estos procesos. El presente trabajo realiza una contribución teórica sobre la cuestión citada, explorando las representaciones político-sociales en torno a la infancia y a la consideración del niño como sujeto de derechos en los modelos de maternidad y maternajes. Para ello, se analiza el proceso histórico, social y demográfico donde se producen, desde el siglo XIX hasta la actualidad- abordando la relación entre 1) los modelos de maternidad y maternajes, 2) la imagen colectiva sobre la infancia y 3) los derechos del niño. Se sostiene que las principales propuestas occidentales, modernas y contemporáneas sobre maternidad y maternajes dialogan permanentemente con la imagen colectiva sobre infancia y, por consiguiente, con los derechos reconocidos para los niños; por lo que la maternidad, como institución cultural, y los maternajes, como práctica, deben ser estudiados incorporando, además de la perspectiva del

género y su dimensión política, las propuestas generadas desde los estudios de infancia. Así mismo, incorporar la perspectiva de la infancia en estos análisis, ofrece oportunidades de investigación empírica (cuantitativa y cualitativa), permitiendo establecer sinergias y seguir avanzando en la complejidad y multidimensionalidad del fenómeno

Familia, movilidad geográfica y tecnologías de la información y la comunicación en España. ¿Una oportunidad o un factor de aumento de la desigualdad social? José Manuel García Moreno i Laura Feliciano Pérez (Universidad de Málaga)

La virtualidad de las relaciones sociales se está convirtiendo en un signo distintivo de las sociedades impactadas por las tecnologías de la información y la comunicación (TIC). Dicha virtualidad afecta a todos los ámbitos de la vida social y, entre ellos, a la familia que, como agente social básico, está en un constante proceso de adaptación a los cambios estructurales que supone la sociedad red, la sociedad de la información. Es en este contexto en el que interesa analizar cómo es el proceso de movilidad espacial – geográfica de los españoles, cuando ésta es favorecida por la presencia de las TIC en relación con la familia. Para dar respuesta a este objetivo, se presentarán datos de dos estudios del Centro de Investigaciones Sociológicas (estudio 3.057 y estudio 3.131) dedicados a conocer el Impacto de las TICs en la Familia en España. El análisis nos ha permitido concluir que cuanto más se usan software de mensajería instantánea y redes sociales virtuales (factores de uso) mayor es la probabilidad de que exista movilidad geográfica como consecuencia de las TICs y en relación a la familia. Además, esa misma probabilidad es mayor en los hombres que en las mujeres, cuando la edad es inferior a los 44 años y cuando el nivel de estudios es medio – elevado (factores socio – demográficos); disminuyendo en las clases sociales inferiores (factores de estatus); y aumentando cuando el uso de las TICs facilita que las familias se vuelvan más eficaces y competentes, que se relacionen más con familiares que viven lejos y que hagan nuevos/as amigos/as (factores de consecuencias de las TICs en las familias).

DIVORCIO Y CORRESPONSABILIDAD

Actitudes y opiniones de la población ante la institución familiar y el divorcio. Singularidades de las familias militares. Rafael Alcázar Ruiz i Raúl Ruiz Gallargo (Universidad de Alicante).

Las familias en España han cambiado enormemente durante las últimas décadas y también han sido agentes de cambio social. Las familias militares no viven ajenas al cambio social al que asistimos. Entre las similitudes, los resultados muestran que la población civil y militar comparten el mismo modelo de familia ideal. Sin embargo, existen diferencias estadísticamente significativas en cuanto a la distribución de las tareas del hogar y las actitudes hacia el divorcio y la custodia compartida. En este estudio se han explorado las diferencias y similitudes entre la población civil y militar en lo que concierne a la valoración, actitudes y opiniones sobre la institución familiar.

Efectos del divorcio en el apoyo paterno filial durante el proceso de emancipación juvenil en Europa. Guadalupe Quintana Gutiérrez (Universidad de Málaga)

En esta comunicación se presentan los avances de una tesis doctoral aún en proceso. El marco teórico del que parte considera las particularidades culturales en los países de los distintos regímenes de bienestar de Europa que configuran las relaciones familiares. Diversos estudios apuntan que las relaciones familiares en los países mediterráneos, entre los que se encuentra España, se caracterizan por un marcado familismo - familias las principales proveedoras de bienestar a sus miembros-. En este sentido, autores como Moreno Mínguez, et al. (2012) o Gaviria (2002) han encontrado correspondencia entre los regímenes del bienestar y la forma en que los jóvenes transitan a la vida adulta. En los países mediterráneos prima el apoyo mediante la proximidad física, favoreciendo una mayor prolongación de la estancia en casa de los padres: retraso de

la edad de emancipación residencial como estrategia familiar. Sin embargo, no se ha estudiado si distintos modelos familiares suponen distintas formas de apoyo familiar en este proceso.

Partiendo de este marco, el objetivo principal de esta investigación es conocer las estrategias familiares de apoyo paterno-filiales de familias de padres divorciados/separados y familias biparentales en los distintos regímenes de bienestar europeos.

Para ello, se ha realizado un análisis cuantitativo de los datos procedentes de la octava ola de la encuesta SHARE (2020) (n=35.423) distinguiendo 3 dimensiones de apoyo paterno-filial: emocional, económico y residencial. Los resultados preliminares muestran que, dentro de las particularidades de apoyo paterno filial características en cada régimen de bienestar, los hijos de padres divorciados/separados son las más desfavorecidas.

Estos resultados sugieren un estudio cualitativo con el objetivo de conocer si estas diferencias cuantitativas también se traducen en diferentes trayectorias de emancipación, así como en las causas más subjetivos de estas diferencias.

Dinámicas y retos del postdivorcio: un análisis del ámbito laboral y la conciliación. José Manuel Jiménez Cabello (Universidad de Málaga), Jesus Jurado i Diego Becerril (Universidad de Granada)

El número de divorcios en España se ha situado en un nivel medio europeo, siendo relativamente significativo, sobre todo si lo comparamos con su entorno mediterráneo, donde encabeza claramente estos procesos. Concretamente en Andalucía, territorio en el que se sitúa esta investigación, se produjeron 16.267 divorcios (ENSD, INE).

Esta CA ocupa, prácticamente, un quinto del total de los divorcios producidos en España (ENSD, INE), dando una idea de la dimensión y reto que implican los procesos de ruptura familiar. Además, desde hace más de una década el porcentaje de divorcios que implican hijos menores está en torno al 53%-56% (unos 9.700 menores).

De entre la amalgama de retos y desafíos que implica el postdivorcio, destacan los manifiestos y latentes de dos dimensiones; actividad laboral y conciliación. Así, el objetivo general de la presente investigación es analizar como ambas dimensiones se ven afectadas durante esta etapa y que retos presentan según regímenes de convivencia (a saber, custodia compartida y exclusiva)

La metodología utilizada es cualitativa, mediante la realización de entrevistas semi-estructuradas a ambos miembros del exmatrimonio.

Los resultados proporcionan un mejor conocimiento de las dinámicas y desafíos que el divorcio supone tanto para progenitores y descendientes menores en referencia al papel de la actividad laboral y la conciliación. Así, en referencia a la primera dimensión se observa la importancia que tienen aspectos como el horario laboral, las perspectivas laborales y los ingresos de cada excónyuge en el postdivorcio. Junto a esto destaca la relevancia de aspectos ligados a la conciliación como la distribución de los tiempos, el apoyo de las redes familiares o de amistades, o lo que sucede con el hogar familiar. Por último, los resultados hallados permiten observar determinadas necesidades relacionadas con la conciliación que pueden conducir a la puesta en marcha de políticas encaminadas a cubrir ciertas dificultades.

Entendiendo el concepto de pareja. ¿Qué significa tener pareja en la actualidad? Olga Jiménez Rodríguez i Nadia Khamis Gutiérrez (Universidad de Málaga)

Las dinámicas de pareja y los procesos de emparejamiento y rupturas están experimentando importantes cambios en la sociedad actual, pero también se está produciendo una alteración en la percepción y significado del término pareja, especialmente en las generaciones jóvenes. El propósito de este estudio es analizar las diferencias y similitudes existentes en cuanto a la definición del concepto de pareja que hacen los españoles según factores como: la tenencia o no de pareja, el tipo de pareja y características demográficas como el sexo y la edad. Para ello se va a emplear información obtenida a partir del proyecto GESTIM (La gestión de la intimidad en la sociedad de la información y el conocimiento. Parejas y rupturas en la España actual), financiado por la Fundación BBVA. Se han realizado entrevistas en profundidad a 27 parejas de diferentes tipologías (matrimonios, cohabitantes, homosexuales, LAT, sin hijos por decisión y reconstituidas), y 9 grupos de discusión, considerando diferentes intervalos de edad (de 18-29, 30-55 y 56 años o más), y el criterio ruralidad/urbanidad. En función de la situación sentimental y las características sociodemográficas se incluyen o eluden diferentes elementos en la definición que se hace del término “pareja”, como el amor, el cariño, el compañerismo, el compromiso, la compañía, la complementariedad, la libertad o la independencia. Conocer la valoración y significados asociados a la pareja es fundamental para comprender el funcionamiento del mercado de emparejamientos y la esfera sentimental.

Nuevas dinámicas de parejas en la sociedad digital: ¿Las TIC mejoran o dificultan la comunicación en las relaciones de pareja? Nadia Khamis Gutiérrez i Olga Jiménez Rodríguez (Universidad de Málaga)

La implantación masiva de las nuevas tecnologías está transformando todos los procesos cotidianos, de modo que configura una nueva forma de interacción social, entre las que destaca las que se dan en la pareja. Investigaciones previas suelen destacar que el uso de las TIC perjudica y reduce la comunicación cara a cara entre los miembros de una relación, porque es común que se centren en los procesos de interacción con familiares y amigos. Sin embargo, esta investigación pone el foco de análisis en otra perspectiva, insertándose en la propia dinámica de la pareja. Por tanto, el principal objetivo consiste en determinar cómo afectan distintos usos que pueden dar las parejas a las nuevas tecnologías, sobre la comunicación entre ambos.

Esta investigación se aborda con metodología cuantitativa y cualitativa. Para la parte cuantitativa se han empleado los barómetros de marzo del CIS de 2015 y 2016, en el que se incluyen preguntas sobre el uso de tecnologías de la comunicación. Para la parte cualitativa se han utilizado entrevistas en profundidad de parejas realizadas en el proyecto GESTIM (La gestión de la intimidad en la sociedad de la información y el conocimiento. Parejas y rupturas en la España actual), financiado por la Fundación BBVA. Los resultados muestran que existe un uso cada vez más frecuente para coordinar tareas domésticas y responsabilidades del hogar. Esto lleva asociado una connotación positiva para la pareja, que observa las TIC como una ventaja en la coordinación y comunicación entre los miembros. Asimismo, el escenario postpandemia y el avance acelerado de las nuevas tecnologías en el hogar prevé un uso cada vez más amplio y organizado.

La actitud corresponsable en el reparto del trabajo doméstico. Jesús Jurado Serrano i Laura Ruzafa Torrejón (Universidad de Granada)

La literatura sobre la división del trabajo doméstico continúa señalando la existencia de una brecha de género en el reparto doméstico en parejas heterosexuales. A pesar de esta brecha, los estudios muestran la existencia de lógicas corresponsables de reparto doméstico donde ambas partes están comprometidas con la igualdad de género. Aunque el reparto corresponsable sigue sin ser predominante, lo cierto es que esta actitud es una realidad que resulta relevante conocer.

A través de los discursos de mujeres y varones de parejas convivientes, esta comunicación tiene como objetivo identificar y analizar las distintas dimensiones de la actitud corresponsable con el reparto doméstico que subyace en las parejas que tienen una concepción igualitaria del trabajo doméstico. La muestra está compuesta por 22 parejas heterosexuales de doble ingreso entrevistadas individualmente, siendo en total 44 las entrevistas realizadas. De esta muestra se recogen aquellos discursos de parejas que permiten analizar las diferentes dimensiones de la actitud corresponsable. El estudio se ha realizado haciendo al mismo tiempo uso del enfoque de género y el análisis sociológico de los discursos.

Los resultados muestran que la actitud corresponsable se caracteriza por tres dimensiones o aspectos. La primera es que este tipo de actitud no genera mecanismos de resistencia activa o pasiva a la hora de negociar el reparto doméstico. No hay evasivas ni intentos de control sobre el trabajo doméstico o al menos éstas quedan en suspenso en favor de una relación igualitaria. En segundo lugar, las parejas actúan bajo el principio de compensación. Lo cual supone mantener la atención en las labores que está realizando la otra persona y el tiempo que invierte en ello. En tercer lugar, la actitud corresponsable no moviliza otros aspectos o recursos que están en juego en la relación como forma de evitar el trabajo doméstico.

FORMAS DE CONVIVENCIA

Nueva panorámica de las formas de convivencia en España, 2021. Pau Miret Gamundi (Centre d'Estudis Demogràfics, Universitat Autònoma de Barcelona)

Los profundos análisis de familia que bebían de los censos de población deben redirigir su búsqueda de información, pues estos recuentos han desaparecido, hacia lo que a partir de ahora será una amplia “Encuesta de Características Esenciales de la Población y las Viviendas”, que nace en el año 2021 con voluntad de periodicidad quinquenal y enfocada a las personas no institucionalizadas que residen en España. Esta nueva fuente de datos permite construir una matriz de relaciones de parentesco en el hogar entre todos los miembros que lo forman, pudiéndose elaborar con ello una tipología de las unidades domésticas y del número de personas que residen en ellas, con una escala territorial que distingue los municipios de más de 50.000 habitantes junto con las capitales provinciales que no lleguen a este nivel poblacional. La muestra en 2021 se compone de 424.493 individuos enmarcados en 172.444 hogares en 202 unidades territoriales (152 municipios más 50 restos provinciales). La comunicación realiza una primera tipología de los hogares y de la población que reside en ellos, en función de si estos incluyen un núcleo familiar, definiendo como tal a la existencia de una relación de pareja, de filiación o ambas. En una primera descripción encontramos que un 37% de los hogares están compuestos por al menos una pareja y sus descendientes, viviendo en ellos el 56% de la población. Un 29% de los hogares carecen de núcleo familiar alguno y en ellos reside un 13% de la población. Un 22% son hogares formados como mínimo por una pareja (sin hijos/as) y enmarcan a un 18% de la población. Finalmente, un 12% son hogares monoparentales y convive un 13% de la población. El análisis seguirá con una descripción de los patrones de edad y sexo a nivel individual según tipos de hogar.

Aproximació a la presència de realitats no-monògames dins la societat espanyola. Alba Parada Martínez, Antonio Emiliano Meza Moulian i Víctor Peri Coromina (Universitat de Barcelona).

L'objecte d'estudi de la present investigació és l'anàlisi de la presència de persones que es relacionen mitjançant models no-monògams dins l'Estat espanyol, l'aprofundiment en el coneixement de les seves realitats quotidianes i l'aproximació sobre a quins sectors poblacionals hi ha una major tendència a seguir aquest tipus de vinculacions.

En l'actualitat, s'estan presentant una sèrie de canvis a les formes que pren la institució familiar, creixentment caracteritzada per una major diversitat i flexibilitat a les formes d'emparellament. El procés de

globalització retroalimenta aquesta tendència, generant societats més multiculturals. Tanmateix, la percepció de les relacions sexoafectives s'està veient modificada pel procés d'individualització i la volatilitat d'aquestes. Durant els últims anys sembla que cada vegada hi ha una major visibilització dels models no-monògams. Així, la hipòtesi principal és que el sorgiment de persones que estableixen aquests models està augmentant en els últims anys, especialment entre el jovent.

El marc teòric parteix de l'ús del concepte "no-monogàmies" com a terme paraigües que engloba una àmplia diversitat de models relacionals, diferents en les seves particularitats, però amb un denominador comú: el rebuig de l'exclusivitat romàntic-sexual a l'hora de vincular-se simultàniament, conscientment i consensuadament amb altres persones. La metodologia emprada en aquest estudi és la cerca bibliogràfica qualitativa, la consulta de fonts de dades quantitatives on s'ha investigat aquesta qüestió i l'etnografia virtual d'espais de trobada i expressió de persones que mantenen aquestes vinculacions.

La recerca científica sobre aquest tipus de relacions és escassa i no abasta tota la seva complexitat amb prou profunditat. Malgrat això, hi ha evidències que entre les generacions més joves es dona una major acceptació general de la seva viabilitat. Així, pretenem fer una valoració de la necessitat d'incentivar més recerca, de cara a la futura elaboració de polítiques públiques i socials que recullin aquesta diversitat familiar emergent.

Modelos de familias con animales domésticos. Zeus Sergio Domínguez Rubio (Universitat Jaume I), Laura Ruzafa Torrejón (Universitat Jaume I) i Diana Jareño Ruiz (Universidad de Alicante)

Las formas familiares en constante cambio se transforman al unísono de los rápidos acontecimientos sociales, permitiendo ampliar las tipologías de familia. Ante este escenario, la presente investigación realiza un análisis de las estructuras familiares de la Comunidad Valenciana, atendiendo a los diferentes modelos e incorporando la variable del animal doméstico. El cambio de pensamiento de la sociedad en torno a las relaciones con los animales y su entorno y las modificaciones de ley implantadas en el estado español, promulgan un acercamiento de los animales domésticos al ámbito familiar y la atención a su bienestar. El objetivo es observar las relaciones que se establecen con el animal una vez es considerado como familia y perfilar la tipología familiar. Para ello se ha realizado una investigación cuantitativa mediante la recolección de datos primarios a través de la creación de un cuestionario. Los resultados muestran el tipo de dinámicas y comportamientos generados hacia el animal y estas se catalogan dentro de los diferentes perfiles familiares ya definidos. También se analizan las conexiones entre la relación generada con el animal y con el resto de miembros familiares.

¿Por qué se elige no tener hijos? Evolución y razones. José Manuel Jiménez Cabello (Universidad de Málaga)

En España, según datos del INE (2020), la tasa de fecundidad ha caído hasta 1,18 hijos por mujer. Esto encuentra relación con diversos aspectos entre los que se encuentra el aumento de la infertilidad voluntaria. Así, aparecen nuevos conceptos de parejas y hogares que son cada vez más frecuentes, como los childless o los child free. El estudio de las parejas sin hijos por elección es un objeto de investigación, especialmente sociológico, que ha sido poco trabajado en nuestro país.

Por ello, esta investigación tiene por objetivo: 1) caracterizar a las parejas que deciden no tener hijos y 2) conocer las razones que empujan a las parejas a tomar esta decisión. Para su estudio se ha optado por parejas donde la mujer tenga más de 40 años y no haya tenido ningún hijo. Se utiliza tanto metodología cuantitativa (datos de la Encuesta de Fecundidad, 2018; INE) como cualitativa (entrevistas semi-estructuradas).

Los principales resultados indican que la cantidad de mujeres y hombres con cuarenta o más años que eligen no tener hijos no es baladí. En relación a esta decisión, variables como el nivel educativo, tipo de unión o nivel de ingresos, entre otras, aparecen relacionadas con esta elección. En segundo lugar, en cuanto a las

razones que motivan la decisión de no tener hijos, los factores relacionados con la aparición de conflictos/dificultades en el ámbito laboral o la reducción de la libertad personal se muestran como decisivos en la comprensión de la elección.

RETOS DE LA PARENTALIDAD

Arrepentimiento parental. Pedro Romero Balsas, Gerardo Meil (Universidad Autónoma de Madrid) i Dafne Muntanyola Saura (Universitat Autònoma de Barcelona)

In this first study of its kind in Spain, we analyse the scope of and reasons underlying paternal and maternal regret. Research on parental regret, a subject only recently broached by analysts, tends to focus on motherhood. Regretting fatherhood has been only scantily researched.

In this presentation 1) we show the scope of regretting motherhood and fatherhood in Spain and 2) we test the effects of intensive mothering/fathering, the use of different care resources, economic and employment conditions, and satisfaction with respondents' partnership on their regret for having children in mothers and fathers.

The analysis is based on an online survey of parents of children under 7 years old (QUIDAN Survey). A total of 3100 parents were interviewed, with the sample evenly distributed by sex and youngest child's age, and proportional by parents' highest level of schooling and place of residence. The two weighted subsamples used in this article included 1374 fathers and 1.376 mothers. The hypotheses are tested with logistic regression.

With respect to regretting motherhood, intensive mothering, understood as time devoted to childcare, is not linked to a greater probability of regretting. What increases the emotion of regretting is the perception of negative consequences of having children on the career. Also, as indicated by Donath (2016), dissatisfaction with their couples and therefore with the familiar project increases the regret of become mother.

Regarding regretting fatherhood, the social factors associated with a greater likelihood of regret include circumstances that challenge men's role as primary breadwinner, a negative impact of fatherhood on job career, a high dependence on grandparents for balancing working and private lives and partnership dissatisfaction. A relationship between intensive fathering and regret could not be observed.

The findings show the extent of paternal regret to be fairly limited, similar to the proportion reported for maternal regret. Familiar circumstances and working circumstances are key to understand paternal and maternal regret. However, meanwhile paternal regret is associated directly with working circumstances, maternal regret is independent of the working situation but not of the negative consequences of motherhood on the job career.

References:

Donath, O. (2017) Regretting motherhood. A study. North Atlantic Books.

No es magia, es voluntad: Visibilizando el Filicidio en España. Diego Becerril (Universidad de Granada)

Que un progenitor mate a su propio hijo provoca un gran impacto social. Cuando ocurre, hay una respuesta política y social inmediata, especialmente si es varón quien mata. Cuando es la madre, la corriente social intenta explicar el comportamiento y muchos se preguntan cómo no existe una contabilidad oficial de todos los filicidios.

Este trabajo tiene como objetivo cuantificar el filicidio en España desde análisis secundarios de fuentes oficiales. Si existen informes e interés en el maltrato hacia los hijos, desde lo público (Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030 o Consejerías Autonómicas) y desde lo privado (Fundación ANAR o Save The Children), el filicidio es un aspecto mucho menos investigado.

Los antecedentes de investigación son muy escasos, considerando la gravedad del filicidio, quizá por su escasa presencia. En cuantificación, destaca el trabajo del Centro Reina Sofía (2008), referido al periodo 2004-2007; en análisis y caracterización, el más reciente de Barón et al (2021).

Las fuentes utilizadas en la investigación provienen del Consejo General del Poder Judicial en distintas publicaciones: Informe de Víctimas Mortales (2006-2008); Estudio de Sentencias (2014-2016); y Datos de Justicia (2020-2021). Del Ministerio de Igualdad se obtienen, de forma más sesgada, los menores muertos por violencia de género. Para conocer el marco general de muertes en menores, se utiliza el Portal Estadístico de Criminalidad del Ministerio del Interior.

Los resultados evidencian, de entrada, el desinterés que existe en España por contar con fuentes objetivas y estables que visibilicen el filicidio. En segundo lugar, la prevalencia del filicidio es baja en España, por lo que las tendencias son muy variables. La casi única conclusión evidente es que las madres cometen más filicidios que los padres y que los filicidios contabilizados por violencia de género son una minoría dentro de la muerte de menores en España.

Representaciones sociales de la maternidad y la paternidad mediante Técnicas de Reproducción Humana Asistida según género y posición en el curso de la vida. Gloria Lynch (Universidad Nacional de Luján, Argentina)

El objetivo de este trabajo es describir las representaciones sociales sobre la maternidad y la paternidad mediante Técnicas de Reproducción Humana Asistida (TRHA) según género y posición en el curso de la vida. Específicamente, la pregunta a responder es: ¿cuáles son las diferencias en dichas representaciones entre varones y mujeres de distintas cohortes de nacimiento? Se fundamenta conceptualmente en la Teoría de las Representaciones Sociales, (Jodelet); los Estudios de Género y Maternidad (Tarducci, Berardi) y el Enfoque del Curso de la Vida (Elder, Levy) que articula las biografías con el contexto. La metodología consistió en un estudio cuantitativo, descriptivo y comparativo. Se usó un cuestionario semiestructurado administrado en modalidad on line. Los resultados preliminares, en consonancia con la bibliografía relevada, muestran que las transformaciones en las identidades, en las relaciones y roles y de género fueron complejizadas por la posibilidad de diferenciar la parentalidad biológica tradicional de la resultante del uso de TRH. En efecto, nuestros hallazgos indican que entre un 15 % y un 25% de los entrevistados identifica a la “madre” con la “madre biológica” y al “padre” con el “padre biológico”. Sin embargo, cuando se trata de parejas conformadas por dos varones, la asimilación de la maternidad con la “maternidad biológica” aumenta al 40%, mientras que otro 40% considera que “no hay madre”. En el caso de parejas constituidas por dos mujeres, los guarismos sobre la “paternidad” replican los antedichos. Llama la atención que cuando se trata de mujeres solas, se considera que el niño “no tiene padre”; mientras que, se trata de varones solos, el 70% asegura que la “madre” es la “madre biológica”. Todos los resultados son sensibles al tipo de técnica, el género y la edad de los entrevistados y, sin lugar a dudas, movilizados por prejuicios y estereotipos y generadores de debates éticos.

An autoethnography on female managers and infertility: the catastrophic failure of Spain's natality policies. Vanessa Damiano Sánchez (Universitat de Barcelona)

The aim of this autoethnography is to extract a moral effect of the personal narrative of a woman from the generation with the lowest fertility rate in the history of Spain. The relevance of this study is framed by the opportunity to situate individuals, from an emotional perspective, in a specific sociocultural context. A critical text that reflects the belief that the act of writing is not only a way of saying but a way of knowing, a method of discovery and analysis. The article uses process tracing methodology along historical events of the life course of a woman who after succeeding in her professional career as a finance executive decides to become a mother at the age of 34, achieving her goal 15 years later. The historical setting corresponds to the explosion of neoliberalism in Southern Europe experienced by the generation living its first years of life in the convulsive Spanish democratic transition. To create the historical succession of events, a large amount of documentary material has been used, including data from medical records, personal documents such as photographs or diaries, legal material such as bureau fax, letters or even sentences and labor documentation such as e-mails and other documents drawn up within the framework of the labor relationship

De colisiones y renunciias. La experiencia de la crianza en madres con horarios laborales no estándar. Sandra Obiol Francés i Alícia Villar Aguilés (Universitat de València)

La comunicación presenta los principales resultados de una investigación realizada para comprender mejor la relación conflictiva que mantienen en nuestra sociedad el trabajo de cuidados y el trabajo remunerado que se ve agravada por la creciente precarización del empleo (Standing, 2003; Durán, 2018). Centramos el foco del análisis en aquellos empleos con horarios no estándares (trabajo a turnos o por proyectos, trabajo en festivos, etc.), dado que en investigaciones previas hemos podido constatar sus grandes dificultades en hacer asumible la confluencia de cuidados y empleo.

A través de encuestas y grupos focales, hemos identificado los momentos en los que ambos trabajos entran en conflicto (colisionan) en el periodo de crianza y en cómo las madres consiguen, o no, resolverlos. Durante dos semanas estuvimos en contacto con 17 madres con hijas/os menores de 12 años siguiendo los momentos en que las demandas laborales y las de crianza se mostraban incompatibles y cómo abordaban esta incompatibilidad.

Los resultados de nuestro trabajo permiten identificar las constantes renunciias de las mujeres entrevistadas, de mayor envergadura en cuánto más frágil es su posición en la estructura social, que suponen un empeoramiento de sus condiciones de vida y de las de sus hijos e hijas.

Referencias

Durán Heras, María Ángeles (2018). La riqueza invisible del cuidado. València: Universitat de València.

Standing Guy (2013). El precariado. Una nueva clase social. Barcelona: Pasado y Presente.

Corresponsabilidad y agencia en la conciliación de trayectorias laborales, familiares y personales en Chile y España. María Jesús Chaparro-Egaña (Universitat de Barcelona)

Numerosos actores emplean el concepto de corresponsabilidad, como solución clave para abordar la conciliación laboral, personal y familiar. Sin embargo, se requiere de mayor discusión teórica e investigación empírica en torno este concepto. ¿Cómo se define la corresponsabilidad en distintos contextos sociales y políticos? Esta investigación doctoral se formula con el objetivo de indagar en las definiciones institucionales y de las propias familias sobre la corresponsabilidad, y cómo éstas afectan sus capacidades de agencia.

¿De qué maneras los valores de corresponsabilidad se plasman en las prácticas familiares? ¿De qué maneras usos compartidos de licencias parentales mejoran o no las capacidades de agencia de los hombres y mujeres en la conciliación de sus trayectorias laborales y familiares?

Aplicando el enfoque teórico de las capacidades (Sen, 1992), desarrollado por Mara Yerkes, Ingrid Robeyns y Barbara Hobson, se abordan las desigualdades de género, en perspectiva del curso vital, y la influencia del entorno en el desarrollo de la capacidad de agencia.

La investigación responde pregunta: “¿Cómo la corresponsabilidad se transforma en un generador de agencia en hombres y mujeres para la conciliación de trayectorias laborales, familiares y personales?”

En un estudio comparativo entre España y Chile, con parejas de doble ingreso, con hijos e hijas en edad inicial y escolar, se analizan las estrategias familiares para gestionar la corresponsabilidad, indagando cómo se define el concepto, como se experimenta en términos de prácticas familiares y cómo, desde el uso de medidas de conciliación, se fortalecen la capacidad de agencia de hombres y mujeres para la conciliación de sus trayectorias laborales, personales y laborales. En esta contribución se presentará el planteamiento metodológico y conceptual y resultados de la primera parte de la investigación realizada en España (revisión de documentación institucional, entrevistas a expertos y a 15 familias). Se presentan las definiciones, procesos de decisión y ajuste, efectos e impactos en tiempos de trabajo doméstico y cuidados, y cómo ello, junto con otros factores complementarios, afectan la generación de capacidades de agencia de hombres y mujeres, para la conciliación de sus trayectorias laborales, personales y familiares.

POLÍTICAS

El análisis de impacto familiar: una herramienta para diseñar políticas públicas aplicando una perspectiva de familia. Pablo Redondo Mora i Pablo García Ruiz (Universidad de Zaragoza)

En el marco de la corriente de mejora regulatoria impulsada por la Comisión Europea, España introdujo en 2015 la obligación de evaluar el posible impacto sobre las familias de las propuestas normativas tramitadas a nivel parlamentario.

Los responsables de realizar estos análisis son los organismos encargados de proponer cada norma y su objetivo es obtener información de calidad que sustente el diseño de políticas públicas basándose en evidencias científicas.

Sin embargo, estos análisis no están aportando los resultados esperados, pues, en la mayoría de ocasiones, se concluye que las normas no tienen impacto sobre las familias, sin hacer ningún tipo de justificación ni incluir datos que así lo demuestren. Esto se debe, principalmente, a que, como no se han elaborado unas directrices claras sobre las fuentes, técnicas y procedimientos que se deben emplear, los análisis no se están realizando por falta de conocimientos específicos.

Ante esta situación, el objetivo de este trabajo es diseñar unos procedimientos e instrumentos de evaluación que faciliten al personal de las administraciones públicas la realización de estos análisis.

Para diseñar estos procedimientos e instrumentos, se han hecho estudios de caso analizando experiencias similares llevadas a cabo en otros países. Por otra parte, se ha realizado un análisis de contenido de las evaluaciones de impacto normativo en la familia realizadas en 2021, con el fin de detectar sus carencias y

fortalezas. También se ha analizado un conjunto de normativas estatales y autonómicas en materia de familia, lo que ha permitido identificar los ámbitos del bienestar familiar relevantes a nivel gubernamental. Y, finalmente, se van a realizar entrevistas y talleres grupales con técnicos de la Administración responsables de realizar estos análisis, para así adaptar los procedimientos e instrumentos a su necesidades y competencias.

Como resultado de esta tesis doctoral, se espera obtener un manual que sirva como referencia para realizar los análisis de impacto normativo en la familia.

El análisis de impacto familiar: una herramienta para diseñar políticas públicas aplicando una perspectiva de familia. Pablo Redondo Mora i Pablo García Ruiz (Universidad de Zaragoza)

En el marco de la corriente de mejora regulatoria impulsada por la Comisión Europea, España introdujo en 2015 la obligación de evaluar el posible impacto sobre las familias de las propuestas normativas tramitadas a nivel parlamentario.

Los responsables de realizar estos análisis son los organismos encargados de proponer cada norma y su objetivo es obtener información de calidad que sustente el diseño de políticas públicas basándose en evidencias científicas.

Sin embargo, estos análisis no están aportando los resultados esperados, pues, en la mayoría de ocasiones, se concluye que las normas no tienen impacto sobre las familias, sin hacer ningún tipo de justificación ni incluir datos que así lo demuestren. Esto se debe, principalmente, a que, como no se han elaborado unas directrices claras sobre las fuentes, técnicas y procedimientos que se deben emplear, los análisis no se están realizando por falta de conocimientos específicos.

Ante esta situación, el objetivo de este trabajo es diseñar unos procedimientos e instrumentos de evaluación que faciliten al personal de las administraciones públicas la realización de estos análisis.

Para diseñar estos procedimientos e instrumentos, se han hecho estudios de caso analizando experiencias similares llevadas a cabo en otros países. Por otra parte, se ha realizado un análisis de contenido de las evaluaciones de impacto normativo en la familia realizadas en 2021, con el fin de detectar sus carencias y fortalezas. También se ha analizado un conjunto de normativas estatales y autonómicas en materia de familia, lo que ha permitido identificar los ámbitos del bienestar familiar relevantes a nivel gubernamental. Y, finalmente, se van a realizar entrevistas y talleres grupales con técnicos de la Administración responsables de realizar estos análisis, para así adaptar los procedimientos e instrumentos a su necesidades y competencias.

Como resultado de esta tesis doctoral, se espera obtener un manual que sirva como referencia para realizar los análisis de impacto normativo en la familia.

The 'class paradox' in access to work-life balance policies in the workplace: a study of the allocation of domestic and care work among young-adult couples with children. M. José González (Universitat Pompeu Fabra) i Marta Seiz (Universidad Nacional de Educación a Distancia)

Most of the measures designed to facilitate the reconciliation of work and family life for employed parents in Spain are used by middle-class families and employees with stable working conditions. However, research indicates that these families do not necessarily achieve a more equal sharing of household and care tasks than working-class families. This 'class paradox' - which has much to do with the expectation of very long working hours faced by high-level professionals and the lack of affordable work-life balance options for working-class families - has been detected in liberal welfare states (UK and US), but we know little about the reality in other welfare state regimes. This paper examines whether this paradox also exists in Spain. To do so, we explore how belonging to different socio-economic groups influences the relative time spent on domestic and childcare in interaction with work-life balance measures offered at the firm level. We perform descriptive and logistic regression analyses using data from a nationally representative survey launched in July 2020. We find relevant variations in the gender division of labour across socio-economic groups and some evidence in line with the above paradox.

Universalidad, gratuidad y calidad en la atención de la primera infancia en Cataluña. ¿Quimera o realidad?. Lara Navarro Varas (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona) i Eloi Mayordomo (Diputació de Barcelona)

La atención a la primera infancia está adquiriendo una progresiva centralidad en las estrategias que se plantean hacer efectiva la igualdad de oportunidades. Esto se debe a la creciente evidencia científica de los beneficios potenciales de la misma sobre el desarrollo cognitivo y emocional de los infantes y el empleo de las madres y, sobre todo, como factor compensatorio para aquellos hogares más desfavorecidos.

Políticas desarrolladas en distintos niveles de la administración se han hecho eco de ello. A nivel europeo, el paradigma de la Inversión Social y la apuesta del gobierno del Estado Español por la Garantía Infantil Europea (GIE) prevén desarrollar los servicios dirigidos a la pequeña infancia de forma significativa en aras de conseguir un acceso universal, y hacerlo además, focalizando en la infancia en riesgo de pobreza — el objetivo para el año 2030 es el 50 % de cobertura y la gratuidad para este colectivo — y sin renunciar a los estándares de calidad y al equilibrio territorial. Este marco multinivel se complementa, en el caso de Cataluña, con la política de gratuidad del I2 impulsada en el curso 2022/23 por parte de la Generalitat, pero también con el impulso de políticas locales para ampliar el número de plazas, mejorar la accesibilidad económica (mediante el mecanismo de la tarificación social), dotar a los servicios de una mayor flexibilidad horaria y complementar con otros servicios como los espacios familiares, o las madres de día.

El trabajo que se presenta parte del diagnóstico del modelo actual de servicios para la primera infancia en Cataluña —en un escenario de gobernanza multinivel complejo que contribuye a reproducir las desigualdades sociales y territoriales existentes — para analizar la viabilidad a corto y medio plazo de los principios de universalidad, gratuidad y calidad de los servicios.

Débiles razones pedagógicas y algo más que constricciones económicas: las vigiladas ideologías tradicionales de la maternidad y otras barreras de las clases populares ante la Educación Infantil. Manuel Ángel Río Ruiz i María Ortega Gómez (Universidad de Sevilla),

Estudios recientes en distintas comunidades manifiestan los déficits de las políticas de Educación Infantil 03 (EI03 en adelante) pese a la expansión de las matriculaciones, muy desigual entre clases sociales. El éxito de las políticas de EI03 pendientes también va a depender, además de los incentivos para las matriculaciones tempranas de las clases sociales más alejadas de estos servicios, de la conexión entre la oferta de educación infantil y la diversidad de ideologías de la crianza y condiciones de posibilidad de las familias. Son pocos, pero crecientes también en Catalunya y España, los trabajos que identifican los obstáculos y brechas económicas que alejan a las familias de la EI03. Sin despreciar el clave papel de esas barreras y factores económicos, esta comunicación revela el peso de otros factores que inciden en las decisiones de matriculación incluso en condiciones de gratuidad de acceso. Fundamentalmente el peso de ideologías tradicionales vigiladas socialmente de maternidad y crianza. A ello se le suma una débil implantación social de las razones pedagógicas para matricular en EI03 pregonadas por los expertos, como revela la preferencia por redes familiares de cuidado y la priorización al elegir centros de características y facilidades asistenciales en detrimento de los proyectos y calidad educativa de los centros.

Los hallazgos en este momento se sustentan en el análisis de dos muestras de entrevistas en profundidad. La primera: 39 entrevistas a madres de clases populares, pero con distintos niveles de estudio y condiciones laborales. La segunda: 15 entrevistas a profesionales en contacto con las familias y expertos de la Educación Infantil. En una segunda fase, se espera contrastarlos con lo que, respecto a condicionantes y estrategias familiares ante la EI03 revelen varios grupos de discusión y entrevistas a madres y padres de clases profesionales.

LICENCIAS PARENTALES

Shaping gender through policy: shifting gender paradigms of parental leave in Spain. Gerard de Castro Coll (Linnaeus University, Suècia)

While most studies of parental leave policies address their impact into the social world, in this paper I make a genuine contribution to the research analysing the processes of policy formation of child-related leaves over time in Spain. More specifically, I aim to explain the transformation of this group of policies since the democratization of the country in the late 1970s until the latest reform that was adopted in 2019. In doing so, I focus on the identification of the different gender paradigms that have structured policymaking over the different reforms and on the actors that triggered the shifts. In the policy and institutional change literature, a paradigm of policy is a problematization that policymakers make of the social world that derives in specific aims of public regulation (Mahoney and Thelen, 2010; Streeck and Thelen, 2005; Hall, 1993). Moreover, I also aim to trace the influence of the European Union on the various changes, which the Europeanization literature helps to explain (Falkner et al., 2005; Börzel, 2002; Börzel and Risse, 2000). In order to answer my research question, I draw on the various laws that have regulated child-related leaves in Spain over time, on semi structured interviews with experts in this policy field and on interviews with relevant actors involved in policymaking that I explore using a qualitative methodology. My findings show that the Spanish policy has primarily aimed to ensure the employment of mothers and to generate equal conditions of labour market competition among women and men. In general, the unequal involvement in childcare within the home has been only marginally problematized. Even if the latest reform in 2019 adopted equal and non-transferable leaves for all parents, its focus remained on enhancing gender equality in the labour market.

Percepciones, estrategias familiares, usos e impactos de la regulación de licencias remuneradas por nacimiento en España: ¿igualdad de trato? ¿igualdad de oportunidades? Anna Escobedo, Gabriela Prieto i Ana Romero (Universitat de Barcelona).

En 2021 se completa en España la nueva política de permisos parentales remunerados intransferibles que equipara maternidad y paternidad, aplicando el criterio de igualdad de trato en el contexto de una política de carácter contributivo, tras el nacimiento, adopción o acogida de un hijo. Este diseño genera debate sobre su normatividad social, sobre los impactos de la igualdad de trato ante condiciones y situaciones desiguales entre madres y padres, y entre grupos sociales con acceso muy desigual al empleo de calidad. Siendo España el único país que adopta esta estrategia de solo intransferibilidad las preguntas planteadas son ¿Cómo encaja este diseño con la diversidad de situaciones familiares, valores y preferencias personales? ¿en qué condiciones este diseño aumentaría la igualdad o la desigualdad de oportunidades?

Se emplea un análisis exploratorio cualitativo a través de una selección de treinta casos familiares con bebés nacidos a partir de enero de 2021, en los que se ha entrevistado al menos a uno de los progenitores. Los primeros resultados muestran un notable desconocimiento sobre la regulación de los diferentes tipos de permisos y la forma en que pueden ser disfrutados. Se observan importantes diferencias en el acceso a la información y a las medidas de conciliación entre sectores público y privado. Condiciones y calidad del empleo explican en primer termino el uso diferencial de las licencias en la unidad familiar, si bien emergen también factores culturales que modulan bidireccionalmente esta política. Se observan diferencias en las estrategias de uso o de abandono del empleo, según el acceso a apoyos en el entorno comunitario y de la familia extensa para el cuidado de los hijos.

La evaluación del caso español quiere contribuir a la mejora y al debate internacional sobre los diseños de políticas familiares y de conciliación de la vida laboral, familiar y personal.

Closing the gender gap? The labor market effects of the 2021 paternity leave reform in Spain. Pedro Manuel Bellón Jiménez i Danislava Marinova (Universitat Autònoma de Barcelona)

After the recent reform of paternity leave in Spain, not only do Spanish fathers now enjoy on par parental leave with their partners, but they also enjoy the longest and most generous paternity leave in the OECD. The main goal of the reform was, of course, to close the gender gap in the labor market by reducing the penalties women typically face in relation to motherhood: taking career breaks, returning to work on a part-time basis, and/or income loss. It is the purpose of this paper to evaluate the impact of the 2021 reform on labor market outcomes among new cohorts of parents enjoying on par parental leave.

We rely on an original cross-sectional survey (N=3,100) administered to cohorts of parents with children born between 2018 and 2021, and thus with ample variation in fathers' leave duration (from 4 weeks in 2018 to 16 weeks in 2021). We compare labor market outcomes for mothers and fathers across these cohorts and can observe whether the gender gap in the labor market – for multiple outcomes of interest – recedes as paternity leave is extended.

Because the Spanish labor market is highly dualized, the 2021 reform could potentially exert very heterogeneous effects across segments of the labor market. For this purpose, we have oversampled individuals from low SES backgrounds, and we are able to test the effects of the reform on the labor market trajectories of parents in stable and precarious labor market situations.

Leave take-up among Spanish moms and dads after the extension of paternity leave. Danislava Marinova i Margarita León (Universitat Autònoma de Barcelona)

Leave entitlements earmarked to fathers are intended as a socially progressive policy instrument, yet this desirable effect hinges on widespread access to the benefit. Here we critically assess access to paternity and maternity leave benefits, with special attention to pre-existing inequalities in the labor market (c.f. Escot, Fernández-Cornejo, and Poza 2014). We investigate access and take-up rates in an exceptional, and perhaps pioneering, case of very generous paternity leave entitlements from a comparative perspective. Since 2021, fathers in Spain enjoy fully paid and non-transferable leave benefit that is on par with leave available to mothers (16 weeks each), making it the most generous benefit of its kind in Europe. With the entering into force of the EU Work-life Balance Directive in 2019, other European states may implement benefits similar in generosity, thus increasing the policy relevance of understanding access and take-up rates among Spanish fathers.

We first examine how access and take-up rates have evolved for cohorts of parents under paternity leave entitlements of varying lengths (from four weeks in 2018 to sixteen weeks in 2021). Our data shows a significant increase in the proportion of fathers who take the full leave benefit, and we note a modest increase in full uptake among mothers. We then examine the economic, labour market and professional situations that structure eligibility and take-up rates among mothers and fathers between 2018 and 2021. While eligibility and take-up rates show marked gendered patterns and are structured by preexisting inequalities in the labor market, we do not find evidence of a more detrimental impact of unstable labor market situation on take-up rates under the longer leave system.

We rely on an original survey administered to cohorts of parents between 2018 and 2021.

Actitudes hacia la igualdad e intransferibilidad de los permisos por nacimiento en España. Julia Cañero Ruíz (Universidad de Granada) i Danislava Marinova (Universitat Autònoma de Barcelona)

La igualación e intransferibilidad de los permisos de maternidad y paternidad, que han pasado a denominarse “permisos por nacimiento y cuidado del menor”, se ha realizado teniendo como objetivo un aumento de la corresponsabilidad de los padres y el fomento de la igualdad laboral entre hombres y mujeres en el empleo.

Sin embargo, nos hemos encontrado con la ausencia de estudios, sobre las preferencias de madres y padres en relación a los permisos, y sus determinantes.

Con un par de encuestas realizadas en otoño de 2022, que dirigimos a madres y padres en España (N=3,100) y a la población en general (N=1,800), podemos analizar las actitudes hacia la igualdad e intransferibilidad de los permisos. En primera instancia, hacemos un análisis descriptivo que, por un lado, demuestra diferencias significativas entre las opiniones de las madres, de los padres y de la sociedad general sobre estos permisos, y, por otro lado, demuestra una amplia aceptación social para la creación de nuevos permisos, como un permiso materno preparto y un permiso para la recuperación tras el parto. En segunda instancia, analizamos los efectos de determinantes de carácter socioeconómico (género, situación laboral, ingresos, etc.) y de carácter actitudinal (actitudes de roles de género, feminismo, etc.) sobre las preferencias hacia los permisos.

La ponencia contribuye a la investigación sobre las actitudes hacia las políticas familiares, en general, y hacia los permisos de nacimiento, en concreto, un campo de investigación que hasta ahora se ha centrado en casos principalmente del norte de Europa (p.e., Duvander 2014, Suecia; Brandth & Kvande 2018, Noruega; pero véase Li & Petts, 2022 en los EEUU).

APOYO FAMILIAR, SALUD Y CUIDADO

Facing the Illness of a Family Member: an Exploratory Study on the Phenomenon of Young Carers in Spain. Rita Cavallotti, Laia Pi Ferrer i Rejina M. Selvam (Universitat Internacional de Catalunya)

The severe illness of a close family member is an important shock that disrupts the family life. In the majority of serious chronic diseases, the professional, socio-institutional help is limited, and the families need to rearrange their functioning and routines. In normal circumstances, the parents are taking care of their children until they become grown up independent adults, and the children take care of their progenitors in their old age. Although to some extent this applies to the majority of societies, the natural cycle might suffer a turmoil when some progenitors experience a chronic disease when their children are still young. This paper wants to dig deeper into the living experiences of young caregivers and what has implied to them the illness of a close family member, usually a progenitor, in their lives. How do they feel and live the caring duties and experiences established with their care-dependent family member? In order to answer this question, our paper relies on qualitative data gathered from in-depth semi-structured interviews with young caregivers in Spain (N=10). The contribution of this paper is twofold. First, it provides a new empirical consideration to the ongoing investigations and social recognition of young caregivers, but from a Southern European welfare state where the family is a strong cornerstone regarding social protection. Yet the literature on this phenomenon is almost nonexistent and the social awareness is limited in these countries. Second, it illustrates another important aspect of intergenerational solidarity within the family— that is, the solidarity between children and parents in a youth stage.

COVID-19 i reorganització social de la cura: benestar, comunitat i gènere. Carme Vivancos Sánchez, Elisabet Almeda Samaranch i Màrius Domínguez Amorós (Universitat de Barcelona)

L'objectiu de la comunicació és presentar alguns dels resultats de la recerca sobre la "Reorganització social de la cura en pandèmia: benestar, comunitat i gènere" que estem duent a terme des de diversos grups de recerca de Catalunya, Euskal Herria, País Valencià i les Illes Balears. Volem analitzar els impactes socials de la COVID-19 sobre les necessitats de cures a les llars, les conseqüències que comporta en les desigualtats de gènere i en la reorganització social dels treballs de cures i el paper que hi tenen les entitats i xarxes comunitàries de suport i solidaritat. La nostra hipòtesi general és que la pandèmia de la COVID-19 i les mesures associades han significat un retorn a la llar d'algunes necessitats de cura que prèviament s'havien externalitzat, modificant les estratègies individuals, familiars i col·lectives per a donar resposta als treballs de

cura i atenció a les persones. Això ha comportat una agudització de la crisi de cures, consolidant i perpetuant les desigualtats socials, especialment aquelles que afecten el benestar de les dones, i esdevenint claus les iniciatives de solidaritat a nivell comunitari. S'evidencia la rellevància dels treballs de cura per a mantenir la sustentabilitat social actual, i els reptes que tenim per una nova reassignació social d'aquestes tasques cap a un model més just i igualitari. Partint d'una perspectiva crítica i no androcèntrica, plantejem una estratègia metodològica mixta, d'una banda, quantitativa a partir de la sistematització i anàlisi de fonts de dades secundàries de l'Estat espanyol, relacionades amb la gestió dels temps i els treballs de cura i de l'altra, qualitativa, amb entrevistes en profunditat a dones amb responsabilitats de cura i grups de discussió amb entitats socials de suport de la cura dels diversos territoris implicats en la investigació.

El efecto del covid-19 en la salud mental de las familias españolas. Antonio Luis Martínez Martínez, Juan Antonio Clemente Soler, Marcos Bote, David Rodríguez Guillén, Pedro Sánchez Vera i Mirella Martínez Rubio (Universidad de Murcia)

Un aspecto a destacar a partir de la irrupción del coronavirus en marzo del 2020, ha sido la experimentación asidua de sentimientos negativos por parte de la población, e incluso el elevado número de cuadros de ansiedad y del denominado estrés postraumático. Hechos que sin duda, evidencian un deterioro visible de la salud mental de la población a consecuencia del covid-19.

El principal objetivo de este trabajo es conocer los principales indicadores de salud mental, tales como el interés o alegría para hacer las cosas; problemas para dormir, sentimientos de ansiedad etc. y cómo le ha afectado a las familias españolas durante la pandemia.

La metodología empleada ha consistido en una búsqueda exhaustiva de referencias bibliográficas que versasen sobre la temática, además de una recopilación de datos analizando diversas fuentes de carácter secundarias, principalmente Encuesta de salud Mental realizada por el INE (2021), Informes de salud, Barómetros de Opinión del CIS, especialmente el estudio 3312 denominado "Encuesta sobre la salud mental de los/as españoles/as durante la pandemia de la Covid-19" y otras fuentes de interés.

Se hace manifiesto en múltiples investigaciones científicas (Buitrago et al., 2020; Sandín et al., 2020) las diversas secuelas de índole psicológicas que han afectado a los miembros de las familias, especialmente a los jóvenes y a los mayores, experimentando a consecuencia del covid problemas para conciliar el sueño, experimentación de sentimientos de cansancio, agotamiento, e inclusive cuadros de ansiedad y ataques de pánico en algunos momentos.

Podríamos decir que la pandemia en términos generales ha ocasionado una fragilidad en el estado de salud mental de las familias españolas

Importancia del apoyo familiar y social en pacientes con esclerosis múltiple. María Manuela Penalva Lorca i Diana Jareño Ruíz (Universidad de Alicante)

La socialización, la incorporación de conocimientos y expresión de los mismos se van adquiriendo con el contacto directo con los demás, es aquí donde el entorno familiar tiene un papel importante dentro de la socialización de todos sus componentes (Donati, 1991;2003).

Las dimensiones de la relación social son tres: la dimensión referencial, donde se encuadran los elementos subjetivos de las relaciones; la dimensión matrimonial, donde se enfatiza el ámbito de los sentimientos mutuos y proyectos compartidos; y para finalizar, la dimensión estructural, donde el vínculo y la relación entre individuos provoca una estructura formalizada de responsabilidades entre todas las partes que forma la familia (Donati, 2003).

Las relaciones dentro del seno familiar tienen un recorrido temporal donde según la etapa se producen adaptaciones de seguridad afectiva y emocional entre sus miembros (Nussbaum,1986). Por tanto, la familia en la sociedad debe ser un referente simbólico e intencional donde los vínculos de solidaridad entre las diferentes generaciones son de vital importancia (Donati, 2008). Continuando con la definición de Donati sobre la familia, cabría destacar también la aportación del entorno familiar a la salud general de la sociedad

y de sus miembros, esto quiere decir que toda buena salud social estará relacionada con la calidad relacional de la familia (Pérez, 2006).

El objetivo principal de este estudio es identificar el apoyo social y/o familiar que perciben personas afectadas con Esclerosis Múltiple dentro del núcleo familiar. Para alcanzar dicho objetivo se utilizará la metodología cuantitativa, por lo que el instrumento de recogida de información será el cuestionario: 1) Apgar familiar; 2) Escala Cope-28 y 3) Escala SESLA-S.

Dichos instrumentos se diseñaran en modalidad online y serán remitidos a las asociaciones de personas afectadas por EM del ámbito nacional, para que de manera anónima puedan recogerse los datos de la población objeto de estudio.

Este estudio nos permitirá obtener información del funcionamiento de la unidad familiar, conocer las situaciones y formas de abordar situaciones estresantes y por último evaluar la experiencia subjetiva de soledad en tres aspectos: soledad social, soledad familiar y soledad romántica o de pareja.

El cuidado como clave/detonante/catalizador de la capacidad de agencia de los individuos. María Jesús Chaparro-Egaña (Universitat de Barcelona), Carla Brega Baytelman (Utrecht University)

CAPABLE es un proyecto europeo de investigación desarrollado en 8 países de Europa (citarlos) (Yerkes, 2019). La investigación combina la recopilación de regulaciones y políticas, una encuesta comparativa a familias, y un trabajo cualitativo en 4 de los 8 países. Esta contribución presenta un avance de resultados de la fase cualitativa para el caso español (Barcelona y Pamplona) sobre conciliación de la vida laboral y familiar.

Las capacidades reflejan lo que las personas pueden efectivamente lograr. CAPABLE pregunta: ¿En qué medida las políticas de conciliación trabajo-vida mejoran las capacidades de hombres y mujeres para lograr el equilibrio entre la vida laboral y personal?

Para responder a esa pregunta, desarrollan y aplican modelos complejos de análisis derivados del enfoque de las capacidades de Sen para analizar: disponibilidad, accesibilidad y diseño de políticas trabajo-familia; qué significan estas políticas para las capacidades de hombres y mujeres para lograr un equilibrio entre el trabajo y la vida privada en sus contextos; si las políticas de trabajo-vida mejoran el bienestar individual y qué herramientas de política pública se necesitan para desarrollar políticas sostenibles de equilibrio trabajo-vida que mejoren la igualdad de género en la conciliación de la vida laboral y personal (CAPABLE, 2019).

El avance de resultado se focalizará en cómo o se gestiona el cuidado en las familias; la distribución de tiempos, valores, significados asociados y decisiones que los median, considerando elementos de entorno social y comunitario como factores de conversión analizados desde el enfoque de capacidades.

NECESIDADES Y DERECHOS DE LA INFANCIA

Familia y tiempo libre. Eladia Illescas Estévez (Universidad de Málaga) i Raúl Lucena Martínez (Universidad de Granada)

En el Barómetro Andaluz de Junio (2022), realizado por la Fundación Centro de Estudios Andaluces, se ha valorado si después de la pandemia, el tiempo libre ha adquirido una nueva importancia para las familias. Durante la pandemia, muchas familias se vieron obligadas a pasar más tiempo juntas debido a las restricciones y confinamientos, pero el tiempo libre se vio limitado por la imposibilidad de realizar actividades al aire libre y de socializar con otras personas.

Por esta razón, es por lo que se esperaba que después de la pandemia, las familias valoraran aún más el tiempo libre y lo utilizaban para disfrutar de actividades juntas y mejorar su bienestar emocional. Las familias han podido salir y hacer actividades al aire libre, como ir a parques, hacer deportes, ir a la playa, viajar, entre otros. También ha podido socializar con otras personas, lo que les permitirá ampliar su círculo social y crear nuevas experiencias.

El estudio se llevó a cabo a través de una encuesta a 3600 personas, mayores de 18 años en Andalucía, con el objetivo de conocer su experiencia en cuanto al uso del tiempo libre.

El estudio ha demostrado las diferencias entre hombre y mujeres a la hora de comprender y disfrutar del tiempo libre, así como la importancia de establecer rutinas para su uso y fomentar actividades que permitan a los miembros compartir experiencias y desarrollar habilidades individuales y sociales. Así, las personas que han logrado establecer rutinas para el uso del tiempo libre han reportado mayores niveles de bienestar emocional y satisfacción en su vida familiar. En particular, las actividades que involucran movilización, recreación y deportes han sido valoradas positivamente por las personas y su tiempo en familia, ya que les permiten compartir experiencias y desarrollar habilidades físicas y sociales en conjunto.

Necesidades sociales de niñas y niños para un desarrollo saludable y prácticas socioeducativas tendientes al bienestar común. Arnau Palou Fons i Nicolás Jorge Mylonas (Universitat de Barcelona).

Para la construcción de políticas socioeducativas que promuevan el bienestar común y la salud colectiva es necesario conocer las necesidades sociales de niñas y niños para un desarrollo saludable. Asimismo, es importante conocer la injerencia de las representaciones sociales en los modos de socialización de los adultos con niñas y niños. Y también, resulta menester tomar un posicionamiento ético respecto a prácticas socioeducativas que promueven la capacidad de sociocuidado y autocuidado.

Con abordaje interdisciplinar, desde la perspectiva sociocultural y la teoría sociogenética del desarrollo que inaugurara Lev Vygotski, en articulación con postulados de la sociología de la infancia y de la psicología social, y desde un enfoque inherente a lo que Rita Segato llama “proyecto histórico de los vínculos” y “contra-pedagogías de la crueldad”; se enmarca esta producción.

El presente trabajo expone características sociales fundamentales y necesarias en un vínculo saludable de cuidado y transmisión cultural, que una generación de adultos tiene hacia los niños y niñas durante el proceso de socialización primaria.

Asimismo, se señalan características de políticas neoliberales y patriarcales que afectan negativamente a los modos saludables de cuidado, atención y transmisión cultural a niños y niñas.

Por último, se expone una reflexión ética sobre posibles prácticas sociales a promover y fomentar en términos de bienestar común y salud colectiva —aplicables en contextos metropolitanos como el área metropolitana de Barcelona— para niñas y niños desde el nacimiento hasta que finaliza el proceso de socialización primaria.

Nutrient adequacy of food aid packages: an analysis of three organizations from Barcelona. ()

Elena Carrillo Álvarez¹, Júlia Muñoz Martínez¹, Imma Palma^{1,2}, Kubranur Günes^{1,3}, Giulia Cassucci¹ i Irene Cussó-Parcerisas¹

1 Universitat Ramon Llull

2 Instituto Nacional de Educación Física de Cataluña. Universitat de Barcelona

3 Nutrition and Dietetics, Gulhane Faculty of Health Sciences, University of Health Sciences, Ankara, Turkey

Many European welfare states are being confronted with a growing demand for charitable food aid. This issue is particularly pressing nowadays due to the current economic and political context. Food aid is aimed at alleviating food shortages due to impaired access, and several initiatives have been developed in the last decade so that food aid is more dignified. However, although nutrient deficiency can pose a major health risk, the nutritional adequacy of food aids remains unexplored. The objective of this paper is to present an estimation of the contribution of food parcels to the nutritional requirements of 4 types of households. We collected data from three food aid organizations in the metropolitan area of Barcelona, biweekly over two months.

Results show that nutrient adequacy mainly depends on the capacity of each organization in providing food and the size of the household. In general, food aid packages were short in proteins, calcium, zinc and vitamin D for a single household and almost no micronutrient requirement was met with 2 households or more. Fat and sodium content usually exceeded recommendations. Even when providing food packages adapted to the household type this was not enough to meet nutritional requirements and the risk of being food insecure increased among larger households.

Our data reflects food aid users' vulnerability to nutritional inadequacy even after receiving food assistance. Especially when not having the economic means and the required food literacy to complement these packages with a healthy and balanced diet, food aid users are at a big risk of adverse health consequences (especially children).

This research is the first one conducted in Spain reflecting the nutritional quality of food aid packages. Results are a call out for policymakers to intervene in these organizations and ensure that the food provided meets the minimum nutrient requirements of users.

Cost and affordability of a healthy and sustainable diet in Spain using the methodology of the reference budgets. Elena Carrillo Álvarez¹, Júlia Muñoz Martínez¹, Irene Cussó Parcerisas¹ Ilse Cornelis², Heleen Felanghe³, Marieke Frederickx² i Bérénice Storms².

¹ Universitat Ramon Llull

² Centre for Budget Advice and Research – CEBUD- at the Thomas More University of Applied Sciences - Belgium

³ Department of Sociology, University of Antwerp

Food insecurity is a global concern because of the physical and psychosocial burden that it entails. In high-income countries, food insecurity is mediated by the cost and affordability of food. While standardized scales like the FIES, HFIAS or HFSSM exist, the affordability of healthy diets has been proposed as an additional indicator of food insecurity. We present an estimation of the minimum cost of a healthy and sustainable diet (HSD) in Spain and its affordability when compared with the median income and social assistance benefits.

The cost of the diet was calculated using an improved through an optimized version of the reference budgets methodology, which, as a novelty, included as a departing point the Spanish food based dietary guidelines and the EFSA Dietary Reference Values. The EATLancet recommendations for a HSD were considered in the sustainable versions of the basket. The pricing of the baskets was conducted in June'22, in a widespread supermarket with average costs 10% above the cheapest one. This procedure follows the guideline for cross-country comparability developed in the H2020-EUSOCIALCIT-project.

We present results for seven types of individuals based on sex and age (from 2,5 to 65years-old), and for four types of households: 1) adult woman(30-64y), 2) couple(30-64y), 3) single woman(30-64y)+boy(14y)+girl(10y), 4) couple(30-64y)+boy(14y)+girl(10y). The results obtained show that the monthly cost of a healthy diet ranges from 81€ for 2,5-year-old children to 208€ for adolescent boys. For the four-

members household, the figure increases to 762€. Including criteria of sustainability reduces the cost to 5-12%. The budget of the food basket for an adult male represents between 12-15% of the median income in Spain and around 30% of the social assistance benefits. Overall, this work provides an overview of the cost and affordability of three food baskets based on HSD in Spain. Affordability should be evaluated in light of other necessary costs.

Las políticas familiares como políticas palanca de los ODS de la Agenda 2030. Desarrollo de una herramienta autodiagnóstica que vincula ODS y políticas

Consuelo León Llorente¹, Montserrat Gas Aixendri¹, Marc Grau Grau¹, Belén Zárate Rivero¹, Laia Pi Ferrer¹, Ana Mª Vega Gutiérrez² i Esther Raya Díez²

¹ Universitat Internacional de Catalunya

² Universidad de la Rioja

La familia atraviesa en la actualidad complejos procesos de cambio que hacen necesarias políticas públicas de apoyo más eficientes, que respondan a sus funciones y necesidades específicas en orden a la cohesión y bienestar social. Por ello y en el marco de las recomendaciones de la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible en este trabajo nos hemos propuesto analizar cómo las funciones estratégicas de las familias inciden en el logro de las metas de la Agenda y viceversa. Desde la Cátedra UNESCO de Ciudadanía Democrática y Libertad Cultural de la Universidad de La Rioja y la Cátedra de Atención a la Infancia y Políticas Familiares de UIC Barcelona, se ha diseñado una herramienta interactiva disponible on line que recoge las funciones de la familia y sus derechos en relación a los ODS, las metas y el marco legal internacional. En el diseño de la herramienta de datos abiertos, Family Goals ofrece además la posibilidad de un autodiagnóstico sobre la alineación de las políticas de familia de una determinada entidad con los ODS en base a indicadores. Para el desarrollo de este trabajo se realizó una revisión bibliográfica de modelos y políticas de familia utilizando tres bases de datos de publicaciones científicas: Web of Science, Scopus y Dialnet. La revisión se realizó desde una perspectiva multidisciplinar (áreas jurídicas, sociológicas, ciencias políticas, administración pública y trabajo social). El período de revisión fue 2010-2020 y se limitó a los artículos más relevantes en revistas científicas internacionales de prestigio. Se seleccionaron registros en inglés y español. Los conceptos de punta utilizados para la búsqueda fueron: Política Familiar/Políticas Familiares/ /Políticas Trabajo-Familia. Los registros localizados fueron: 445 WOS, 307 SCOPUS, 97 Dialnet. El estudio se completó con un análisis crítico de los estudios más relevantes en este ámbito de las políticas públicas y un análisis documental a través de webs oficiales como Naciones Unidas, Comisión Europea y OCDE.

GT11. Migracions

REFUGE-ED. Construint entorns d'aprenentatge inclusius, de suport i transformadors per les nenes i nens migrants i refugiats. Teresa Sordé Martí, Laura Gandia i Merlys Mosquera (Universitat Autònoma de Barcelona)

Segons dades recents d'ACNUR, dels 6,4 milions de refugiats en edat escolar entre els 17,2 milions de refugiats sota el mandat de l'ACNUR, l'any 2016 només 2,9 milions estaven matriculats a l'educació primària o secundària. Això vol dir que més de la meitat d'ells –3,5 milions– no van anar a l'escola. Això revela la vulneració sistemàtica al dret d'educació d'aquests menors refugiats, i posa de relleu la necessitat imperant als països d'acollida de donar resposta a aquesta demanda. En aquest marc, el projecte H2020 REFUGE-ED (xxx) sorgeix amb la finalitat de identificar, implementar i avaluar pràctiques basades en evidències en educació salut mental i suport psicosocial que han demostrat promoure l'èxit educatiu, el benestar i el sentit de la pertinença de tots els nens (De 0 a 18 anys) de cohorts de migració recents, refugiats i sol·licitants d'asil i menors no acompanyats. En aquesta comunicació, presentem resultats preliminars de com s'està duent a terme la implementació de la recerca, a sis països europeus: Bulgària, Espanya, Grècia, Irlanda, Itàlia, i Suècia. Concretament, explorem i discutim dos resultats preliminars. D'una banda, les implicacions metodològiques a l'hora d'implementar el que hem anomenat "procés dialògic de cocreació". D'altra banda, l'impacte de co-crear actuacions educatives d'èxit amb evidència de impacte social en diferents contextos segons tipus de centre pilot (escoles, camps de refugiats, centre d'acollida de menors), i l'efecte en la motivació acadèmica i les expectatives dels menors, així com també en la creació de sentit dels professionals en contribuir al reencatament amb la seva pràctica professional.

Percepciones de racismo e integración social de mujeres africanas en la ciudad de València.

Ximena Adriana Pardo Fuentes (Universidad Politécnica de Valencia).

El presente estudio aborda desde un paradigma interpretativo las percepciones que tienen las mujeres africanas residentes en València sobre el racismo y la discriminación, además de explorar como estas percepciones han influido en su integración o exclusión social. Por otra parte, se registran los recursos que han activado de manera personal o colectiva para hacer frente a dicha problemática y sus propuestas para avanzar en la solución de esta.

El interés de este estudio radica en la necesidad de paliar la escasez de investigaciones españolas referentes al racismo y la discriminación que afecta particularmente a las mujeres africanas, además de poner en el centro del análisis la óptica de las personas migrantes. Mediante la aplicación de una metodología cualitativa a través de la técnica de entrevistas semiestructuradas a mujeres africanas de diversas nacionalidades e informantes clave, se alcanzan entre otros resultados: la práctica del perfilamiento racial sin más motivo aparente que sus marcadores étnicos, la ausencia de personas africanas en diversos ámbitos de la sociedad valenciana, la falta de una perspectiva étnico-racial en los servicios públicos que dificulta el ejercicio de derechos básicos, y la integración social de éstas en base a la estrategia de la normalización de agravios sociales e institucionales. Se concluye que las narrativas eurocéntricas hegemónicas, tanto por acción como por omisión, promueven el racismo que, si bien afecta tanto a mujeres como a hombres africanos, ellas lo experimentan de

manera agravada al estar atravesades per la variable gènere tanto dentro como fuera de sus comunidades, además de estar menos visibilizadas sus problemáticas específicas.

What factors influence participation and mobilization of migrants in four European cities. Sònia Parella Rubio i Massoud Sharifi Ahmadipour (Universitat Autònoma de Barcelona)

This article explores the participation, mobilization, and representation of migrants in four European cities: Girona (Spain), Sofia (Bulgaria), Avezzano (Italy), and Athens (Greece). The focus of the study is on two primary inquiries: How do migrants mobilise and participate in the local public and political spheres in these cities? And, integrally connected with the first goal: identify factors that could determine the forms and intensity of migrants' participation and mobilisation. Following political process theory, we argue that the participation and representation of migrants in the political arena depend on both institutional opportunities and the internal dynamics of migrant communities. We confront our arguments with data from an AMIF project on increasing the participation of migrants in matters affecting them. The data used in this study was obtained from a variety of sources, including 24 focus groups, 25 qualitative interviews, and an online survey (with a sample size of 174 respondents), which were conducted with migrants, members of civil society organisations and the public administration. The findings indicate that migrants tend to primarily engage with migrant associations and the voluntary sector, with minimal involvement and representation in formal political processes and policymaking. It is found that three crucial factors explain the political mobilisation and participation of migrants: i) access to institutional opportunities; ii) the migrants' position in socio-political networks; and iii) the presence of influential allies. Nonetheless, the capacity of migrants to build consensus and motivate diverse communities can influence the forms and intensity of their participation in the political process and filter the nature and extent of political opportunities available to them.

TER@PIA TRANSNACIONAL: La telepsicologia amb migrants a Catalunya Thales Speroni i Carlota Solé (GEDIME/Universitat Autònoma de Barcelona).

Aquesta comunicació tracta sobre els resultats d'un estudi exploratori sobre la telepsicologia transnacional a Catalunya. La telepsicologia transnacional és un servei de teràpia on el pacient i el psicòleg estan separats geogràficament i utilitzen instruments electrònics per comunicar-se de manera sincrònica. La primera part presenta els conceptes i marcs interpretatius per analitzar les dinàmiques de transnacionalització i digitalització. La segona part descriu les estratègies metodològiques utilitzades durant l'estudi exploratori. La tercera part es centra en els resultats empírics, que s'analitzen a través de quatre eixos: la relació entre migració, telepsicologia i pandèmia; les formes i motius que van portar els migrants a utilitzar els serveis transnacionals de telepsicologia; les formes de funcionament de les sessions de telepsicologia; i les relacions entre migrants i psicòlegs. La presentació conclou amb les reflexions que emergeixen dels resultats de l'estudi exploratori i del debat acadèmic actual sobre telepsicologia i salut mental dels migrants

Diáspora colombiana: redes y dinámicas transnacionales de construcción de paz y defensa de derechos humanos. Lina Solarte Fuentes (Universitat de Girona) i Jordi Bonet Martí (Universitat de Barcelona)

Concentració d'immigrants i actituds anti-immigrants a les escoles: els efectes de la socialització de prejudicis. Josep Ubalde (Universitat de Lleida)

Les investigacions que analitzen els efectes de la concentració d'immigrants a les escoles sobre les actituds interètniques mostren resultats contradictoris. Suggestim que aquests es poden entendre tenint en compte el context actitudinal en el que es socialitzen els i les joves. Utilitzant mostres d'estudiants tant de països occidentals com no occidentals, analitzem les actituds antiimmigrants dels joves nadius mitjançant la interacció entre la proporció de població immigrant i l'entorn actitudinal (és a dir, pares, companys, i context social més ampli). En els resultats observem una relació curvilínia negativa entre la proporció d'immigrants i les actituds antiimmigrants a les escoles. Tanmateix, el context actitudinal dels joves autòctons té una influència notable com a efecte directe i com a moderador. Així, observem que només aquells estudiants socialitzats en un entorn tolerant es veuen afectats positivament per l'augment de la proporció d'immigrants. Per contra, les proporcions creixents d'immigrants donen lloc a actituds antiimmigrants més contundents quan els estudiants estan socialitzats en entorns més negatius. Els nostres resultats posen de manifest la importància de la socialització dels prejudicis per entendre els efectes del contacte interètnic i les relacions interètniques en general.

GT12. Gènere

Construint la identitat com a potencials marestreballadores: el cas de dones feministes de Barcelona. Carme Vivancos Sánchez, Clara Camps Calvet i Elisabet Almeda Samaranch (Universitat de Barcelona).

S'estudia la identitat de les dones com a mares treballadores partint de posicions que entenen l'amor i la cura com un fet cultural, el neoliberalisme com el marc socioeconòmic actual i el patriarcat com la estructura social dominant. La forma en què els individus s'entenen en relació al treball està lligada a com s'entenen en relació al seu rol en les relacions de cura, familiars, sexo-afectives i viceversa.

L'objectiu és esbrinar com es construeix el desig de ser mare en dones d'entre vint i trenta anys residents a Barcelona que participen en el moviment feminista i tenen una situació laboral precària. L'estudi del desig en relació a la maternitat permet comprendre com les dones construeixen la seva futura identitat com a possibles mares-treballadores. L'estudi de dones involucrades en el moviment feminista permet comprendre la construcció de formes alternatives de ser mare. El context laboral que aquestes dones poden albirar sobre el seu futur i els seus desitjos en relació a la construcció de llaços amorosos i familiars són les variables independents per a comprendre el seu desig en relació amb la maternitat i identitat futura.

La recerca és qualitativa i inclou 20 entrevistes a dones participants dels col·lectius feministes de Barcelona, on el moviment feminista preval i té capacitat de canvi. Les entrevistes abasten les idees actuals i futures sobre l'amor, el treball, la família, la maternitat i les cures. L'autodefinició com a feministes és rellevant perquè implica construccions alternatives a aquests aspectes.

L'estudi s'aborda tenint en compte que el context econòmic neoliberal condiona l'espai del temps de cura, la relació de les dones amb el mercat laboral i els vincles afectius i amorosos de les dones. D'altra banda, tenint en compte que els valors patriarcal condicionen l'espai de treball remunerat i la idea que tenim de família i amor.

La influència cultural en la menopausa: una construcció limitant per les dones. Alba Ràfols Rodríguez i Clara Selva Olib (Universitat Oberta de Catalunya).

La literatura científic-acadèmica constata que el climateri és una etapa biològica més, relacionada amb el cicle reproductiu de la dona (Selva, 2022). Més en concret, aquesta es cristal·litza en la menopausa, que esdevé el moment en què s'interromp l'ovulació, i es deixen de produir estrògens i progesterona; i això només se sap, retrospectivament, després de dotze mesos d'amenorrea (World Health Organization, 1981). La menopausa es produeix, habitualment, entre els 45 i els 55 anys, i tot el període que compon l'abans, és el que es coneix com a climateri, que pot durar de 5 a 15 anys (De Paoli i Kirpach, 2020). Durant el seu transcurs, és comú que es desencadenin tot un seguit de símptomes, que poden afectar la qualitat de vida de qui l'experimenta. Ara bé, malgrat tractar-se d'un esdeveniment biològic, el significat que se li atribueix és cultural; sovint determinat, per les concepcions de feminitat heteronormativa i/o medicalització positivista pròpies de les societats occidentals (Lahitte, 2007; Larrosa, 2020). Per tot l'esmentat, aquesta recerca s'aproxima, mitjançant entrevistes semiestructurades, a les experiències de "menopausa" de 16 dones

residents a Catalunya, amb l'objectiu de conèixer com les variables del gènere, l'edat o la classe social (entesa com la situació socioeconòmica i l'estatus social), han interseccionat en la seva vivència i relat. L'anàlisi dels relats de les entrevistades permet aprofundir en tots aquells factors, orgànics i socials, que poden alterar la vivència d'aquesta etapa, així com incrementar l'assenyalament públic vers el cos de la dona en la qüestió productiva, reproductiva o de desig. En definitiva, els resultats albiren que l'inconscient social col·lectiu continua assimilant aquesta etapa a una malaltia de la vellesa, que necessita "cura" i que, per tant, transitar-la esdevé motiu de vergonya, silenci i tabú.

Políticas públicas del cuidado para la población adulta mayor en territorios rurales de Uruguay.

Paola Mascheroni (Universidad de la República, Uruguay)

Uruguay es un país pionero en la creación de un sistema nacional de cuidados en el marco del cual se propone garantizar el derecho al cuidado de la población, desde una perspectiva que promueve la corresponsabilidad social y de género. La ponencia presenta parte de los resultados de una investigación centrada en las políticas del cuidado en contextos de ruralidad, en particular las destinadas a la población adulta mayor. Los datos obtenidos a través del trabajo de campo permiten sostener la carencia de servicios de cuidado para una población crecientemente envejecida, la prevalencia de valores tradicionales en torno al cuidado y la mayor carga de cuidado familiar e informal. Asimismo, se desarrollan una serie de experiencias de cuidado orientadas a esta población (asistentes personales, asistentes personales comunitarios, espacios multimodales de cuidados), que han permitido -con sus luces y sombras- responder a las demandas de cuidado de esta población y promover una transformación de la cultura del cuidado familiarista y feminizada.

Espacios de congregación femenina y cohesión social: Mujeres andinas en centros de madres rurales de Arica-Chile 1980-1990. Shirley Samit Oroz (Universitat de Barcelona)

Esta propuesta de investigación es parte de uno de mis objetivos específicos de la tesis doctoral, el cual consiste en analizar con perspectiva de género y desde el análisis crítico los discursos de prensa local en relación a la representación de las mujeres que participaron siendo socias de un espacio organizativo local de carácter homogéneo, llamados "centros de madres", localizado en la ciudad de Arica y en pueblos rurales, los cuales tuvieron una presencia clave en la articulación con los territorios alejados de la ciudad y donde las mujeres fueron quienes reprodujeron los modelos binarios de género, ya que los centros de madres, fueron y siguen siendo organizaciones sociales, donde se reproducen los roles de madres y esposas. Sin embargo, logran cohesionar a las mujeres y les genera la idea de pertenencia con sus pueblos visualizado desde los años 60. Lo que, en contexto de dictadura militar en Chile, se siguió promocionando su socialización y aumentando el control político de estos espacios desde una nueva estructuración de funcionamiento y promoviendo los ideales del deber ser para las mujeres acompañado de una participación activa de mujeres en lo urbano y rural.

Nosaltres també som feministes! ROM21: Les reivindicacions del Feminisme Gitano. Ariadna Munté (Universitat de Barcelona) i Emilia Aiello (Universitat Autònoma de Barcelona)

Els debats científics relacionats amb el feminisme en el segle XXI demanen, cada cop més, que el 'feminisme mainstream' tingui en compte les reivindicacions de 'les altres dones', aquelles dones de classe treballadora i sense credencials acadèmiques, que també estan organitzant-se a nivell de base per avançar per la igualtat de drets. Des dels inicis dels 2000, dones gitanes i no gitanes estan treballant juntes per comprendre millor com s'està configurant el feminisme gitano, canalitzar les seves demandes, i demanar que el feminisme

majoritari les tingui en compte i en igualtat de condicions a l'hora de compartir l'espai públic. Aquesta comunicació presenta i discuteix aspectes claus i diferenciadors del 'feminisme gitano'. Partint de dades de la recerca finançada pel Plan Nacional I+D, ROM21 (2021-2024), i de treball de camp qualitatiu realitzar amb dones i joves gitanes organitzades en organitzacions cíviques arreu del territori espanyol, els resultats evidencien que el feminisme gitano té trets centrals que el diferencien del feminisme majoritari, fent alhora una aportació al mateix. L'evidència apunta com encara que totes aquestes dones estan treballant per la igualtat de gènere entre els homes gitanos i les dones gitanes, i la igualtat de les dones gitanes amb les dones no gitanes, la majoria d'elles no se senten representades per allò considerat 'feminista'. Tres han estat els elements identificats en allò que reivindicarien com part del feminisme Roma: primer, la centralitat de treballar conjuntament amb els homes gitanos i el seu rol clau en les reivindicacions feministes; segon, el fet de reclamar la seva llibertat individual i col·lectiva per decidir sobre aspectes claus relacionats amb la seva identitat cultural com és la maternitat, el matrimoni o la família; finalment, i la demanda de ser reconegudes en igualtat de condicions en els espais de debat públics i de presa de decisions amb les dones no gitanes. Amb tot, aquesta comunicació aporta elements al debat sobre com avançar cap a un feminisme de totes, i repensar perquè aquells col·lectius minoritaris, com poden ser les dones gitanes, i/o les dones d'altres minories ètniques, manifesten no sentir-se representades pel feminisme imperant a l'actualitat.

Dones gitanes i lideratge públic. Teresa Morlà Folch (Universitat de Barcelona) i Emilia Aiello (Universitat Autònoma de Barcelona)

El lideratge és un tema clau per entendre la influència dels moviments en què participa la ciutadania i el seu impacte en el canvi social (Ganz, 2010, Han et al., 2011), per això l'estudi del lideratge en els moviments socials és un tema recurrent en la investigació. Tanmateix, l'estudi d'aquest tema des d'una perspectiva de gènere i especialment, en dones gitanes és més anecdòtic. Per tant, una vegada evidenciat aquest buit en la literatura prèvia és necessari aportar més evidències de l'impacte del lideratge de les dones gitanes en els moviments socials. Per això, en aquesta comunicació s'analitza el rol de les dones gitanes líders en organitzacions cíviques.

La comunicació s'emmarca en la Metodologia Comunicativa (Gómez et al., 2019) i s'han implementat dues tècniques de recerca: 19 entrevistes en profunditat i 2 grups de discussió. Els resultats mostren com les dones han assumit el lideratge com a responsabilitat col·lectiva, i amb una comprensió profunda de la solidaritat intergeneracional com a motor de l'acció col·lectiva. El treball de camp realitzat també destaca l'impacte del lideratge dialògic en els espais que estan liderant les dones en els quals els debats es construeixen i sorgeixen sobre la base del diàleg igualitari i intersubjectiu entre les dones gitanes i les seves comunitats.

En definitiva, a partir d'espais dialògics i del lideratge de les dones en diferents espais, especialment en l'àmbit educatiu i laboral, es demostra com les dones gitanes líders són motor de canvi social generant noves oportunitats per transformar les barreres existents, alhora que són referents per altres dones.

Análisis interseccional de la discriminación institucional desde la óptica de mujeres africanas residentes en València Ximena Adriana i Pardo Fuentes (Universitat de Valencia)

El presente estudio aborda las percepciones que tienen las mujeres africanas sobre cómo les afecta la discriminación institucional en su integración social en la ciudad de València, además de identificar los recursos que activan para enfrentar estas experiencias de discriminación, y de visibilizar cuáles son sus propuestas para mejorar tanto las políticas de inclusión, como la prestación de servicios públicos en dicha ciudad, y en general, para avanzar en su integración social. El interés de este estudio radica en la necesidad de paliar la escasez de investigaciones españolas que aborden desde un enfoque interseccional las diversas

problemáticas que afectan directamente a las mujeres africanas en el contexto institucional, además de poner en el centro del análisis la óptica de estas mujeres migrantes. Mediante la aplicación de una metodología cualitativa a través de la técnica de entrevistas semiestructuradas a mujeres africanas de diversas nacionalidades, se alcanzan entre otros resultados la falta de una perspectiva étnico-racial en servicios públicos especialmente dirigidos a mujeres, tales como el servicio de ginecología y Centro Mujeres 24 horas; la desprotección de las mujeres que han venido por reagrupación familiar y se les retira el NIE si se divorcian sin demostrar que han sufrido violencia de género; el perfilamiento racial policial y las diversas estrategias desplegadas para hacer frente a los agravios institucionales. Se concluye que la discriminación epistemológica practicada por las instituciones valencianas dificulta la integración social de las mujeres africanas, las cuales consideran que experimentan particulares formas de opresión por parte de éstas al estar atravesadas indisolublemente por la variable género, etnia, y color de piel, siendo esta última variable la que tiene mayor peso predictivo de racismo institucional.

Estudios recientes muestran un avance femenino imparables en la ciencia menos en las carreras STEM y en las cátedras ¿TECHO DE CRISTAL EN LA ACADEMIA? Consuelo León Llorente (Universitat Internacional de Catalunya)

Las académicas e investigadoras en Europa están todavía en desventaja respecto a sus colegas masculinos, según el Informe U-Multirank, una herramienta que presenta más de 30 indicadores que cuenta con una participación regional de 2.200 instituciones de 96 países. Este mismo estudio señala que las mujeres representan la mitad del estudiantado en licenciatura (BA) y master (MA) siendo ligeramente menor entre los estudiantes de doctorado (48%) y personal académico (45%). En la categoría de full professors, la equivalencia a catedráticos en el ámbito anglosajón, es cuando la distancia en la tijera se alarga: 29 % de catedráticas frente al 71% de catedráticos. En Cataluña, según datos facilitados por el Departament de Recerca i Universitats (UNEIX, 2021), la realidad es muy similar: 25,5% de catedráticas frente a 74,5% de catedráticos. Según esta misma fuente, en Cataluña se da además la paradoja de que la sobrerrepresentación femenina en los estudios de grado y máster (60/40% a favor de las mujeres) se invierte en las becas pre y post doctorales (58/42% a favor de los hombres). Los diferentes estudios sobre la escasa presencia de mujeres en ámbitos STEM es consecuencia de factores externos que no tienen que ver con la capacidad, interés y habilidades técnicas, sino más bien con lo que la literatura académica ha englobado tradicionalmente bajo el nombre de “techos de cristal”. Estos techos tiene que ver con determinadas barreras organizativas en las instituciones académicas, diferente vivencia por género de las demandas del trabajo y la familia, que inciden en la toma de decisiones sobre la propia carrera académica y una cultura académica establecida de infrarrepresentación femenina en posiciones de decisión y de liderazgo académico que puede retraer a las mujeres ante el reto que supone alcanzar estas posiciones.

Jóvenes feministas. Una autoidentificación multifactorial Paula García Muñoz i Lucía Lapu (Universidad Complutense de Madrid).

Partiendo de la base de que la construcción del sentido de la identidad es un proceso individual, pero también colectivo, se pretende realizar un estudio sobre la autoidentificación feminista en la juventud española. En este sentido, y a partir de una revisión de estudios relevantes sobre los valores y las actitudes reflejadas ante el movimiento feminista y los roles de género, se busca identificar qué variables intervienen para conformar la multifactorialidad de la identificación feminista. Por ende, el principal objetivo que persigue esta investigación es el estudio de los determinantes explicativos de la autoidentificación juvenil con la categoría política “feminista”.

En cuanto a los objetivos secundarios, se establecen: a) Identificar qué porcentaje de la población joven se autoidentifica como feminista; b) establecer y analizar la contribución de determinantes estructurales (género, nivel de estudios, clase social...) en la autoidentificación feminista de la juventud y c) establecer y analizar la contribución de determinantes subjetivos (actitudes respecto al feminismo y a los roles de género tradicionales, autopercepciones de género...) en la autoidentificación feminista de este grupo poblacional. Para ello, se realizará un análisis de la encuesta Masculinidades Juveniles. Procesos de construcción identitaria y percepciones sobre la masculinidad (2022) realizado por la Fundación de Ayuda contra la Drogadicción y Juventud del Centro Reina Sofía. En concreto, se procederá a realizar un análisis multivariante aplicando la técnica de regresión logística y un análisis discriminante confirmatorio.

El Trabajo Orientado a la Red de las supervivientes de violencia de género en los Servicios de Intervención Especializada en el Área Metropolitana de Barcelona Aitor Alzaga Artola Aula (Universitat de Barcelona).

La violencia de género es un problema comunitario, es decir, todos los miembros de la comunidad tienen la responsabilidad para prevenir, superar y erradicarla. En 2021, 21.857 denuncias por violencia de género fueron interpuestas en Cataluña. En este contexto, la Generalitat de Catalunya dispone de diferentes servicios de atención y recuperación para las supervivientes de violencia de género. No obstante, numerosos estudios en el ámbito de la superación de la violencia de género han reflejado que este tipo de servicios no suelen ser prioritarios para las mujeres que están atravesando esta situación, debido a razones como el aislamiento de sus redes de apoyo, la victimización y la pérdida de agencia, entre otras. Esta investigación se centra en los Servicios de Intervención Especializada (SIE) y pretende, por un lado, analizar cómo realizan el Trabajo Orientado a la Red para acabar con el aislamiento de las supervivientes y superar la violencia de género y, por otro lado, identificar los desafíos y oportunidades que han encontrado en esta tarea. Para ello se han realizado entrevistas de orientación cualitativa y se ha contado con la participación de tres de las cuatro directoras de los SIEs del Área Metropolitana de Barcelona. Los principales hallazgos muestran que, en gran medida, los tres SIEs cumplen las cinco dimensiones del Trabajo Orientado a la Red y se ha destacado la dimensión transformadora de la participación comunitaria en la recuperación de las mujeres de la situación de violencia de género.

Consentiment i evidències científiques per la 2008 superació de la violència de gènere Mar Joanpere, Paula Cañaveras, Lúdia Puigvert i Esther Oliver (Universitat de Barcelona)

Els casos de violència sexual són preocupants en tot tipus de relacions, especialment entre les persones més joves. Una de les principals problemàtiques detectades que en dificulta la superació és que les evidències científiques sobre el consentiment sexual no arriben a la ciutadania. D'aquesta manera és difícil poder proporcionar mecanismes per tal que el grup d'iguals intervingui. El consentiment sexual, des dels actes comunicatius, és aquell que es troba lliure de tot poder (ja sigui físic, institucional o interactiu) (Flecha et al., 2020). Molta de la informació sobre consentiment sexual que arriba als i les joves per molt diversos canals no està basada en evidències científiques. És per això que la majoria desconeix el poder interactiu, l'únic que explica quan un "sí" es dona de forma coaccionada pel tipus d'interaccions de poder que tenen lloc en diversos contextos, i per tant, invalida tot consentiment. Aquest desconeixement de les evidències científiques sobre consentiment sexual dificulta la identificació de moltes de les situacions de coacció en què no hi ha consentiment sexual.

El projecte CONSENT (PID2019-110466RB-I00), analitza com la intervenció de les persones que observen una situació és clau per evitar la victimització per violència de gènere i violència de gènere aïlladora, d'aquesta manera es pot acabar amb la coacció que pateixen els i les joves en relacions sexe afectives. En aquesta comunicació presentarem alguns dels principals resultats del projecte, que ens mostren com: (A) En

presentar-los les evidències científiques, els i les joves entrevistats identifiquen més situacions de coacció en el context de les relacions afectiu sexuals a les quals s'han vist sotmesos ells mateixos o altres persones, (B) Davant d'aquestes coaccions identificades, si bé en la majoria de casos els i les joves afirmen que no hi ha una resposta, quan sí que hi ha un posicionament per protegir la víctima, qui es posiciona sovint pateix VGA.

Donar a conèixer les evidències científiques al voltant de la coacció i el consentiment sexual i dialogar al voltant d'elles pot contribuir tant identificar més situacions de coacció com claus per posicionar-se de forma segura brindant suport a les víctimes.

Habitando en las fronteras: Hombres y jotos en prisión Jorge Romero (Universitat de Barcelona).

Casi desde su fundación la sociología ha abordado, desde diferentes enfoques, el tema de los centros penitenciarios-y quiénes los habitan-; esto es una peculiaridad que también comparte con las otras ciencias sociales. Goffman-sobre las instituciones totales-, Foucault-en combinación con la noción del concepto de panóptico-, las aproximaciones de Howard Becker sobre los outsiders para entender lo “desviado” han sido algunos de los estudios que se han hecho del tema y nos han ayudado a entender la condición, dinámicas y propósitos de estos sitios. Este trabajo es parte de esta historia de indagaciones y no solo pretende poner los puntos sobre las íes a nivel teórico sobre cómo funcionan las cárceles y quiénes las habitan, sino también en lo político, pensando en la deuda social que tenemos con las personas que ahí residen, en pocas palabras, para combatir el olvido y la indiferencia, quizá más dolorosos que las mismas políticas de pena-castigo en occidente. Ahora, sí sumamos a esto las representaciones sociales, las subjetividades y las emociones que viven los hombres del colectivo LGBT+ dentro de las cárceles, podemos hacernos idea que aquí se suman muchas complejidades que se traducen en vulnerabilidad y riesgo. La intención de esta ponencia camina por esta vía, exponer una revisión-hasta el día de hoy más teórica- que se ha venido haciendo sobre estas representaciones sociales, subjetividades y emociones en la cotidianidad de las relaciones entre hombres en centros penitenciarios; esto nos ayudará, no solo a pensar su realidad, sino a saber cómo opera ahí también -y quizá de forma más nítida y poderosa- el sistema sexo-género: el patriarcado, la lgbtfobia, la violencia por razón de género, la censura a las expresiones distintas a las heterosexuales, etc.

GT13. Sostenibilitat i Medi Ambient

Las 'Superilles' de Barcelona: Creencias y emociones del público a través de una encuesta. Sergi López Asensio (CIEMAT)

La contaminación atmosférica urbana es actualmente el mayor riesgo medioambiental para la salud de la población en Europa. Las medidas de pacificación del tráfico son consideradas cada vez más como una solución para mejorar la calidad del aire y fomentar el bienestar de la población en las zonas urbanas. Dado que la oposición pública se considera uno de los principales obstáculos para la introducción de este tipo de medidas, este estudio investiga la aceptación y las actitudes del público hacia una intervención urbana específica para reducir la contaminación del aire: las Superilles de Barcelona.

A partir de una encuesta (N=581) con residentes en Barcelona, se analizan las creencias y emociones, así como las características sociodemográficas de los partidarios y opositores a las Superilles. La encuesta se realizó en línea y se diseñó para que se tardara entre 5 y 10 minutos en completarla. Se utilizaron frecuencias y tablas cruzadas para el análisis descriptivo y comparativo. De los 501 encuestados, 220 fueron considerados opositores y 187 partidarios. Se utilizó la prueba χ^2 de Pearson y la prueba t de Student para evaluar las diferencias entre opositores y partidarios.

Los resultados muestran una importante polarización en su aceptación. Los partidarios tienden a ser más jóvenes, es más probable que sean mujeres, que vivan cerca de una Superilla, que no tengan coche y que se sitúen en el lado izquierdo del espectro ideológico. Las creencias específicas de la política, las emociones, la legitimidad percibida del proceso y la confianza institucional están fuertemente asociadas a la aceptación de las Superilles. Nuestros resultados ofrecen nuevas perspectivas sobre cómo se forman las actitudes con respecto a las intervenciones políticas para reducir la contaminación atmosférica urbana.

Anàlisi de l'afectació de la Zona de Baixes Emissions- Rondes de Barcelona segons el grau de vulnerabilitat econòmica David Andrés Argomedo i Joan Checa Rius (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

En l'actual escenari d'emergència climàtica, la mobilitat quotidiana presenta nombrosos reptes. Les actuals formes de mobilitat impacten seriosament sobre la salut de les persones i el medi que les envolta, tant a escala local com global. La transició de la mobilitat passa per l'assoliment d'un parc vehicular més net i per la promoció mobilitats amb menys externalitats ambientals i més justes socialment. Pel que fa al primer aspecte, els escenaris temporals en els quals es preveu que finalitzi la comercialització de vehicles de combustió, comporta la introducció de mesures que accelerin la renovació del parc. Mesures com la Zona de Baixes Emissions Rondes de Barcelona passen a ser obligatòries en municipis de més de 50.000 habitants a Espanya. Aquesta i altres mesures que restringeixen l'ús del vehicle privat, generen molta controvèrsia, entre d'altres, en relació amb l'afectació segons el poder adquisitiu de les persones. Aquesta investigació analitza pel cas de la ZBE Rondes de Barcelona, l'afectació en funció dels nivells de renda i de certes característiques personals.

A partir de l'Enquesta de mobilitat en dia feiner (ATM) i de l'Atles de distribució de renda de les llars (INE), s'analitza, en primer lloc, la relació existent entre desigualtat econòmica i mobilitat. En segon lloc, s'avalua el potencial impacte diferencial de la restricció de vehicles segons la renda de les persones. Els resultats mostren com la mobilitat varia en funció del poder adquisitiu: les rendes més baixes presenten menys

mobilitat diària i fan menys desplaçaments en vehicle privat. L'afectació de la ZBE Rondes de Barcelona va ser més aviat baixa i sense un especial perjudici a la població de rendes baixes. L'escenari d'ampliació de les restriccions o la implementació en àmbits urbans amb menys accessibilitat al transport públic, requeririen noves anàlisis de l'afectació segons renda.

Environmental justice, energy poverty and air pollution Alex Boso Gaspar (CIEMAT)

An extensive body of research has been noted that many socially deprived communities tend to live in areas characterized by higher levels of outdoor air pollution. Whilst there is an expanding literature documenting this disproportionate distribution, most previous studies have taken place in the Global North, have focused with industrial or vehicle air pollution sources and have tend to ignore the complex interactions between exposures, public perceptions and social factors. We investigate the social vulnerability to and risk perceptions of air pollution sourced from domestic heating in two Chilean cities with particularly high levels of PM2.5 during winter months. To this end, we integrate primary survey data, with geographically detailed estimates of air pollution exposures and area-level characteristics obtained from the Chilean Census. We first examine the spatial distribution of outdoor PM2.5 exposures and air quality perceptions, and subsequently explore relationships between socio-demographic characteristics, air pollution exposure, and health concerns. The results reveal evident spatial patterns of dispersion, with some neighborhoods being more polluted than others. Age and percentage of roofs in poor condition in the participant's census tract are the best predictors of PM2.5 exposure. No correlation between perceived and real levels of contamination is found. The multivariate analysis indicates that personal perceptions of air quality are significantly associated with gender, family structure, and heating behaviors. Secondly, we explore PM2.5 exposures at household-level and the personal ability to perceive air quality in indoor environments. We collected data on 81 households, combining perceptions of air quality with objective measurements of PM2.5. A strong correlation between indoor and outdoor pollution levels is found. Multivariate analysis shows that outdoor PM2.5 levels, household income and year of housing construction predict almost 80% of indoor pollution. The research discovered that residents tended to overestimate air quality in their homes.

Wastecare: repensar la relación entre recicladores y cuidado Julián Porras (Universitat Autònoma de Barcelona)

Uno de los mayores retos que enfrenta la sostenibilidad de Barcelona es el manejo de sus residuos, no sólo su manejo técnico, también el de las poblaciones que involucra. Anna tiene que ayudar a su padre a bajar algunas estanterías y ropa vieja de la remodelación que están haciendo en su piso, dejan estos residuos frente del portal de su edificio. Amadou camina 14 kilómetros en promedio cada día para recoger alrededor de 200 kilos de materiales y objetos de entre los residuos de la ciudad, encuentra la estantería y la recoge, y también selecciona algunas prendas de ropa. ¿Podríamos pensar escenarios mejores para esta misma situación en Barcelona? Nuestros patrones de producción y consumo generan grandes problemas a nivel ecológico, administrativo, político, presupuestario y de logística para la ciudad. Esto sucede en todos los niveles, tanto a nivel metropolitano como en la gestión interna de los hogares. Esta producción de residuos, conectada a la falta de acceso de ciertos colectivos a condiciones de bienestar, también genera problemas sociales. Independientemente del sistema de manejo de residuos o el nivel económico, en la gran mayoría de ciudades del mundo existen grupos de población que de manera informal se dedican a seleccionar, transportar y vender objetos y materiales de entre los residuos urbanos. El objetivo de esta presentación es analizar posibles escenarios para la articulación de colectivos de recicladores en Barcelona con las necesidades asociadas al cuidado en la gestión de residuos

La educación del medio ambiente en el primer ciclo de primaria en Cataluña. Elvira Andreu Ruiz (Universitat de Barcelona)

La base de la educación es de vital importancia, para crear ciudadanos ejemplares. El tema del medio ambiente no solo es actual, sino que también es imprescindible tener una buena base de conocimientos para mantener el planeta. El planteamiento es; ¿Cómo está planteada la educación sobre el medio ambiente, en el primer ciclo de primaria en Cataluña? Los objetivos principales son; Identificar la base educativa del medio ambiente en esta etapa, a través de la comprensión del CV del primer ciclo de primaria; Contrastar la materia que se imparte respecto a las necesidades del medio ambiente en Cataluña. La metodología, busca a través de la revisión teórica, encontrar la objetividad del estado de la cuestión. El uso de fuentes estadísticas oficiales, tales como el INE o el IDESCAT son fundamentales para poder observar la evolución del tema. Por último, el último objetivo del estudio es crear propuestas sobre estrategias medioambientales, que se pueden implementar en el sistema de educación obligatorio del primer ciclo de la primaria en Cataluña. De este trabajo se espera crear un análisis del estado de la cuestión para poder hacer un planteamiento de la situación actual y hacia donde podría dirigirse, e incluso dejar planteada esta línea de investigación para posibles proyectos futuros.

Dieta de Salut Planetària en els menjadors universitaris: Un estudi sobre l'acceptació d'opcions alimentàries sostenibles i saludables. Andrea Rizo (Universitat de Barcelona) Anna Escobedo (Universitat de Barcelona)

Aconseguir una transformació alimentària cap a dietes saludables i sostenibles en 2050 requerirà de canvis dietètics significatius en la població (Willet et al., 2019). Models i iniciatives com la Dieta de Salut Planetària (DSP), creada per la comissió EAT-Lancet, promouen la introducció d'una major varietat d'opcions saludables amb la finalitat de motivar l'elecció d'aliments proambientals i fomentar la formació d'hàbits més saludables i sostenibles. Una de les grans potencialitats de la DSP és que s'adapta a les diferents cultures i opcions alimentàries. Tanmateix, existeixen pocs estudis sobre la valoració per part dels individus d'aquestes dietes, així com sobre els impactes actitudinals i comportamentals més amplis d'aquestes intervencions. En aquest estudi, examinem l'acceptació d'un menú alternatiu basat en els principis de DSP introduït en dues facultats de la Universitat de Barcelona durant un període de prova d'una setmana. A tal fi, implementarem un qüestionari amb membres de la comunitat universitària en les setmanes anteriors (N=281) així com dues setmanes després de la introducció del menú alternatiu (N=325). Les dades van ser complementades amb dos grups focals a estudiants.

Els resultats mostren una bona acceptació del menú DSP i una avaluació general superior en comparació amb el menú estàndard. Així mateix, es van observar canvis significatius en les dimensions actitudinals estudiades: els participants que van tastar el menú alternatiu van reportar, en major mesura que aquells que van tastar el menú convencional, sentir que estan actuant de manera més favorable vers el medi ambient i ser més conscients dels efectes de la dieta en la sostenibilitat.

La implementació de dietes saludables i sostenibles pot contribuir a afrontar l'escassa transició alimentària en espais públics com les universitats i pot convertir-se en un estímul per fer créixer la conscienciació ecològica i ampliar l'adopció de comportaments pro-ambientals a nivell individual i familiar.

Consumers' barriers and facilitators for following a sustainable and healthy diet Júlia Muñoz Martínez, i Irene Cussó (Universitat Ramon Llull)

Current food systems are failing in providing healthy foods to all and are partly responsible for planetary

degradation. Changes at the consumption level are paramount to reducing the environmental impact of food systems, forcing changes at the production side and overcoming the health-related problems associated with current diets. However, modifying consumers' behaviour has proven to be extremely challenging since multiple factors of variable nature influence people's food choices.

Therefore, we conducted a scoping review following the 6 steps proposed by Arskey and O'Malley to identify the barriers and facilitators citizens from Barcelona with different socioeconomic backgrounds have. These steps are: 1) Identifying the research question; 2) Identifying relevant studies; 3) Study selection; 4) Charting the data; 5) Collating, summarizing and reporting the results; 6) Consultation through focus group(FG) discussions. Data charting was done using the framework from Stoll-Kleeman which allows a deep understanding of inner and outer barriers/motivators for following a SD.

Results revealed the complex net of factors that influence what people eat, being food prices the factor most systematically mentioned to act as a barrier to following a SD. The FG discussions confirmed that people have little information on SD and a general distrust of the quality standards that validate food labels(i.e.organic) was identified. Food systems, characterised by widespread large food retailers and the provision of affordable and convenient ultra-processed foods, coupled with the fast way of living, impede individuals from moving away from their most hedonic needs and making rational decisions on food to preserve planetary health and theirs.

Results from this research are necessary to reflect what factors governments and decision-makers should focus on to overcome people's perceived barriers and promote the facilitators that will lead individuals to follow more SD, thus reducing environmental pressure from food systems without leaving anyone behind.

Transmetre la Sostenibilitat de manera transversal: la possibilitat d'una assignatura general sobre Crisi Ecosocial a la UAB Maria Marcet Martínez (Universitat Autònoma de Barcelona)

Les universitats han de poder donar resposta a la crisi climàtica, i és així com s'ha fet palès durant les últimes dècades amb declaracions d'intencions de caràcter nacional i local. En el marc d'un Treball de Final de Grau en Sociologia, em pregunto com es pot aprofundir en la "qüestió de la sostenibilitat" dins les universitats, amb el cas concret de la Universitat Autònoma de Barcelona. Per a fer-ho, m'he basat en l'anàlisi d'experiències que neixen de contextos que recullen tant l'activisme (el cas de la Universitat de Barcelona el 2022 amb la protesta d'EndFossil per a aconseguir una assignatura obligatòria sobre Crisi Ecosocial a tots els graus), fins a la iniciativa institucional (el cas de la Universitat Pompeu Fabra i l'anomenat "planetary wellbeing"). Un cop he realitzat un mapejat d'iniciatives i pràctiques que s'han donat, o que estan planificades per a dur-se a terme, concreto la meua investigació en el cas de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquesta segona part de la recerca s'estructura al voltant de diverses entrevistes amb professorat de totes les facultats de la UAB, i es concreta en el format d'un taller-debat públic interdisciplinari a la mateixa universitat. L'anàlisi preliminar observa que les principals mancances per a assolir la sostenibilitat, en termes de continguts docents, dins les universitats tenen a veure amb un dèficit de pràctiques interdisciplinàries. Per altra banda, una de les conclusions més rellevants té a veure amb la divergència ideològica, i el posicionament polític, al voltant del que implica parlar sobre sostenibilitat, que és també fer referència a una "crisi" ambiental, climàtica i ecosocial. A partir d'aquestes dues conclusions proposo a la universitat que fomenti els espais de trobada entre facultats, i que repensi la sostenibilitat en termes socials, i no només tècnics

És possible la sostenibilitat a la universitat? Josep Espluga Trenc (Universitat Autònoma de Barcelona)

En una època caracteritzada per les declaracions d'emergència climàtica i les crisis energètiques, les institucions educatives intenten tenir cada vegada més en compte els aspectes de sostenibilitat, tant en l'àmbit organitzatiu com en el de les competències que s'hi ensenyen.

En aquesta comunicació es presenten els resultats d'una investigació sobre la promoció de la sostenibilitat en l'àmbit educatiu, per tal d'esbrinar quins són els factors que la faciliten i els obstacles que s'hi troben. Tot i que l'estudi s'ha fet en centres educatius de diferents nivells (primària, secundària i superior) en quatre països europeus, aquí ens centrarem només en els resultats dels estudis de cas en quatre universitats europees (Universitat Autònoma de Barcelona, University of Jyväskylä (Finlàndia), Instituto Superior Técnico (Lisboa, Portugal) i University of Pitesti (Romania).

La metodologia utilitzada ha combinat anàlisi documental amb entrevistes en profunditat i amb grups de discussió iteratius (basats en el mètode STAVE: Systematic Tool for Behavioural Assumption Validation and Exploration). També s'ha fet una anàlisi de diaris personals de les persones participants en els grups de discussió.

Els resultats mostren que totes quatre universitats analitzades han establert plans estratègics per assolir la sostenibilitat, però en la majoria de casos han prioritzat la seva dimensió ambiental, mentre que les dimensions social i econòmica queden relegades a un segon pla. Tot i això, les universitats han dissenyat i implementat nombroses actuacions per a promoure la sostenibilitat en els seus centres, principalment en els àmbits de reducció de consums, residus, mobilitat, etc., però les accions sobre el currículum i les metodologies docents són encara molt minoritàries. A més, s'observa que una part important dels factors que incideixen en la sostenibilitat depenen d'entitats externes, cosa que redueix la capacitat dels rectorats per a fer millores substancials.

Socially embedding the food system: The role of alternative food initiatives to build sustainable food models Laura Calvet-Mir (IERMB)

The current industrial food system is failing in all aspects of sustainability (i.e., economic, social and environmental aspects). Alternative Food Initiatives (AFIs) and the industrial green food market (iGFM) both claim that they are building sustainable food models. Whether AFIs are distinctive enough from conventional food systems solutions, however, is an open question. This study looks into common strengths and challenges of AFIs in relation to iGFM. The research conducted a comparative case study of AFIs in the city of Sant Cugat del Vallès in the metropolitan area of Barcelona (Spain) through a combination of qualitative methods. The results show that strengths reside in their socially embedding characteristics with decommodification and commoning aspects. In contrast, the biggest challenge for AFIs is to manage being competitive while keeping their principles. The study concludes that AFIs contribute more to building sustainable food models than the iGFM, as the latter only partially green the system for profit. For AFI models to prevail, public sector support to shift the power imbalance of the market is significant.

Estratègies de viabilitat camperola en la producció d'olivera Judit Manuel (UVIC)

El objetivo de nuestra investigación es examinar las estrategias que contribuyen a la viabilidad y reproducción de pequeñas explotaciones agrarias y analizar si los actuales marcos de análisis de la viabilidad permiten recoger las diferentes estrategias examinadas, participando así del debate alrededor de la resistencia del campesinado en un contexto global adverso. Este es un debate antiguo y complejo, ya que diferentes

nociones de viabilidad resultan en diferentes maneras de dar sentido a las cuestiones agrarias. Los enfoques que definen la viabilidad de una explotación agrícola en términos de economía monetaria, no pueden dar cuenta de la complejidad de la agricultura campesina y las pequeñas explotaciones, indicando la necesidad de un enfoque holístico en el abordaje de la viabilidad agrícola y campesina, que incluya los factores sociales, ecológicos y económicos que condicionan la reproducción de las pequeñas explotaciones. Nuestro trabajo analiza desde esta perspectiva las estrategias de los productores de olivo en Terres de Ponent

La agricultura familiar, ¿una agricultura per se? Divergencias y similitudes entre explotaciones familiares. Carmen Capdevila Murillo (Universitat de Barcelona)

La agricultura familiar se ha convertido en un concepto central en los debates sobre el futuro del sector agrícola, asociándose a un modelo de producción más sostenibles en términos económicos, sociales y ambientales. Por ello, ante su declive generalizado a nivel global, se consolida en la esfera pública como un elemento que hay que preservar. Sin embargo, no hay una definición consensuada sobre ella, por lo que a menudo se convierte en una categoría que es apropiada por actores con posiciones e intereses diferentes. En esta comunicación se explora la diversidad de significados, características y expectativas de las explotaciones familiares presentes en dos casos de estudios con modelos agrícolas diferentes. El objetivo es identificar la diversidad de formas que toma la agricultura familiar y qué estrategias despliega para mantenerse. Por un lado, la fruticultura intensiva del Bajo Cinca (Huesca), comarca rural que ejemplifica el paradigma de sistema agrícola industrial que funciona bajo la lógica de las cadenas globales de producción agroalimentaria. Por otro, la horticultura del Baix Llobregat (Barcelona), zona periurbana, enfocada tradicionalmente a la distribución en mercados centrales mayoristas de la zona y donde en los últimos años se han potenciado los canales cortos de comercialización. Se adopta una metodología cualitativa, a través de la entrevista en profundidad a expertos y agricultores con distintos perfiles de explotación. Los resultados muestran la tipología de explotaciones familiares presentes en ambos casos y las características dominantes. Se observa una fuerte identificación con la categoría incluso en explotaciones ahora ya establecidas como empresas agrícolas. Además, se identifican diferencias tanto entre los territorios y como dentro de ellos en lo referente a las estrategias que desarrollan las explotaciones para mantenerse, su estructura, modos de producción y valores.

Motius per a ignorar els riscos dels pesticides en la agricultura. Una anàlisi des de l'agnotologia i l'ecologia política Josep Espluga Trenc (Universitat Autònoma de Barcelona) i Laura Calvet-Mir (Institut Metròpoli)

El suport dels petits i mitjans agricultors al model agroindustrial i d'exportació (o al règim alimentari corporatiu, en termes de McMichael (2005) és paradoxal. Sobretot si tenim en compte que són una de les seves principals víctimes, ja que és un model que erosiona les seves bases econòmiques, el medi ambient i les seves formes de vida, sense oblidar els danys a la seva salut.

A partir d'una investigació sobre l'ús de pesticides per part d'una mostra de petits i mitjans agricultors convencionals (en el marc del projecte 'Agnotologia: Ciència invisible en el segle XX a Espanya', finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació, PID2019-106743GB-C21 i C22), hem realitzat 20 entrevistes en profunditat a pagesos de la regió fruitera de Lleida, atès que la fruita dolça és un dels sectors amb un ús més intensiu de pesticides. Les entrevistes s'han estructurat a partir dels motius adduïts per a usar pesticides, els criteris per triar-los, les maneres d'aplicar-los i les conseqüències percebudes dels seus efectes en les diferents dimensions del risc (salut, medi ambient, economia, etc.).

S'observa que els agricultors tenen una gran dependència de les decisions de les grans corporacions del sistema agroindustrial, agències públiques incloses, cosa que els porta a preferir mantenir un cert grau d'ignorància sobre uns riscos que no poden evitar. Una ignorància produïda activament no només per les corporacions agroquímiques, sinó també per les pròpies víctimes del risc, que es troben immerses en una estructura d'interaccions que les porta a simular que intoxicar-se és normal i poder dotar així de coherència la distància existent entre els seus discursos i les seves pràctiques. Es tracta d'un context d'interacció que permet entendre alguns dels motius de l'aparent adhesió dels pagesos al model agroindustrial hegemònic, malgrat les pèrdues que pateixen en la seva salut.

Estrategias de desarrollo sostenible y conflictividad socioambiental en Quintero- Puchuncaví. Una lectura a propósito de sus distancias y proximidades María Olga Vallejos Lamig (Universitat de Barcelona)

La presente ponencia busca contrastar dos fenómenos globalmente relevantes en el contexto de crisis socioecológica profunda en el que nos encontramos. Por un lado, el desarrollo de respuestas desde industrias vinculadas a la extracción de recursos naturales ancladas en la agenda de desarrollo sostenible y por otro, la configuración de conflictos socioambientales localizados, que dejan en evidencia respuestas comunitarias que expresan el descontento con la situación producida por las afectaciones de la industria.

La búsqueda es reconocer como estas orientaciones ancladas en el desarrollo sostenible y sus acciones se vinculan o no con las agendas desplegadas por las comunidades organizadas en situaciones de conflictividad socioambiental. Para ello se toma como caso de estudio el conflicto socioambiental en Quintero-Puchuncaví ubicado en la zona central de Chile, el cual persiste hace más de 50 años y donde operan más de 10 empresas altamente contaminantes.

Para lograr responder a esta interrogante se revisaron y analizaron: (1) los estándares y políticas de sostenibilidad a las cuales las empresas han adherido y las acciones que las mismas han desarrollado durante los últimos 5 años, tomando como fuente de información los reportes de sostenibilidad generados por las industrias en la zona; y (2) los principales elementos y requerimientos manifestados por las comunidades y grupos sociales organizados de la zona que los mismos declaran, lo anterior por medio de la revisión de fuentes secundarias, principalmente medios de prensa e investigaciones previas.

La comunicación da cuenta de que los estándares y políticas adoptados por las industrias son insuficientes para abordar la complejidad de requerimientos vinculados al caso de conflicto analizado. Dichas insuficiencias no solo dan cuenta de temáticas que no coinciden, sino de una desarticulación entre aquello que las empresas efectivamente realizan y aquello con lo que se comprometen.

Apuntes teóricos y metodológicos para visibilizar el rol de la cultura en la Agenda 2030 con enfoque en el Patrimonio Cultural Inmaterial Giulia Ribeiro Barao (Universidad de Salamanca)

Desde su aprobación, en septiembre de 2015, una de las principales críticas recibidas por la Agenda 2030 es la ausencia de un Objetivo dedicado a los derechos y políticas culturales. Esto, sin embargo, no se dio por falta de movilización del sector, que desde los años 1960 viene avanzando en la formalización de instrumentos multilaterales para la cultura, sobre todo en el seno de la UNESCO, pero también a niveles regionales y locales. En efecto, dos años antes del lanzamiento de los ODS, cerca de 900 organizaciones de 120 países habían lanzado una campaña global llamada "El futuro que queremos incluye la cultura" (Culture 2030 Goal Campaign, 2021), defendiendo que a los tres pilares del desarrollo sostenible definidos en los documentos de alto nivel de la ONU – el económico, el social y el ambiental – faltaba agregar el cultural. Frente a la negativa de la Asamblea General de las Naciones Unidas en incluirlo, el campo cultural siguió realizando esfuerzos teóricos, metodológicos y prácticos para visibilizar y encontrar soluciones concretas para las contribuciones de la cultura a los ODS, así como para activar el rol crítico de los derechos culturales en las estrategias de desarrollo. Acompañando, por lo tanto, a estos esfuerzos, esta investigación tuvo por objetivo analizar las relaciones específicas entre el Patrimonio Cultural Inmaterial, en el marco de la

Convención UNESCO del 2003, y los Objetivos del Desarrollo Sostenible. La metodología utilizada fue la revisión bibliográfica especializada y la consulta a fuentes primarias relacionadas al trabajo de la Convención. Como resultado, fue elaborado un marco sintético para el análisis de las principales relaciones entre el patrimonio vivo y los ODS; el cual se aplicó al análisis de casos concretos en el ámbito de la Convención, buscando visibilizar los diferentes enfoques de comunidades portadoras del patrimonio vivo hacia la sostenibilidad.

Ciudadanía rural: afrontar el desafío de la despoblación extrema Alberto Martín Pérez (Universitat de Barcelona)

En esta contribución se propone indagar acerca de las representaciones, experiencias y prácticas de ciudadanía en los entornos rurales en riesgo extremo de despoblación. Ante la creciente entrada en el debate y la agenda pública de las principales problemáticas demográficas, económicas, políticas, sociales y culturales relacionadas con la vida rural, la investigación se pregunta qué significa y qué tiene de específico en el momento actual la condición de ciudadanía en los entornos rurales. El acentuado envejecimiento de la población, el avance de la despoblación, la decreciente rentabilidad de las actividades económicas familiares del sector primario y las limitaciones de oferta y acceso a los servicios públicos ponen sobre la mesa la creciente desigualdad de acceso a los derechos de ciudadanía para los habitantes de dichos entornos. En el cruce entre el estudio sociopolítico de la ciudadanía y la creciente atención de las ciencias sociales por los entornos rurales, planteamos que en los entornos rurales se desarrollan representaciones, prácticas y experiencias de ciudadanía específicas, que podrían conceptualizarse bajo la idea de una “ciudadanía rural” que tiene especial interés estudiarse en el momento actual cuando en España se ha problematizado de manera destacada la situación de fragilidad, riesgo e incertidumbre hacia el futuro de los entornos rurales. Dichas representaciones sociales de la ciudadanía estarían marcadas por la desafección, la distancia y la experiencia del agravio o la exclusión, por un paisaje emocional de fragilidad y vulnerabilidad, pero a su vez estarían encontrando expectativas de acción pública a través de una incipientemente exitosa movilización de demandas y nuevas oportunidades de tener voz en la esfera pública, por ejemplo, a través del auge de las nuevas formas de comunicación tecnológica. Entre ambas perspectivas se articularían expectativas y retos de futuro.

Anàlisi de l'avaluabilitat de les polítiques de la PROENCAT i el pacte nacional per la transició energètica Pol Renalias Costabella (Universitat de Barcelona)

El Pacte nacional per la transició energètica és una política impulsada per un consorci d'institucions que es traslladà al Parlament de Catalunya l'any 2017. El febrer del 2022, el departament d'Acció climàtica va presentar un document anomenat Prospectiva Energètica de Catalunya 2050 (PROENCAT 2050), on es defineixen un seguit d'estratègies i objectius vertebradors a favor d'assolir els objectius de neutralitat climàtica que Europa fixa com a data límit el 2050. La pregunta en la qual se centra la investigació és si les propostes dins aquesta política són avaluables i si són formulades per poder fer un seguiment. El marc teòric sobre el qual es fa aquesta anàlisi són les directives europees existents sobre transició energètica que enfoquen a un canvi de model i de paradigma, i els seus costos, juntament amb una metodologia centrada en la recerca documental de l'anàlisi institucional i dels actors presents en aquesta proposta, les lleis i pactes dutes a terme per l'elaboració de les polítiques, i l'anàlisi de la possible avaluació d'aquestes polítiques. En aquest últim punt és on es centra el present estudi, que busca qüestionar l'avaluabilitat i mesurabilitat d'aquestes propostes. Els principals resultats de la investigació inicial és que ens trobem en una fase molt inicial del programa. Les diferents estratègies proposades coincideixen amb les directives proposades en els plans europeus, que es centren principalment en una perspectiva macro a millorar la infraestructura de energies renovables i a nivell micro a conscienciar les llars per una major implicació ciutadana. Així i tot, no existeixen plans mesurables més enllà d'objectius finals als quals arribar (com GWh produïts per energies renovables) sense cap política quantificable de com fer-ho. En l'anàlisi de la situació actual,

Catalunya es troba molt endarrerida en la transició energètica; mentre que a Espanya trobem que l'energia renovable representa un 46% de la producció d'energia, a Catalunya només és un 17,6%. A més, ens trobem davant Greus problemes tecnològics no resolts, com bateries d'alta capacitat i xarxa d'abastiment elèctric insuficient. Finalment, es destaca la poca evolució en transició energètica a Catalunya en l'última dècada.

GT14. Joventut, Persones grans i Generacions

El divorcio en la población mayor: aproximación a sus características, causas y consecuencias en el caso de la Región de Murcia Marcos Bote (Universidad de Murcia).

La mayoría de los países occidentales está presentando un envejecimiento en sus tasas de divorcio desde las últimas décadas, un reciente fenómeno que ha llamado la atención a investigadores/as del ámbito internacional para explorar sus causas, y sobre todo, sus consecuencias, especialmente en la salud y en la soledad. A pesar de que en España han aumentado los divorcios en mayores de 60 años más de un 40% entre el período 2013-2021 (en un contexto de disminución generalizada de la tasa global de divorcios), los estudios nacionales que aborden dicho fenómeno desde sus objetivos principales son inexistentes. Esta investigación tiene un carácter exploratorio, con el objetivo de identificar y describir las características, causas y consecuencias sociales que tiene el fenómeno del divorcio en la población española de 60 o más años; dirigiendo la atención al caso de la Región de Murcia, y desde una perspectiva sociológica. Se ha empleado una metodología triangular, combinando un análisis estadístico de fuentes secundarias del INE (ECH, MNP, ENSD) y del CIS (Estudio n.º 3201), con entrevistas en profundidad a expertos/as en el problema de investigación, y con entrevistas biográficas a la población-objeto de estudio. También se ha aplicado una metodología etnográfica para explorar las relaciones-objeto de la vida cotidiana de las personas mayores divorciadas. Los resultados muestran la multidimensionalidad y el carácter multicausal del fenómeno del divorcio en general, pero con algunos rasgos particulares en la población mayor. Concretamente, el mayor nivel educativo, los recursos económicos, y la biografía marital inestable parecen relacionarse con una mayor probabilidad de divorcio en personas mayores. Entre las causas principales se ha destacado la emancipación de los hijos/as del entorno familiar, la jubilación, y la participación de las mujeres en el mercado laboral; y las consecuencias del divorcio tienden a variar en función de las propias características personales y de la biografía marital de los sujetos. Si bien para algunas personas el divorcio puede suponer una liberación emocional y una mejora de la salud autopercibida, para otras puede suponer un empeoramiento de su salud y/o de su situación económica. Además, se han apreciado diferencias de género en cuanto a las vivencias del proceso de divorcio y al impacto que tiene en la vida de los sujetos mayores.

Perfiles y estrategias en los cuidados de las personas mayores en situación de dependencia en la ciudad de Barcelona Albert Julià i Sandra Escapa (Universitat de Barcelona).

Las personas con edades avanzadas y en situación de dependencia funcional (SDF) representan una proporción cada vez más amplia de la población de muchos contextos en España. Uno de los grandes retos de las Administraciones Públicas es la de dar respuesta a la atención y necesidades de esta población. En este contexto presentamos los primeros resultados del proyecto de investigación “La situación de las personas mayores con dependencia funcional y de las personas cuidadoras en Barcelona” (DEPCURA-BCN) que cuenta con el apoyo y la financiación del Ayuntamiento de Barcelona y la Fundación “La Caixa” desde la convocatoria “Pla Barcelona Ciència 2020-2023”. Este proyecto analiza cuáles son las condiciones de vida y las características de las personas en SDF en la ciudad de Barcelona, así como de las personas encargadas de los cuidados (de la gestión y la atención).

Uno de los principales objetivos del proyecto DEPCURA-BCN es el de valorar las necesidades de los roles de cuidador/a y de las personas en SDF, diferenciando por perfiles. Estudios precedentes muestran que las formas de cuidado pueden venir condicionadas por diferentes características individuales, relacionales, así como territoriales. También se analiza las diferentes estrategias de cuidado que se desarrollan, así como sus motivos. Obtener esta información es un paso necesario para poder tomar decisiones eficientes en el ámbito de los servicios de atención a la dependencia (como por ejemplo el Servicio de Atención Domiciliaria municipal). Para llevar a cabo esta investigación se ha diseñado una encuesta dirigida a personas de 65 o más años en SDF de la ciudad de Barcelona (n=1.600). La encuesta permite identificar la relación entre perfiles y estrategias de cuidado, el rol de las Administraciones Públicas, así como las necesidades cubiertas y no cubiertas.

La cocreació digital com a eina innovadora per afrontar les necessitats cura de la gent gran en el context de la Covid-19 Blanca Deusdad Ayala (Universitat Rovira i Virgili).

Malgrat que la Comissió Europea ha potenciat l'ús de la cocreació la seva implementació en els serveis públics no està lluny d'estar consolidada. Aquesta comunicació exposa la utilitat de la cocreació digital en un context de pandèmia i confinament, per tal de poder cocrear serveis de cura per a les persones grans amb de tots els agents implicats (Quadruple Hèlix). La cocreació digital és una metodologia amb un gran potencial inclusiu, àgil i rendible, que dona resposta a les necessitats reals i fomenta la participació de la ciutadania. La comunicació presenta l'experiència de la plataforma de cocreació digital SoCaTel (projecte SoCaTel, H2020 GA núm. 769975) durant la pandèmia. L'ús de la plataforma va permetre cocrear i remodular nous i antics serveis digitals de cura adreçats a les persones grans, des del context local fins a aquest nou context global. La possibilitat de reunir-se virtualment i cocrear mitjançant la plataforma SoCaTel. L'experiència va despertar l'interès d'entitats i centres de recerca europeus i l'experiència es va replicar al nord d'Itàlia (finançat per DigitalHealthEurope) i a la República Txeca (finançat per IN4AHA). La cocreació digital va esdevenir una esperança enmig d'aquelles tràgiques circumstàncies, facilitant els contactes entre professionals i amb els usuaris finals, per compartir i abordar les necessitats emergents amb un enfocament de baix a dalt i inclusiu, alhora que es fomentava la comunicació entre els membres de la comunitat.

Alfabetització digital en dones grans que transformen les seves comunitats Maria del Mar Ramis Salas i Elena Duque Sanchez (Universitat de Barcelona)

Moltes dones grans queden excloses de les oportunitats d'aprenentatge digital (UNESCO, 2019). Contribuint a la generació de coneixement per a la superació d'aquesta desigualtat, en el marc del projecte I+D+i ALLWOMEN. The Empowerment of All Women through Adult Education for a Sustainable Development, aquesta comunicació presentarà un estudi de cas sobre l'impacte de l'alfabetització digital en dones grans, implementada per una federació d'educació de persones adultes a Barcelona. La recerca ha consistit en la realització de tres relats i un grup de discussió comunicatiu amb dones participants i una entrevista a una de les educadores. Els principals resultats mostren que dones grans amb un baix nivell d'habilitats en TIC poden desenvolupar un procés d'alfabetització digital exitós.

Les set emancipacions de la joventut catalana: Classificació i anàlisi dels processos d'emancipació de la generació catalana de 1982-87 mitjançant anàlisi de seqüències David Gil Solsona (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

L'objectiu d'aquest treball és l'anàlisi de l'emancipació de la Joventut catalana des d'un doble prisma: el de l'emancipació com a procés no només residencial, sinó també d'independència econòmica, i el de l'emancipació com a procés complex i no lineal, que admet situacions contradictòries, anades i tornades i passes intermèdies entre la completa dependència i la completa independència. En concret, el present

treball té com a objectiu comprendre quines són les principals modalitats d'emancipació juvenil a Catalunya, així com analitzar quins factors estan associats amb un o altre tipus d'itinerari.

Fent servir la tècnica de l'anàlisi de seqüències, amb dades de l'Enquesta a la Joventut de Catalunya de 2017, s'identifiquen set tipologies de trajectòries d'emancipació entre els 15 i els 30 anys, en base al temps que passa cada individu en diferents estats, definits en base a les modalitats de convivència (amb els pares, en parella, compartint pis, etc.) i la independència econòmica. L'anàlisi ens mostra una importància significativa de trajectòries dominades per les formes de vida no familiar – compartint pis o a soles –, així com les trajectòries de separació residencial sense independència econòmica. Tot i així, les més típiques continuen sent l'emancipació en parella, i l'adquisició d'independència econòmica abans de marxar de casa dels pares. Sobre aquesta tipologia apliquem un model de regressió multinomial, que ens mostra com les trajectòries laborals i educatives, el sexe, l'origen nacional i geogràfic, així com l'origen de classe i la pròpia trajectòria d'enclassement afavoreixen determinades trajectòries d'emancipació i no altres.

Post-pandèmia i salut en els joves a Catalunya Pedro Gallo de Puelles; Albert Julià Cano; Marga Mari-Klose i Sandra Escapa (Universitat de Barcelona)

Els darrers anys s'han caracteritzat per canvis importants en alguns determinants socials clau de la salut a conseqüència de la pandèmia i la crisi econòmica. Aquesta recerca es pregunta quins han estat els efectes sobre la salut dels joves d'aquests canvis i analitza el seu estat de salut tant en la seva dimensió física com mental, prenent diferents perspectives com ara el gènere, l'edat, l'origen, o les condicions socioeconòmiques.

En aquesta recerca fem ús de les darreres dues Enquestes de Salut de Catalunya 2017 i 2022, de tècniques estadístiques descriptives, de clústers, i de regressió logística per tal de mostrar els canvis en el temps respecte a variables claus de salut com ara l'autopercepció de salut, el benestar emocional, o els hàbits i pràctiques de risc per a la salut. S'identifiquen elements que ens ajuden a entendre i explicar la bona o mala salut del jovent així com les desigualtats entre diferents col·lectius de joves.

L'estat de salut dels joves a Catalunya ha patit alguns canvis importants en els darrers cinc anys, com ara un empitjorament del grau de satisfacció amb les seves vides, un pitjor estat de salut autopercebut i un més baix benestar mental. Segons els indicadors analitzats, s'observen diferències rellevants segons gènere, edat, activitat principal i quartil d'ingressos de la llar on viuen. Mitjançant un anàlisi clúster, s'han identificat quatre perfils de joves atenent a la seva salut i hàbits. Els joves a Catalunya no es mostren com un col·lectiu homogeni en termes de salut física i mental. Aquestes diferències són en gran part fruit de factors estructurals, i que en conjunt ens alerten sobre com les desigualtats que es generen en l'etapa jove de la persona poden ser definitives en el seu trànsit a la vida adulta, i en la resta de les seves vides.

'Me ha venido la regla': factores asociados al malestar en el rendimiento educativo y el absentismo escolar Marga Marí-Klose; Sandra Escapa; Albert Julià, Pedro Gallo (Universitat de Barcelona)

Aunque tradicionalmente la menstruación y su impacto en el bienestar de las mujeres ha recibido una atención limitada, en los últimos años hemos sido testigos de la relevancia que se le atribuye para contribuir a la mejora en la salud, la educación y la igualdad de género. En los países de ingresos altos se dedica cada vez mayor atención a comprender y abordar los trastornos y el dolor menstrual, el acceso a productos para la gestión de la menstruación y del dolor, y el vínculo entre estos factores y los efectos negativos en el empleo, la educación y la salud (Shoep et al. 2018; Gallo et al. 2023). En el presente estudio

proponemos analizar la asociación de la menstruación con factores como el absentismo escolar, la percepción sobre el rendimiento educativo y la participación en actividades de ocio y educativas de adolescentes y jóvenes en la ciudad de Barcelona. Para ello analizamos una encuesta realizada en 2020 a alumnas de tercero y cuarto de ESO de 35 institutos y centros de educación secundaria. Los resultados indican que más de la mitad de las adolescentes faltan a alguna clase (distinta a la educación física), y dos de cada tres afirman sentirse menos capaces de realizar una actividad evaluada debido a la menstruación. El propósito es identificar factores sociodemográficos, y socioeconómicos que exponen a las adolescentes a un mayor riesgo de malestar y absentismo escolar o social asociado a la menstruación.

En disputa amb què? Narratives en relació a la bisexualitat en tant que categoria política de la població jove valenciana Arantxa Grau i Muñoz; Aina Faus Bertomeu i Nina Navajas-Pertegás (Universitat de València)

Introducció: La bibliografia científica afirma que les generacions joves de països del Nord Global es defineixen menys en termes de la seua sexualitat o rebutgen les etiquetes tradicionals d'identitat sexual (Adams et al., 2014; Coleman-Fountain, 2014). S'ofereixen diverses explicacions a aquest canvi. Algunes teories suggereixen que el neoliberalisme és un factor clau que influeix en aquests canvis d'identitats sexuals col·lectives i polititzades cap a identificacions més específiques i individualitzades (Duggan, 2012). No obstant això, una altra bibliografia rescata l'ús polític que es continua fent de les categories com a instruments de transgressió. En aquesta presentació explorem com es relaciona la població jove amb la categoria de "bisexualitat" per a preguntar-nos: Quins elements de subversió conté l'autoetiquetatge de bisexual? Amb quin contingut es nodreix aquesta categoria sexual?

Mètode: Aquest article es basa en la informació recopilada en un estudi qualitatiu que investiga les experiències, representacions i usos de les sexualitats en línia per part de la població jove valenciana. Del total del número d'entrevistes realitzades s'han analitzat aquelles a persones que es van autoidentificar com a "bisexuals" o "pansexuals". El material obtingut a través de les entrevistes s'ha analitzat qualitativament amb suport del programari Atlas.ti.

Resultats: Identifiquem quatre tipus de discursos entorn a l'autodesignació com a bisexuals: a) Una identificació clàssica binària que relaciona la bisexualitat amb el desig i plaer sexual amb homes i dones situada en el pla de les pràctiques sexuals; b) Una narrativa no binària de la bisexualitat situada en la pràctica que obri l'espectre del desig i plaer a la diversitat de gènere, i que desgeneritza els subjectes susceptibles de ser desitjables; c) Una autoassignació d'obertura que, encara que no pràctica, se situa en la ruptura amb la heteronorma; d) Una identificació associada a un posicionament polític feminista: la bisexualitat com a expressió de la identitat feminista.

Característiques de la xarxa de relacions personals de la joventut a l'Estat Espanyol. ¿Quines són les diferències en funció del perfil sociodemogràfic? Joan Miquel Verd Pericàs

En els darrers temps diverses recerques empíriques han aportat evidències sobre el deteriorament del benestar emocional de la població jove a Catalunya i l'Estat espanyol, fins i tot abans de la pandèmia de la Covid-19. No obstant, segons el nostre coneixement, no existeix evidència empírica sobre un dels principals determinants del benestar emocional identificats per la literatura: l'aïllament social "objectiu" (que és diferent de la percepció "subjectiva" d'aïllament). La xarxa personal de relacions constitueix un molt bon indicador d'aquest aïllament social objectiu. Precisament la comunicació té com a objectiu principal descriure quantitativament la xarxa personal de relacions de la joventut espanyola, identificant les diferències en la

seva composició i volum. Per fer-ho, es faran servir dades d'una enquesta pròpia representativa a nivell estatal de la població jove d'entre 18 i 29 anys. L'anàlisi d'aquestes dades permetrà posar en relació les característiques de la xarxa personal amb el perfil sociodemogràfic de les persones enquestades. El congrés serà la primera oportunitat per a presentar els resultats de l'enquesta, que en el moment de proposar aquesta comunicació està encara en la fase de treball de camp.

La resiliència socioeducativa comunitària: Un model per a l'anàlisi de pràctiques amb infants, adolescents i joves. Pere Soler Masó (Universitat de Girona)

El treball que es presenta està emmarcat en el projecte de recerca 'Infants, joves i comunitats resilents' (convocatòria Pandèmies -AGAUR ref. 2020PANDE00166). El model teòric de referència d'aquesta recerca és el de la resiliència socioeducativa comunitària. Els objectius de recerca han estat: a) identificar pràctiques resilents enteses com accions o iniciatives per fer front a adversitats: pràctiques relacionades amb infants, adolescents i joves a diferents nivells - de la xarxa familiar, escolar, del temps de lleure i de la xarxa comunitària, i b) aportar mesures específiques d'avaluació i promoció de pràctiques que promoguin processos de resiliència comunitària. L'estudi s'ha centrat en el temps del confinament, i ha permès fer aflorar les dificultats i facilitats del suport, l'ajuda mútua i l'acció comunitària.

El treball de camp ha seguit un enfocament metodològic mixt. A nivell quantitatiu, s'han administrat dos qüestionaris, un dirigit a infants i adolescents d'entre 10-17 anys (N=1216) i un altre a joves d'entre 18-29 anys (N=115). A nivell qualitatiu, s'han recollit 93 pràctiques resilents entre les quals s'han realitzat 30 entrevistes als seus referents i 5 grups de discussió amb infants, joves i agents educatius. Els resultats mostren un rol predominant de la xarxa familiar en l'articulació del suport, així com diferències importants de percepció segons gènere i edat. També mostren una mirada molt crítica cap als serveis i agents socials del territori. A partir de l'anàlisi de resultats s'ha elaborat un model d'anàlisi per conèixer, analitzar i potenciar les pràctiques resilents en el si d'una comunitat. Aquest model s'ha operativitzat agrupant 20 indicadors en tres dimensions: 1) acompanyament i personalització, 2) comunicació i 3) l'acció col·lectiva i capital social. Aquest model s'ha concebut com una eina per ajudar a prendre decisions que potenciïn la resiliència en el marc socioeducatiu.

Participación de la infancia en la co-creación de un videojuego para distinguir bulos y evidencias Garazi Lopez de Aguilera (University of Wisconsin-Madison) ; Ramon Flecha; Marta Soler i Elisabeth TorrasGómez (Universitat de Barcelona)

En la literatura científica existe una preocupación cada vez mayor por la desinformación y la difusión de bulos u ocurrencias sobre temas que afectan a la ciudadanía (Spitzer & Fraser, 2020), como ha sido el caso de la infodemia de la COVID-19 (Pulido et al., 2020). En género y educación también proliferan los bulos, lo cual impacta negativamente a toda la ciudadanía pero especialmente a las personas más vulnerables, como los niños y niñas (O'Connor et al., 2021). Para aumentar y mejorar la participación de toda la ciudadanía en la ciencia, el proyecto H2020 ALLINTERACT organizó un Game Jam en el que, durante 24 horas, personas diversas, incluidas menores de edad, participaron en la co-creación de un videojuego para que niños y niñas puedan distinguir evidencias y bulos en género y educación. La pregunta de investigación que planteamos es: ¿cómo fue el proceso de co-creación del videojuego entre personas menores y mayores de edad en el Science Game Jam de ALLINTERACT? Para ello, siguiendo el enfoque comunicativo (Gómez et al., 2019), hemos realizado observaciones de los diferentes espacios de diálogo que se crearon durante el Game Jam. Los y las participantes son 5 niños, 5 familiares de los niños, 4 profesores y profesoras de primaria, y 4

personas investigadoras. Los resultados muestran que en los diferentes espacios de diálogo, los y las niñas tuvieron un papel fundamental y de liderazgo en el diseño y elección de contenido que debería tener el videojuego. Moderados por personas adultas, especialmente un profesor de primaria, que aseguraban que el diálogo era igualitario, los niños decidieron el tema del videojuego (bullying en las escuelas) y aportaron argumentos sobre las situaciones de acoso que expondría el videojuego y sobre las diferentes formas de actuar ante ellas en base a evidencias científicas y bulos.

Factors de risc de la soledat no desitjada en la joventut Sandra Escapa; Marga Marí-Klose; Albert Julià i Pedro Gallo (Universitat de Barcelona).

Contràriament als estereotips comuns, la solitud no desitjada no es limita a la vellesa. Segons un estudi representatiu de la ciutat de Barcelona realitzat el 2019 a població de 16 anys i més (N=1.000), la soledat no desitjada afecta majoritàriament els extrems del cicle vital: persones joves i persones grans. No obstant això, hi ha pocs estudis que analitzin aquest sentiment de malestar a les etapes més joves. L'objectiu d'aquesta investigació és identificar les característiques i les circumstàncies que augmenten o redueixen la probabilitat d'experimentar la soledat no desitjada entre els i les joves a partir de l'Enquesta de Joventut de Barcelona 2020, una mostra representativa de joves de 15 a 34 anys residents a la ciutat de Barcelona (N=1.407). L'experiència de la soledat, així com la manera com els diferents grups d'edat s'hi acosten, difereixen en les diferents etapes de la vida. Presentem perfils de joves-segons un conjunt de característiques que poden generar més o menys risc de soledat no desitjada en els joves- explorant la relació entre la soledat no desitjada i els factors sociodemogràfics i socioeconòmics. Els resultats indiquen que certs esdeveniments vitals i circumstàncies canviants associats a la transició a l'edat adulta exposen als joves a un risc significativament major de sentir-se sols amb més freqüència: viure sols, la inactivitat laboral, els nivells d'ingressos menors i la manca de parella estable. Aquests resultats són rellevants per dirigir el suport de manera més eficaç cap a la joventut que està en risc de sentir-se sola i per evidenciar que la soledat no desitjada requereix una atenció diferenciada al llarg de la vida.

GT15. Poder, Control Social i conflicte

La política criminal en Twitter: partidismo, verticalidad y micropolémias Jesús Aguerri (Centro CRÍMINA, UMH)

La presente comunicación abordará el análisis de la estructura y contenido de la discusión en redes sociales sobre el Derecho penal, buscando comprender mejor cómo es este espacio comunicativo en el que se debate la política criminal. Durante los últimos años, las redes sociales, parecen haber erosionado ciertos monopolios de los medios de comunicación, convirtiéndose también en espacios para el debate político y para la transmisión de imágenes e información sobre la desviación, la respuesta social a estos fenómenos y el sistema de justicia, sin embargo, todavía se dispone de poca información sobre cuestiones claves cómo quiénes lideran la discusión en redes sobre política criminal o qué discursos lo recorren. A partir de una muestra de tweets publicados entre los días 11 y 18 de noviembre, una semana en la que hubo 8 tendencias en Twitter relacionadas con el derecho penal, se han analizado los patrones de relación entre los participantes en el debate y se ha construido un modelo de clasificación de textos que ha permitido detectar los principales temas alrededor de los que circuló el debate. Los resultados muestran que 1) existe una tendencia a la polarización entre opiniones muy centradas en visiones partisanas que se alejan de la discusión técnico-jurídica y se centran en la batalla política, 2) que no se trata de un debate horizontal sino liderado por actores políticos y mediáticos junto a nuevos actores digitales también polarizados, y 3) que el derecho penal y la política criminal tienen muy poca presencia dentro del debate en comparación con las diferentes “micropolémias” que lo dotan de contenido. Finalmente se discutirán las implicaciones de los resultados para la construcción de un derecho penal democrático y se apuntan limitaciones y futuras direcciones de investigación.

Transparencia en transiciones a la democracia y redes de poder Vanessa Damiano Sánchez (Centro CRÍMINA, UMH)

Investigaciones recientes han descrito cómo las transiciones a la democracia lideradas por sus élites son menos redistributivas que aquellas que se efectúan mediante un proceso revolucionario o de ruptura. Algunos estudios han señalado el ocultamiento de información y la falta de transparencia como causa de una menor redistribución en las transiciones a la democracia. Con el empeoramiento de varios de los indicadores de redistribución en España respecto a los países de su entorno, han empezado a publicarse nuevos trabajos que se interesan por la relación entre el modelo de transición a la democracia elegido y los efectos redistributivos a largo plazo. En esta investigación se evidencia cómo el ocultamiento de información en España ha derivado en el fortalecimiento de la posición de determinadas élites, a través de redes clandestinas de poder originadas en la dictadura previa.

En esta investigación se realiza un análisis de la red de poder descubierta a raíz del caso judicial Tandem, donde están involucrados miembros de la cúpula policial, expolicías y personal directivo de un gran número de empresas, muchas de ellas parte del selectivo Ibex 35. La base de esta red es un grupo organizado con origen en las fuerzas de Seguridad del Estado de la antigua dictadura que han continuado funcionando como directores de seguridad de grandes empresas como “puertas giratorias”.

Los resultados del análisis de red muestran los roles de centralidad y poder de los principales imputados en la trama y permiten vislumbrar las opciones de continuidad de la dinámica de esta red considerando varios escenarios posibles tras la judicialización del proceso.

El circuit de la violència simbòlica en la Síndrome de Fatiga Crònica (SFC)/Encefalomièlitis Miàlgica (EM) Xavier Gimeno Torrent (Universitat Autònoma de Barcelona)

Objectiu: Com pot ser que una malaltia tan greu com la Síndrome de Fatiga Crònica (SFC) que afecta un nombre tan elevat de persones sigui tan desconeguda per la població general? La resposta a aquesta pregunta es basa en les anàlisis de Pierre Bourdieu sobre la violència simbòlica, un camp d'estudi del qual va ser el precursor i principal teòric. Mètode: Les "cartes al director" de malalts de SFC a tres diaris nacionals espanyols foren sotmeses a diverses anàlisis qualitatives (anàlisi de temes i subtemes) i quantitatives (descripció univariada per temes i Anàlisi de Correspondències Múltiples [ACM] combinada amb una Anàlisi Jeràrquica de Conglomerats [AJC]). Resultats: A partir de les anàlisis qualitatives i la seva interpretació teòrica, es van identificar 13 mecanismes de violència simbòlica: no-reconeixement (27%), desatenció institucionalitzada (16%), condescendència (0%), imposició autoritzada de veredictes il·legítims (15%), deslegitimació (11%), desintegració (16%), imposició del discurs (1%), eufemització (4%), silenciament (1%), invisibilització (2%), aïllament (3%), incomunicació (0%) i autocolpabilització (4%). L'ACM va permetre identificar que els mecanismes estructurals (no-reconeixement, desintegració) es combinaven amb els més simbòlics (és a dir, la imposició del discurs, o l'eufemització), que es col·locaven en primer pla produint els efectes observats de violència simbòlica. Els 13 conglomerats obtinguts a l'AJC confirmaren aquest resultat.

Contestar a l'antigitanisme: anàlisi de pràctiques en una lluita per l'emancipació. Arturo Lance Porfilio (Universitat Autònoma de Barcelona)

L'antigitanisme com a forma específica de racisme constitueix una problemàtica social preocupant a l'actualitat. Entès com una forma específica d'odi, com una pràctica i una ideologia racista distinta en part del racisme en general, produeix distintes i significatives formes de patiment moral i social (Honneth, 1997, 2004 2006) en les persones y comunitats gitanes, romanís, i té implicacions transcendents en el seu desenvolupament vital, en l'accés que aquestes persones tenen a distintes oportunitats vitals (Nicolae, 2006). En relació al patiment social que produeix l'existència d'antigitanisme, en l'actualitat no sols es important l'estudi d'aquesta forma de racisme, sinó més enllà, l'estudi de les pràctiques de contestació i lluita contra l'antigitanisme i el discurs antigità, doncs es en aquestes pràctiques on s'hi pot trobar un horitzó de lluita emancipadora.

En aquest sentit, al present treball des dels estudis sobre racisme, estudis crítics del discurs i des de la Teoria Crítica, s'anitzaran distintes pràctiques de contestació al discurs d'odi antigità que s'estan portant a terme al context espanyol a l'actualitat (entre les que s'inclouen les contranarratives, narratives alternatives, metadiscurs, etc.), amb la intenció d'estudiar la seua adequació a distintos contextos socials i materials de producció de discurs, i estudiar el seu potencial transformador en el sentit de la capacitat que aquestes poden tindre de generar canvis en el mode de reproducció social que (re)produeix l'antigitanisme i el discurs antigità.

La política de romper promesas: Un análisis comparativo de la disminución de la legitimidad de las coaliciones en Chile y Sudáfrica, 2009-2018 Rommy Morales Olivares (Universidad de Barcelona)

Tanto en Chile como en Sudáfrica, las políticas económicas neoliberales han resistido. Esta resistencia es sorprendente no sólo porque ambos países tienen una historia de fuertes movimientos sociales sociodemocráticos, sino también porque dos gobiernos llegaron al poder prometiendo aplicar políticas más izquierdistas en el período posautoritario. En consecuencia, el documento ofrecerá un análisis comparativo

de la "legitimidad promisorio" del gobierno de Michelle Bachelet en Chile y del gobierno de Jacob Zuma en Sudáfrica. Jens Beckert acuñó el término "legitimidad promisorio" para referirse al "apoyo que la autoridad política puede derivar de la credibilidad de las promesas que los líderes políticos hacen con respecto a los futuros estados del mundo para justificar decisiones y persuadir a otros de que les sigan en el curso de acción propuesto". Posteriormente, Beckert argumentó que la legitimidad promisorio del neoliberalismo en el Norte Global (Norteamérica y Europa Occidental) está decayendo. Cuando las autoridades pierden su legitimidad promisorio, es decir, cuando sus promesas sobre la futura situación del mundo dejan de ser creíbles, pueden surgir crisis de legitimidad. Sin embargo, en los casos sudafricano y chileno, debemos investigar cómo los regímenes que "hablaban a la izquierda y caminaban a la derecha" intentaron mantener su legitimidad promisorio mientras fracasaban en el cumplimiento de sus promesas. Para analizar este fenómeno, realizamos un análisis cuantitativo de texto de un total de 656 tuits relativos a acontecimientos importantes durante ambas administraciones. Identificamos los acontecimientos a partir de la literatura secundaria actual sobre ambos regímenes y analizamos los tuits de partidos políticos relevantes, políticos, grupos de derechos civiles y sindicales, así como actores mediáticos influyentes. Además, realizamos 12 entrevistas semiestructuradas con algunos de estos actores importantes para obtener más información. La conclusión preliminar del documento es que no fue la legitimidad promisorio del neoliberalismo la que decayó, sino la legitimidad promisorio del gobierno. En consecuencia, surgió una narrativa que achacaba la ineficiencia a la "mala gestión de la economía" por parte del gobierno, en lugar de culpar a las políticas económicas neoliberales. Paradójicamente, esta narrativa no hace sino reforzar la resistencia del neoliberalismo, ya que encaja perfectamente en los discursos neoliberales sobre la ineficacia gubernamental.

La cultura del control en el medio rural Jordi Ortiz García (Universidad de Extremadura)

Desde el ámbito penal y criminológico se viene apuntando desde hace años una nueva cultura del control y nuevos modelos de seguridad ciudadana (Garland, 2001). La existencia de esta mayor severidad ha dado lugar en la literatura criminológica a numerosos trabajos acerca del origen de una mayor necesidad punitivistas de la población, las causas de un aumento del uso del sistema penal, el contexto social y político en el que se produce o los factores explicativos de las variaciones en distintos países.

Todo ello, ha provocado una discusión profunda de si está cultura del control se ha visto reflejada en el ámbito local. Sin embargo, las investigaciones llevadas a cabo hasta la fecha en nuestro país se han centrado principalmente en áreas urbanas, dejando a un lado el medio rural (Ortiz, 2022). Este trabajo analiza el impacto de este discurso en el medio rural, examinando como los gobiernos locales de municipios rurales han hecho frente a estas demandas. Concretamente, se ha estudiado una de las herramientas aprobadas por los gobiernos locales en el medio rural para hacer frente a comportamientos incívicos, las Ordenanzas de Civismo o Convivencia. Unas conductas que provocan malestar e inseguridad entre la ciudadanía. Para ello, se ha llegado a cabo un estudio geoestadístico de todos los municipios de menos de 20.000 habitantes de la provincia de Cáceres que cuentan con ordenanzas cívicas desde finales del siglo XX hasta la actualidad. Los principales resultados muestran que de los 223 municipios que tiene la provincia de Cáceres, un 33% (74) tienen ordenanzas de convivencia, de los cuales 41 tienen menos de 1.000 habitantes (55%). Además, más de la mitad no cuentan con ningún servicio policial propio, lo que dificulta la vigilancia y seguimiento de estos comportamientos incívicos, lo que ha obligado a los gobiernos locales a buscar alternativas de control formal e informal para frenar estas conductas. Por último, indicar que a pesar de que estos modelos de gobernanza de mano dura se han identificado con políticas más conservadoras (Larrauri, 2007), el medio rural muestra importantes diferencias respecto a esta cuestión.

Toda la guerra en un papel: memorias orales y escritas sobre los orígenes y consecuencias del conflicto armado en Medellín. Propuesta comparativa entre el informe de la Comisión de la Verdad y otros relatos orales de los actores de la guerra. Juan Guillermo Sanmartín Romero (Universidad de Barcelona)

La violencia en Colombia se compone de diversas otras manifestaciones que son constitutivas, una de ellas es el conflicto en Medellín. Esta ciudad, en medio de su creciente progreso, el pasado violento ha sido cronología en vez de materia de estudio. Esta investigación responde al vacío investigativo de conocer los orígenes y consecuencias de la guerra en Medellín, una labor que comenzó la Comisión de la Verdad- producto del acuerdo de paz con las FARC- pero que aún tienen mucho por desarrollar.

Por tanto, nos propusimos abordar la relación causa-consecuencia mediante un método comparativo de las memorias orales escritas en informe de la Comisión, con otros testimonios orales de actores del conflictivo urbano (víctimas, victimarios y el estado). La hipótesis que nos planteamos destaca tres causas del conflicto: a) el círculo de la venganza como causa individual, b) la posesión de la tierra como causa del deseo de poder, c) el aporte del narcotráfico y el ethos social de “limpiar” las ideologías alternativas en el conflicto que inicialmente era de carácter político-ideológico. Algunos hallazgos preliminares como el de la Masacre de Villatina, en donde la Policía asesinó a 9 niños inocentes con el argumento de vengarse de la comunidad, las disputas entre milicias urbanas por el control de los barrios y los pagos de empresarios al paramilitarismo van dando cuenta de la posibilidad de comprobar las hipótesis.

Este trabajo busca hacer una contribución a la construcción de la paz en Colombia, entendida no como un documento sino como una apuesta pedagógica por la transformación de la sociedad de Medellín mediante la cultura no-violenta. Por eso buscamos encontrar el concepto del “olvido histórico” abordado en Europa, pero no usado en Colombia, que permite sanar, hacer memoria y transformar el pasado.

La seguridad pública en Europa: Retrato con 21 indicadores claves Diego Torrente (Universidad de Barcelona)

La seguridad pública es una condición central para la calidad de vida individual y colectiva. El nivel mínimo que se considera aceptable es fruto de una definición social en un lugar y tiempo determinados. Esa aceptabilidad de los riesgos depende, entre otros factores, de la percepción de un reparto justo entre los ciudadanos que comparten determinados ámbitos geo-políticos. Europa es uno de ellos donde todavía persisten diferencias significativas. El objetivo la presente comunicación es ofrecer un análisis comparado de la seguridad pública en la Unión Europea en base a una selección de 21 indicadores claves. Se pretende identificar los aspectos de la seguridad pública donde hay mayor o menor convergencia de realidades con una atención especial a España. En la seguridad colectiva actual se superponen múltiples amenazas interconectadas entre sí, cambiantes, y que afectan a distintos ámbitos (Clarke y Eck 2005; Goldstein 1990; Police Executive Research Forum 2014). Oficialmente, no existe en la UE un sistema de indicadores establecido que ofrezca un diagnóstico consensuado, continuado, complejo y comparado de su seguridad. Por ello, la comunicación comienza presentado y justificando el sistema de indicadores. Siguiendo la clasificación de Marshall Clinard y Richard Quinney (1994), se ofrecen datos en ocho ámbitos de la seguridad pública: (1) los conflictos de civismo y convivencia; (2) la delincuencia común; (3) la violencia interpersonal; (4) la delincuencia organizada; (5) el terrorismo; (6) la delincuencia de las organizaciones; (7) la ciberdelincuencia; y (8) la delincuencia del Estado. Los indicadores de seguridad propuestos tienen en cuenta su dimensión objetiva, subjetiva y de tolerancia. Se pide que los mismos sean (1) válidos, (2) fiables, (3) relevantes, (4) simples (5) los mínimos posibles, (6) comparables, (7) regulares en su disponibilidad, y (8)

procedentes de fuentes abiertas, en la medida de los posible. Los datos provienen de agencias de control, de las víctimas, y de los propios transgresores.

Estudi de la situació social i laboral de la dona policia a Catalunya Marta López Nogales i Blas Ortuño Puertas (Universidad de Barcelona)

El present estudi suposa una aproximació al coneixement de les condicions socio-laborals de les dones policia de Catalunya . L'objectiu és detectar dèficits estructurals igualitaris dintre de les organitzacions policials i la relació entre les diferents variables estudiades. La pregunta d'investigació principal recau en la revelació de la situació social i laboral de la dona policia a Catalunya i la consideració que aquestes donen tenen envers la mateixa Policia.

La metodologia utilitzada es centra per una banda en una anàlisi de la literatura científica en bases de dades acadèmiques; un estudi quantitatiu per mitjà d'enquestes realitzades entre dones que pertanyen als cossos policials; i qualitativa per mitjà de la metodologia comunicativa, que inclou l'anàlisi d'un focus group conformat per dones policies. La triangulació de resultats permet oferir evidències científiques sobre aquestes deficiències estructurals igualitàries i avalar la necessitat de continuar elaborant amb base científica polítiques públiques adreçades a l'equitat de gènere en les organitzacions policials. S'utilitza un mostratge de conveniència i del tipus "bola de neu" per configurar la mostra d'investigació.

L'actualitat i l'enfocament d'aquesta proposta pretén ser d'utilitat per detectar i interpretar alguns dels fenòmens i problemàtiques que s'han evidenciat en les organitzacions policials respecte a la incorporació i la realitat de les dones policies a l'actualitat.

Com a resultats indiciaris hem comprovat casos d'assetjament laboral i sexual dintre de les organitzacions policials, dificultat en l'accés a algunes tasques policials i diferents valoracions socials de la dona a la policia.

La validesa ètica de la comunicació es fonamenta en l'anàlisi de les fonts documentals, així com enquestes a dones policia que configura un estudi basat en els principis d'objectivitat, intel·ligibilitat i dialèctica, aplicant sistemes de triangulació adequats (Denzin, 1970, Jick, 1979), que permeten conclusions fiables per mitjà de fots de diferent tipologia. La validesa científica es sustenta en l'aplicació del marc teòric i metodològic que incorpora la investigació.

Referències bibliogràfiques:

Brown, J. M. (1998). Aspects of discriminatory treatment of women police officers serving in forces in England and Wales. *The British Journal of Criminology*, 38(2), 265-282.

Brown, J., & Silvestri, M. (2020). A police service in transformation: Implications for women police officers. *Police Practice and Research*, 21(5), 459-475.

Vallès Port, M. D. (2019). Convertirse en Policía. Incorporación, socialización y profesionalización de la Policía de Catalunya.

Wells, S., Alt, B. S., & Alt, B. L. (2005). *Police women: Life with the badge*. Greenwood Publishing Group.

LT2. Pobles Nacions i Estats

La causa justa del dret d'autodeterminació de Catalunya. Elisenda Paluzie i Hernández (Universitat de Barcelona).

El dret d'autodeterminació existeix sobre el paper, en el Pacte de Drets Civils i Polítics de Nacions Unides del 1966, però la seva aplicació és limitada, i majoritàriament s'exerceix i es conquereix per la via dels fets i no dels drets. Ara bé, les formulacions més modernes d'aquest dret es basen en el principi democràtic i en la "causa justa" per violació de drets fonamentals. Els esdeveniments que es van produir a Catalunya en el marc del referèndum del Primer d'Octubre, i la repressió que el va acompanyar, permeten construir un Cas dels Catalans que legítimi externament l'autodeterminació catalana? En aquest article, analitzem les resolucions internacionals que han acreditat vulneracions de drets en els darrers cinc anys i com s'insereixen en les formulacions modernes del dret d'autodeterminació.

Antunes, S. (editor) (2020) Self-determination in a context of shared sovereignty: how to devise a European Approach, Coppieters Foundation, Brussels.
Cassese, A. (1995) Self-Determination of Peoples, Cambridge University Press.

Escissions i confluències: una anàlisi comparada de l'esquerra independentista basca i catalana (1952- 2012) Jordi Bonet i Martí (Universitat de Barcelona).

Aquesta comunicació té per objectiu analitzar comparativament l'evolució de les esquerres independentistes basques i catalanes en relació als processos d'escissió i de confluència interna en ambdós moviments. Per fer-ho, s'adopta una anàlisi longitudinal que parteix de la fundació d'EKIN (1952) i del PSAN (1968) fins arribar a la formació d'EH-Bildu (2012) i la decisió de CUP-Esquerra Alternativa de participar a les eleccions catalanes (2012). L'anàlisi comparativa qualitativa d'ambdós processos evidencia les semblances i diferències en relació amb les següents dimensions: la direcció del procés, la relació amb el moviment obrer, les diferències ideològiques i estratègiques entre actors, i la legitimitat de la violència política. Finalment, es planteja que si bé ambdós moviments han mantingut evolucions polítiques diferents, el canvi de cicle polític motivat pel procés de dissolució d'ETA (2011-2018) i el procés independentista a Catalunya (2012-2017) han canviat substancialment les dinàmiques endògenes d'ambdues esquerres independentistes.

Octubre de 2017: una mirada des de la memòria estratègica. Josep Maria Antentas (Universitat Autònoma de Barcelona)

L'objectiu de la present comunicació és fer un balanç general de l'anomenat "Procés" i de la crisi d'Octubre de 2017. Utilitzant la figura de l'espectre (històricament associat a la coneguda expressió del Manifest Comunista de Marx i Engels, i en temps contemporanis represa de diverses maneres per autors com Derrida o Agamben), el punt de partida de la meua anàlisi és la reivindicació d'una "memòria estratègica", diferenciada tant de la nostàlgia impotent, com del mite estèrilment idealitzat o del record petrificat commemoratiu. Des d'aquest enfocament general, els principals aspectes que s'analitzaran en relació als esdeveniments d'Octubre són: 1) el desajust espaiatemporal entre la crisi catalana i la crisi de règim a tot

l'Estat 2) la tensió entre l'Octubre real i l'Octubre potencial, és a dir, el que va succeir i les vies no explorades 3) la dèbil articulació de la qüesti. nacional i la qüesti. social durant tot el Procés, i el diàleg mancat o feble entre el legat del 15M i el Procés 4) la concepció reduccionista i limitada dels conceptes de democràcia i sobirania que s'ha fet per part del Procés 5) les mancances fonamentals dels principals pilars de la reflexió estratègica del Procés (i.e. Transició llei contra llei, desconnexió...).

Lluita armada o resistència civil: activisme a l'espai kurd. Massoud Sharifi Ahmadipour (Universitat Autònoma de Barcelona)

Quins factors expliquen l'elecció de convertir-se en activistes del Moviment kurd? L'anàlisi de la transició cap a l'acció col·lectiva organitzada és l'objecte principal d'aquesta comunicació. Ens preguntem, doncs, el perfil, els antecedents, les motivacions i la subjectivitat d'aquestes persones que en algun moment de la seva vida van decidir unir-se a organitzacions, associacions o partits polítics pro-kurds. Es tracta d'estudiar l'activisme pro-kurd privilegiant un enfocament analític que proposa juxtaposar les teories dels moviments socials i del nacionalisme per comprendre la dinàmica de les activitats de protesta kurda. Aquest treball de recerca es troba a la cruïlla de la sociologia de l'acció, les teories de l'acció col·lectiva i els estudis subalterns.

Des d'un punt de vista metodològic, aquesta recerca es basa en setanta-set entrevistes semiestructurades, complementades per nombroses discussions informals amb membres d'associacions i del partit polític pro-kurd a Turquia, així com amb guerrillers i ex-activistes del PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan), realitzats durant la investigació de camp en diversos llocs d'observació de Turquia, l'Iraq i França.

Els principals resultats es comunicaran en tres parts. El treball s'interessa en primer lloc en els perfils, els motius i les maneres d'actuar dels que participen en la causa kurda. A continuació, es parlaran dels diferents modes d'actuació a l'espai kurd i de les característiques de cada categoria militant. Finalment, durant l'última part d'aquesta presentació es pretén explicar el procés de compromís i la manera com en cada etapa els actors individuals entenen i interactuen amb les diferents experiències viscudes i finalment decideixen participar en una associació, un partit polític o un grup armat.

La Remunicipalització de l'aigua a Terrassa. L'Observatori de l'Aigua de Terrassa (OAT) com una experiència de govern des del comú Edurne Bagué (Catedra UNESCO Desenvolupament Humà Sostenible UdG)

En l'actual context de deslegitimació i descomposició dels models de benestar social europeus i de les concepcions modernes de l'estat i les institucions, la remunicipalització apareix com una eina de reapropiació de l'autogovern local, que es relaciona amb el pes de la ciutadania com a subjecte polític. En el cas de Terrassa, la Taula de l'aigua ho ha fet través del servei de l'aigua urbana, comprenent que municipalisme, comuns, aigua i democràcia eren indissociables. El procés viscut a la ciutat des del 2014 ha culminat amb la creació de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa (OAT).

L'OAT és un òrgan oficial per al co-govern i la coproducció de política pública hídrica municipal que proposa la recuperació del control de l'aigua per part dels municipis des d'una comprensió del municipi que transcendeix a l'ajuntament. Una de les particularitats és que és comprès i concebut com a part de el govern del servei, entorn algunes funcions en matèria de política pública hídrica municipal, transparència i control.

El cas de l'OAT apareix com el primer exemple d'una institució impulsada per la ciutadania que forma part de l'estructura de la presa de decisions d'un servei públic, bàsic i essencial. Suposa una premissa cap a una

comprensió del municipalisme com a espai d'allò públic, però d'autogovern, i no de govern extern i és un exemple de la capacitat instituent de la ciutadania en la generació de comuns dins de l'espai públic municipal.

Valors homonacionalistes a l'Estat espanyol? Leon Freude (Universitat de Barcelona)

L'homonacionalisme descriu una complexa relació entre raça, sexualitat, nació i classe en el marc dels debats sobre la interseccionalitat. Sovint s'entén com a exclusió de l'alteritat racial per afavorir la inclusió de l'alteritat sexual. La recerca es centra en exemplificar la pluralitat i complexitat d'homonacionalismes a partir de treballs qualitius. Els pocs treballs quantitius es basen en indicadors secundaris, limitant la mesura a nivell teòric. Per això, aquí es presenta un instrument de mesura propi i la seva validació teòrica que avança cap a una aproximació més complexa per la mesura de valors homonacionalistes.

Basat en una revisió de la literatura s'han identificat tres dimensions que conformen els valors homonacionalistes: un nosaltres inclusiu versus un altre homòfob (1), un subjecte LGTB visible (2) i l'agenda LGBT en les polítiques públiques i cap al propi moviment (3). Cada dimensió es constitueix per diferents subdimensions i aquestes es basen en més d'una trentena d'indicadors específics.

Aquesta proposta conceptual derivada d'una revisió de la literatura, es va traslladar a 22 experts acadèmics, professionals i activistes que a través d'un mètode Delphi van validar l'instrument de mesura en tres rondes de valoració. Amb algunes modificacions es van validar les tres dimensions amb les seves subdimensions i es va poder reduir el nombre d'indicadors a 21. La validació de l'instrument de mesura proposat suposa un avenç per poder estudiar els valors homonacionalistes i cal validar-lo empíricament. Contribueix també a repensar la interseccionalitat en els estudis quantitius, aportant així a les metodologies feministes.

Una aproximació a la qüestió de les identitats ven perspectiva nacional, feminista i de classe.

Mariona Lladonosa (Universitat de Lleida)

Aquesta comunicació proposa una reflexió teòrica al voltant de la qüestió de les identitats nacionals en relació amb la perspectiva feminista i de classe a Catalunya. La comunicació planteja una panoràmica sobre les disputes actuals existents en les lluites per l'hegemonia cultural i material de les formes de construcció nacional. El marc conceptual que s'utilitza és el de l'Open Marxism, juntament amb l'aproximació del feminisme materialista, que desenvolupa una crítica a la conceptualització ortodoxa de la categoria de classe.

La comunicació presenta tres idees fonamentals per a la discussió. En primer lloc planteja des de la perspectiva sociològica què són les identitats nacionals i la importància de la imaginació nacional per a la definició de la nació. En segon lloc, perquè és necessari reflexionar sobre la identitat nacional en relació amb la classe i el gènere. Així mateix, es mostra la trajectòria que ha seguit la categoria de classe en relació amb l'aparició de «nous» subjectes polítics que històricament havien estat relegats a un segon terme en els discursos ortodoxos de l'esquerra, però que avui emergeixen com a forces fonamentals de transformació social. I per últim, es planteja com abordar la qüestió de les identitats en la construcció nacional del segle XXI. Quina és la funció social de les pràctiques culturals de la nació que permet modificar-ne els fonaments. Un marc revisat des d'on llegir la classe i com plantejar la interrelació dialèctica d'aquesta amb les identitats.

Dones, nacions i repressió punitiva: perspectives feministes. Elisabet Almeda Samaranch (Universitat de Barcelona)

És clau analitzar el paper que tenen les dones en els processos d'alliberament nacional i relacionar-ho amb el sistema penal que controla i sanciona les dissidències. En l'estudi dels moviments d'alliberament nacional com el kurd o el palestí o, en el cas d'Europa, l'irlandès, el d'Euskal Herria o el català, sovint s'oblida que les dones també són perseguides, criminalitzades, judicialitzades, exiliades i empresonades. Amb aquesta comunicació volem reflexionar sobre el control punitiu que s'exerceix sobre les dones, especialment les que estan sotmeses a la repressió política des de perspectives crítiques i feministes. I fer-ho, tenint en compte els processos de recuperació i memòria de les diverses opressions i discriminacions que van patir les dones empresonades durant el franquisme –i també les seves filles, fills i famílies-, i més especialment, els de les preses polítiques. Darrerament estan emergent amb força, i són molt rellevants per la nostra història recent i per comprendre les continuïtats i ruptures que hi ha amb la situació actual que avui tenen el conjunt de dones empresonades.

Qui és qui? Anàlisi històrica, social i demogràfica dels discursos identitaris existents entre els ciutadans de les Illes Balears (1983- 2023) Joan-Pau Jordà-Sánchez

Des del boom turístic dels anys seixanta les Illes Balears han canviat, i molt. En les darreres dècades han arribat a l'arxipèlag quantitats de nouvinguts, tant peninsulars com de la resta del món. Això ha suposat l'aparició de nous punts de vista i l'arrelament de cultures que, a poc a poc, han transformat la forma de relacionar-nos entre nosaltres. Són grups de persones amb llengües, gustos i interessos diferents, que s'entremesclen amb el substrat poblacional preturístic, generant nous i diferents visions del que és "ser d'aquí" i "viure aquí".

Això ens permet, com a societat, adaptar-nos a aquestes illes líquides, globalitzades i postindustrials en la que ens ha tocat viure. Pertànyer a algun d'aquests grups no és cosa menor, ja que suposa identificar-se amb un relat o altre sobre "qui som", és a dir, sobre la nostra identitat col·lectiva.

Així, volem saber qui som i d'on ens sentim avui els ciutadans de les Illes Balears, perquè és així i si podria ser d'altre forma. És a dir, volem esbrinar quin és el sentiment de pertinença dels mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterencs. Per aconseguir-ho, es planteja una recerca de caràcter sociodemogràfic. D'aquesta forma es farà un exhaustiva anàlisi bibliogràfica i hemerogràfica, complementant-ho amb estudis demoscòpics i estadístics dels darrers anys. Amb tota aquesta informació, cercarem descriure els principals posicionaments identitaris existents a les illes, així com els diferents discursos i argumentaris que els sustenten.

El període analitzat en aquesta investigació serà el període autonòmic. L'elecció d'aquesta cronologia no és trivial, ja que és amb l'aparició de l'Estat de les autonomies es reconfigurà el marc territorial i mental preexistent, marcadament centralista, i va ser substituït per un més respectuós amb la pluralitat cultural i lingüística de l'estat.

L'ús del Lawfare mitjançant la tipologia penal del terrorisme: el cas de l'Audiència Nacional espanyola. Carme Vivancos (Universitat de Barcelona)

L'Audiència Nacional com a tribunal de justícia espanyol, des del seu naixement al 1977 fins avui, ha sigut un nínxol de crítiques, interrogatoris i dubtes, convertint-se en una institució el funcionament de la qual és desconegut i a la vegada qüestionat.

Així doncs, es presenta una investigació des de la sociologia jurídica i la criminologia crítica que té com objectiu principal donar a conèixer el tribunal i explicar-ne el seu caràcter excepcional. Es parteix del supòsit que alguns processos judicials desenvolupats per l'AN han servit per a donar resposta a conflictes merament polítics, produint-se una politització de la justícia que implica en sí mateixa la vulneració del garantisme penal i del dret a un procés amb totes les garanties.

Concretament s'indaga en l'exploració de l'ús del delictes de terrorisme que ha tingut lloc a l'AN, a partir de l'estudi de tres casos relacionats amb el conflicte polític esdevinguts després de 2011: cas Tamara Carrasco, cas Titiriteros i cas Alsasua. Es constata que s'hi duu a terme una interpretació arbitrària del delictes de terrorisme i que això resulta ser una eina jurídica de l'AN per fer front a idees polítiques, col·lectius i persones que poden posar en qüestió. l'ordre instituit, la qual cosa es tradueix en una guerra judicial o lawfare. Es confirma que la definició mateixa de terrorisme és arbitrària, que el delictes és interpretat de manera distinta depenent del moment històric, que la zona geogràfica on tenen lloc els fets és determinant per entendre la persecució política a través de mecanismes judicials, que el fet que el delictes de terrorisme sigui competència de l'AN fa que el tribunal gaudeixi d'un control i un poder desmesurats i que el perfil dels jutges i la manera en què poden arribar a l'AN evidencia una latent politització de la justícia

Joves en Sociologia

The Impact of One-Child Policy on Consciousness of Gender Equality. Fan Zhang

Chinese well-known One-Child Policy (OCP) has long been notorious for violating natural birthrights. The implementation of OCP was directly harming women's and female babies' physical and psychic health for it obligating women's will and indirectly created female abortion and infanticide under the background of son preference. However, the OCP may have created unintended effects such as raising awareness of gender equality among women. The objective of this work is to show how (based on the analysis of the CGSS data) the women affected by this policy show more favorable attitudes about gender equality. Using techniques such as ordinal logistic regression and multinomial logistic regression, the article analyzes their attitudes towards five statements about patriarchal culture and gender equality. The results show that only-child females, as a policy-affected group, present more favorable attitudes towards gender-equality ideas than females with siblings and males. Also, in the comparison among provinces, the positive impact of OCP in the consciousness of gender equality has a regional radiant effect, although the intensity is weak. In the comparison of birth cohorts, the results support that people born after the OCP have a more favorable attitude toward gender equality. It implies that the OCP may have a positive impact on the whole generation born under its influence. The whole work realized a conclusion that OCP not only created a group of only-child females with stronger gender-equality consciousness but also demonstrated its regional and potential impact on the whole Chinese society even after the end of it. The positive impact of OCP on gender equality is unplanned and its effect is just limited in several areas. Still objectively, OCP indirectly contributes to the appearance of a massive group of Chinese young women with gender equality and feminist consciousness. They may profoundly change Chinese gender roles in the future.

Gènere i Multiculturalisme: Una aproximació a les conceptualitzacions feministes sobre l'agència de les dones pertanyents a minories en les societats occidentals. Mireia Pont (Universitat Autònoma de Barcelona)

Aquesta investigació té l'objectiu d'elaborar una revisió bibliogràfica de les concepcions d'agència que s'han desenvolupat per analitzar la posició de les dones que pertanyen a minories culturals i religioses en relació a la cultura majoritària de les societats occidentals, liberals i democràtiques.

Condicionantes laborales y económicos influyentes en la salud mental de la población catalana joven. Sergio Campos Ruiz (Universitat de Barcelona) Sandra Escapa Solanas (Universitat de Barcelona)

La salud mental puede definirse como un estado de bienestar en el que cada individuo desarrolla su potencial, afronta las tensiones de la vida, trabaja de forma productiva y fructífera, y aporta algo a su comunidad. Siendo éste un fenómeno vigente en la sociedad actual, en este estudio se analiza la salud mental de la población catalana joven (18-34 años) así como los diferentes factores laborales y económicos que la condicionan, incluyendo la perspectiva de género. Partiendo de tres objetivos principales y mediante la utilización del procedimiento estadístico de regresión logística, se ponen en relación variables laborales presentes en la Encuesta Nacional de Salud Española del año 2017, con la variable de salud mental también presente en ésta y construida a partir de la recodificación del GHQ12 (Cuestionario general de Goldsberg).

Percepcions i actituds dels joves en les aplicacions mòbils de salut. Mireia Cano Gallent

La investigació que es planteja a continuació és la relació entre les tecnologies de la informació i comunicació i la salut. El que es pretén és donar una visió de la integració, de les TIC a la comunitat i com s'ha adaptat i integrat per a ocupar un lloc en la salut de les persones. Les innovacions tecnològiques han permès la seva evolució fins al desenvolupament de les aplicacions, fet que ha desenvolupat el concepte *mHealth*. Però més enllà de les innovacions busca endinsar-se en la qüestió de la seva integració en la salut de les persones i veure les implicacions però també veure les actituds, que en aquest cas desenvolupen els joves, respecte a la seva pràctica.

D'aquesta manera conformarem el nostre propi concepte de *mHealth* focalitzat en tres aspectes: fiabilitat de la informació, la seguretat de les dades personals i el canvi en les relacions metge-pacient. Aquest estudi és la combinació d'una recerca bibliogràfica sobre l'estat de la qüestió i una anàlisi quantitativa d'una enquesta elaborada pels joves d'entre 18 i 35 anys. D'aquesta manera podem traslladar els focus de la nostra definició de *mHealth* a una població real.

Urban environment and Health. Determinants. Áxel De León Marcos (Universidad de Salamanca)

Contact sports and their acceptance and role in deprived neighbourhoods.

Introduction. Boxing has become increasingly important among deprived neighbourhoods' as a self-discipline tool.

Objective: To study the perceptions that determine the rise in the practise of boxing In both long-term and newly deprived neighbourhoods in Spain.

Method. We selected three areas of different socioeconomic level in Madrid. We classified Madrid's neighbourhoods according to socioeconomic level. We built an index out of which we stratified Madrid neighbourhoods into three tertiles: high, medium and low. Following the aforementioned criteria, we selected the first districts of each tertile. 37 semi-structured interviews (SSIs) were conducted, out of which 31 were to residents over 40 years old and 6 to key informants, whose profile ranged from school principals to healthcare centres heads. In addition, we steered 29 Focus Groups (FGs), 14 in low SES (socioeconomic situation) neighbourhoods, 11 in middle SES neighbourhoods and 4 in high SES neighbourhoods.

Results. Among working-class and deprived middle-class neighbourhoods boxing has become a shelter against socioeconomic crisis. Moreover, boxing as a physical activity has improved both self-discipline and health. In several cases boxing has become a trait of the neighbourhood, not only that, it has become a source of pride. While once middle-class neighbourhoods have only seen the rise recently, working class neighbourhoods have developed a culture around boxing

Conclusions. There is a clear need to move forward measures aimed to spread sport, specifically boxing and contact sports not only among the schooling system of the studied areas but as a tool for newcomers' integration within the social fabric. Henceforth, ensuring safer neighbourhoods, making it a path for integration.

Gènere i Multiculturalisme: Una aproximació a les conceptualitzacions feministes sobre l'agència de les dones pertanyents a minories en les societats occidentals. Mireia Pont Soler (Universitat Autònoma de Barcelona)

Aquesta investigació té l'objectiu d'elaborar una revisió bibliogràfica de les concepcions d'agència que s'han desenvolupat per analitzar la posició de les dones que pertanyen a minories culturals i religioses en relació a la cultura majoritària de les societats occidentals, liberals i democràtiques.

L'anàlisi s'inscriu en una discussió més general entre la diversitat cultural i el gènere, així com entre els feminismes i el multiculturalisme, i entren en debat des d'un plantejament dicotòmic que articula Susan Moller Okin (1997, 1999) en la seva obra emblemàtica, "Is multiculturalism bad for women?", a partir d'un posicionament feminista liberal.

La investigació inicia amb l'anàlisi de l'obra d'Okin, que mostra el seu desacord amb els teòrics liberals multiculturalistes perquè obvien la discriminació sexual i de gènere en el si d'aquestes comunitats. Seguidament, se sintetitzen les principals crítiques que remetent a la concepció de cultura que sosté Okin (Song, 2014), que construeix l'alteritat a partir d'oposar dones subordinades i víctimes de la cultura i la tradició, d'una banda, i dones empoderades i beneficiàries de garanties i drets d'igualtat de gènere, per l'altra. Finalment, es problematitza la concepció d'agència en tant que autonomia substantiva que emergeix de les tesis d'Okin (Lépinard, 2011). D'aquesta crítica, sorgeixen altres aproximacions alternatives, que el TFG analitza i posa en discussió, com ara la concepció d'autonomia relacional (Friedman 2003, Saharso 2003, Bilic 2018); la concepció d'autonomia minimalista (Deveaux 2006, Narayan 2002); i, finalment, la concepció post-agència i agència integrada, (Mahmood 2019, Korteweg 2008, Malik 2009).

La conclusió del treball és que dels diferents tipus de concepcions d'agència, se'n desprèn un continuïum que permet pensar en l'articulació d'un projecte feminista col·lectiu però no homogeni i una metodologia analítica que aporta eines per problematitzar l'agència a partir de la seva contextualització i la interrelació entre les pràctiques culturals minoritàries i les majoritàries. Les repercussions d'aquestes reflexions teòriques a l'hora de definir el marge i tipus d'intervenció a nivell de gestió de les pràctiques culturals minoritàries a les democràcies liberals són notòries. En qualsevol cas, la problemàtica sociològica sobre la concepció de l'agència de les dones constitueix un debat teòric en procés de construcció.

Quina relació existeix entre migracions i desenvolupament? Una aproximació teòrica des dels ODS.

Roser Ramis Pasqual (Universitat Autònoma de Barcelona)

Aquesta investigació té l'objectiu d'elaborar una revisió bibliogràfica de les concepcions d'agència que s'han desenvolupat per analitzar la posició de les dones que pertanyen a minories culturals i religioses en relació a la cultura majoritària de les societats occidentals, liberals i democràtiques.

L'anàlisi s'inscriu en una discussió més general entre la diversitat cultural i el gènere, així com entre els feminismes i el multiculturalisme, i entren en debat des d'un plantejament dicotòmic que articula Susan Moller Okin (1997, 1999) en la seva obra emblemàtica, "Is multiculturalism bad for women?", a partir d'un posicionament feminista liberal.

La investigació inicia amb l'anàlisi de l'obra d'Okin, que mostra el seu desacord amb els teòrics liberals multiculturalistes perquè obvien la discriminació sexual i de gènere en el si d'aquestes comunitats. Seguidament, se sintetitzen les principals crítiques que remetent a la concepció de cultura que sosté Okin (Song, 2014), que construeix l'alteritat a partir d'oposar dones subordinades i víctimes de la cultura i la tradició, d'una banda, i dones empoderades i beneficiàries de garanties i drets d'igualtat de gènere, per l'altra. Finalment, es problematitza la concepció d'agència en tant que autonomia substantiva que emergeix de les tesis d'Okin (Lépinard, 2011). D'aquesta crítica, sorgeixen altres aproximacions alternatives, que el TFG analitza i posa en discussió, com ara la concepció d'autonomia relacional (Friedman 2003, Saharso 2003, Bilic 2018); la concepció d'autonomia minimalista (Deveaux 2006, Narayan 2002); i, finalment, la concepció post-agència i agència integrada, (Mahmood 2019, Korteweg 2008, Malik 2009).

La conclusió del treball és que dels diferents tipus de concepcions d'agència, se'n desprèn un continuïum que permet pensar en l'articulació d'un projecte feminista col·lectiu però no homogeni i una metodologia analítica que aporta eines per problematitzar l'agència a partir de la seva contextualització i la interrelació entre les pràctiques culturals minoritàries i les majoritàries. Les repercussions d'aquestes reflexions teòriques a l'hora de definir el marge i tipus d'intervenció a nivell de gestió de les pràctiques culturals minoritàries a les democràcies liberals són notòries. En qualsevol cas, la problemàtica sociològica sobre la concepció de l'agència de les dones constitueix un debat teòric en procés de construcció.

De Identidad: Precaria, Precario. Una aproximación al estudio de la identidad precaria entre jóvenes urbanos. Maria Vaqueriza Cadarso (Universidad de Barcelona)

Se trata de una aportación a la exploración del significado sociológico de la precariedad, así como esta configura identidades comunes entre los jóvenes urbanos. En un principio se asocia con la auto explotación laboral o explotación común, estas características del mercado laboral se enmarcan en un sistema donde las redes sociales son el motor de consumo e interacción y al mismo tiempo, donde se observan indicios de un narcisismo generalizado, por lo que todas estas variables generan una frustración en los jóvenes imposibilitando así el poder desarrollarse tanto a nivel individual como colectivo. Otra de las claves es el poder ampliar el ojo sociológico, relacionando así la precariedad con la salud mental, observando un crecimiento exponencial en el uso de ansiolíticos y antidepresivos entre los jóvenes. Lo cual nos muestra, como la sociedad del cansancio, de la felicidad constante genera grandes soledades que se relacionan con el concepto de precariedad e identidad. Por lo tanto, se trata de una investigación que se centra en desvelar cuales son las desigualdades sociales contemporáneas de los jóvenes urbanos. Podríamos considerar que uno de los objetivos es el poder hacer visible lo invisible para que podamos establecer nuevos focos de investigación sociológicos y así poder desarrollar una sociología por y para las personas.

Anàlisi del procés participatiu per la nova llei de participació ciutadana. Laia Márquez Muñoz (Universitat Autònoma de Barcelona)

Durant els darrers anys hi ha hagut una proliferació de processos participatius a Catalunya. Aquesta recerca estudia el cas del procés participatiu de la nova llei de participació ciutadana, amb la finalitat d'identificar quin és el model de procés participatiu emprat en aquesta casuística i identificar les oportunitats de canvi. Per poder fer-ho s'ha estructurat el treball en quatre àmbits: el context on s'expliquen els motius que ha portat a la Generalitat de Catalunya realitzar aquest procés; el disseny que estableix quines son les premisses inicials; la implementació que estudia com s'ha desenvolupat el procés i, finalment es fa un anàlisi a partir d'entrevistes realitzades a quatre membres del grup motor i als dos responsables del procés.

Pedagogies de les matemàtiques al Nepal: comparació entre una escola pública i una privada. Ariadna Batalla Ferrés (Universitat Autònoma de Barcelona)

La pregunta de recerca que impulsa aquest estudi és: quines diferències i similituds presenten els models pedagògics de centres públics i privats al Nepal en l'ensenyament de les matemàtiques? Les pedagogies de les matemàtiques en els dos centres s'analitzen amb un model d'anàlisi desenvolupat a partir de les modalitats pedagògiques elaborades per Hoadley (2007, 2008), les pràctiques pedagògiques de Bernstein (1975, 2003) i les pedagogies productives de Hayes et al. (2006). La metodologia d'aquest estudi consta de 16h d'observació repartides entre les classes de matemàtiques de 1r i 2n dels dos centres educatius i de 6 entrevistes, realitzades a dos professors/es de matemàtiques de cada centre i als seus respectius directors/es. També s'ha dut a terme un test matemàtic als estudiants de 1r i de 2n per tal d'elaborar una anàlisi del seu rendiment acadèmic i connectar-lo amb la informació recollida.

La mobilitat residencial de la gent gran a la regió metropolitana de Barcelona Núria Gómez García (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB))

Sovint els estudis de migracions s'han centrat més en la població jove, en edat de formació de les famílies, i han relegat en un segon pla els moviments residencials de la gent gran, que són importants per entendre les estratègies familiars de provisió i transmissió de l'habitatge o en la provisió de cures. En aquest context, caracteritzat per l'envelliment poblacional, sorgeix l'interès per conèixer les dinàmiques d'aquest grup d'edat cada vegada més important en l'estructura poblacional. L'estudi, a partir de l'Estadística de Variacions Residencials de l'any 2019, i centrat a la regió metropolitana de Barcelona, proporciona informació sobre la intensitat dels moviments residencials intermunicipals a edats avançades i els seus patrons territorials. Els

resultats obtinguts mostren que l'estratègia residencial de la mobilitat és minoritària (però no inexistent) i que, des d'un punt de vista territorial, Barcelona té un paper expulsor, mentre que els principals destins són els municipis de la segona corona metropolitana. Aquesta informació es complementa, mitjançant l'enquesta de cohesió urbana (ECURB) de l'any 2017, amb l'estudi dels factors que propicien no canviar de domicili i aquells que, per contra, incentiven el canvi (o bé el desig de canviar). Si bé són poques les persones grans que realitzen un canvi de domicili, no són tan poques les persones que escollirien viure a un domicili diferent a l'actual. Es conclou que el règim de tinença, la satisfacció amb l'habitatge i l'entorn, com també l'estat de salut i la situació de dependència expliquen, en part, voler viure en un altre habitatge. L'escàs nombre de persones grans que viuen en residències, la baixa mobilitat residencial i la promoció de l'ageing in place posen de manifest la necessitat d'articular mesures que permetin un envelliment a casa de qualitat.

L'extrema dreta i el seu discurs vers les polítiques de garantia d'ingressos. Una anàlisi del cas espanyol. Andreu Puigvert Domingo (Universitat de Barcelona)

L'objecte d'estudi sobre el què versa aquesta comunicació sorgeix de la confluència de dos elements que han sobrevingut, al llarg de la darrera dècada, la realitat social contemporània. El primer, l'auge de partits d'extrema dreta en els diversos escenaris parlamentaris a escala nacional; i, el segon, un agreujament dels índex de pobresa i desigualtat – com a conseqüència de la concatenació de diverses crisis econòmiques i socials –, que han comportat la necessitat de repensar i implementar noves polítiques de garantia d'ingressos per fer-los-hi front. Ambdós elements, alhora, troben la seva traducció en el cas espanyol: el primer, concretant-se en la irrupció parlamentària del partit de Vox i, el segon, concretant-se en la implementació de l'Ingrés Mínim Vital (en endavant, IMV) al juny de 2020.